

Valikoiva muuttoliike Turussa 2000-luvun alussa

Sari Parkkali

**Web Reports 35
Siirtolaisuusinstituutti
2008**

Sari Parkkali

Valikoiva muuttoliike Turussa 2000-luvun alussa

Maantieteen tutkielma

Turku 2008

TURUN YLIOPISTO

Maantieteen laitos/matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta

PARKKALI, SARI: Valikoiva muuttoliike Turussa 2000-luvun alussa

Pro gradu- tutkielma, 89s., 1 liitesivu

Maantiede

Toukokuu 2008

Tutkimuksessa tarkastellaan Turun muuttoliikkeen valikoivuutta 2000-luvun alussa. Tutkimuksen avulla selvitetään poikkeavatko lähtö- ja tulomuuttajat sekä paikallaan pysyneet Turussa toisistaan iän, koulutuksen tai pääasiallisen toiminnan mukaan. Muuttoliikkeen valikoivuuden lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan muuttoliikkeen aluetason kannattavuutta. Muuttoliikkeen kannattavuuden tarkastelussa keskitytään muuttajien pääasiallisen toiminnan rakenteen tarkastelemiseen muuttovuoden ja sitä seuraavan vuoden tietoja toisiinsa vertailemalla. Tutkimuksessa selvitetään, millaisia muutoksia muuttajien pääasiallisessa toiminnassa on muuttovuoden jälkeen tapahtunut ja miten hyvin muuttajat ovat sopeutuneet Turun työmarkkinoille.

Tutkimuksen empiirinen aineisto muodostuu Tilastokeskuksen koostamasta tilastoaineistosta, joka sisältää kaikki Turussa ja Turkuun muuttaneet sekä Turussa paikallaan pysyneet 15–74-vuotiaat henkilöt. Tutkimusaineistoa tarkastellaan kuntien välisen muuttoliikkeen näkökulmasta, joten ulkomailta maahan muuttaneita ei tässä tutkimuksessa tarkastella. Tutkimuksen pääaineiston lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan muuttojen alueellista suuntautumista Tilastokeskuksen StatFin-tilastotietokannan avulla.

Tutkimuksen perusteella lähtö- ja tulomuuttajat poikkeavat useilta ominaisuuksiltaan toisistaan Turussa. Nettomuutto on kokonaisuudessaan voitollista mutta perustuu yksinomaan nuorista, opintonsa aloittavista henkilöistä saatavaan muuttovoittoon. Tulomuuttajien määrä ylittää 15–24-vuotiaiden ikäryhmissä lähtömuuttajien määrän, mutta muissa ikäryhmissä lähtijöitä on enemmän kuin tulijoita. Suurimman muuttotappion Turku saa opintonsa päättäneistä 25–44-vuotiaista muuttajista. Muuttotappio kohdistuu työmarkkinoiden kannalta tärkeimpiin ja veronmaksukykyisimpiin muuttajiin, ja tästä syystä muuttoliikkeen rakenne näyttää Turussa ongelmalliselta. Muuttoliikkeen epäedullinen rakenne korostuu myös lähtö- ja tulomuuttajien sosioekonomisen aseman tarkastelussa. Turku saa muuttotappiota työllisistä ja muuttovoittoa työttömistä sekä työvoiman ulkopuolella olevista.

Turkuun kuitenkin muuttaa vuosittain suuri määrä opiskelamaan ja työelämään siirtyviä nuoria, joita voidaan Turun tulevaisuuden kehityspotentiaalin kannalta pitää tärkeinä muuttajina. Turussa haasteeksi onkin muodostunut näiden nuorten pitäminen alueella vielä heidän valmistumisensa ja perheellistymisensä jälkeen.

Asiasanat: Valikoiva muuttoliike, maassamuutto, aluekehitys, Turun työssäkäyntialue

Esipuhe

Tämä tutkimus on tehty Turun yliopiston maantieteen laitoksen Pro gradu- työnä tiiviissä yhteistyössä Siirtolaisuusinstituutin kanssa. Tutkimuksen aiheena on Turun muuttoliikkeen valikoivuus 2000-luvun alussa.

Haluan kiittää Siirtolaisuusinstituuttia ja erityisesti instituutin tutkimusjohtajaa Elli Heikkilää saamastani mahdollisuudesta käyttää pro gradu- työssäni instituutin tilastoaineistoa. Kiitän erityisesti Elli Heikkilää ja Jouni Korkiasaarta sekä koko Siirtolaisuusinstituutin henkilökuntaa yhteistyöstä ja kaikesta avusta, jota olen tutkimukseni aikana saanut. Haluan myös kiittää Turun kaupunkia saamastani apurahasta ja ohjaajaani Turun yliopiston professori Pentti Yli-Jokipiitä.

Turussa 12.5.2008

Sari Parkkali

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto	1
2 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys.....	4
2.1 Keskeiset käsitteet	4
2.2 Muuttoliiketeoriat ja muuttopäätösprosessien tutkimus	5
2.3 Valikoiva muuttoliike.....	8
2.4 Muuttoliike osana aluekehitystä	13
3 Tutkimuksen toteutus	18
3.1 Aineistoon liittyvät käsitteet	18
3.2 Aineiston kuvaus ja tutkimusmenetelmät.....	19
4 Tutkimusalueen kuvaus.....	22
4.1 Turun väestönkehitys ja väestörakenne	23
4.2 Muuttojen suuntautuminen.....	27
5 Muuttoliike Turussa	30
5.1 Lähtömuuttajat	30
5.1.1 Muuttajien ominaisuudet.....	30
5.1.2 Pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneet muutokset.....	36
5.2 Tulomuuttajat	39
5.2.1 Muuttajien ominaisuudet.....	39
5.2.2 Pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneet muutokset.....	46
5.3 Paikallaan pysyneet	51
5.3.1 Paikallaan pysyneiden ominaisuudet	51
5.3.2 Pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneet muutokset.....	58
6 Muuttoliikkeen valikoivuus Turussa.....	62
6.1 Muuttajien demografiset ominaisuudet	62
6.2 Muuttajien sosioekonominen asema.....	64
6.2.1 Muuttajien valikoituminen koulutusasteen ja -alan mukaan	64
6.2.2 Muuttajien valikoituminen pääasiallisen toiminnan mukaan.....	67
6.2.3 Muuttajien valikoituminen toimialan mukaan.....	70
7 Muuttoliikkeen kannattavuuden tarkastelu	75
8 Johtopäätökset.....	79
Lähteet	87

Liitteet

1 Johdanto

Muuttoliike vaikuttaa luonnollisen väestönkasvun rinnalla oleellisesti aluekehitykseen, ja väestön liikkuvuus nähdään usein yhtenä yhteiskunnallisen kehityksen perusedellytyksenä (Korkiasaari & Söderling 2007:239). Muuttoliike on monilla alueilla merkittävin väestökehitystä määräävä tekijä, ja sen vaikutukset kuntarakenteen kannalta korostuvat erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa alueiden luonnollinen väestönkehitys on muuttotappion rinnalla käänntynyt negatiiviseksi (Haveri et al. 2003:39). Väestön väheneminen ja asukkaiden muuttohalukkuus kaupunkia ympäröiville alueille oli Turussa yleisenä huolenaiheena jo 1980-luvulla. Vuonna 1994 voimaan tulleen kotikuntalain johdosta korkeakoulupaikkakuntien muuttoliike voimistui, ja muuttajien määrä kasvoi myös Turussa voimakkaasti. Kuntien välinen netto-muutto lisääntyi, ja Turun väkiluku alkoi kasvaa. Asumisperustaisen muuttoliikkeen kasvun johdosta muuttaminen kaupunkia ympäröiviin kehyskuntiin on Turussa 2000-luvulla jälleen voimistunut ja samanaikaisesti kotikuntalain vaikutukset ovat alkaneet tasaantua. Turun väestönkasvu on selvästi hidastunut 1990-luvun lopun ja 2000-luvun alkuvuosien tasosta, ja Suomen muiden suurimpien kaupunkien väestönkasvuun verrattuna on väestönkasvu Turussa ollut hidasta. Vuodesta 1990 vuoteen 2006 tarkasteltuna kasvua on Turussa tapahtunut kymmenisen prosenttia, kun esimerkiksi Oulussa väestö on kasvanut yli 28 prosenttia (Suomen kuu-toskaupungit 2007:8).

Muuttoliikkeiden tarkastelussa oleellisin kysymys ei kuitenkaan liity pelkästään muuttaneiden absoluuttiseen tai suhteelliseen määrään, vaan myös muuttajien rakenteeseen. Muuttoliikettä tutkineen Aron (2006a: 35–37) mukaan kuntien kannalta muuttoliikkeen vaikutusten arvioinnissa avainkysymyksenä on, millaisista muuttajista kunnan muuttotase muodostuu. Muuttajien ominaisuuksia tarkastelemalla voidaan esimerkiksi selvittää, muodostuuko kunnan muuttotase työssä olevista vai työvoiman ulkopuolisista muuttajista. Määrällisestä muuttovoitosta huolimatta voi muuttoliikkeen rakenne olla kilpailukyvyn kannalta heikko ja vaikuttaa negatiivisesti alueen elinvoimaisuuteen (Aro 2006a). Muuttoliikkeistä aiheutuvat väestörakenteelliset muutokset vaikuttavat myös alueen elinkeinorakenteeseen ja talouteen. Kunnan väkiluvun väheneminen tai muuttoliikkeen epäedullinen rakenne merkitsevät kuntataloudellisia muutoksia. Järvisen (2000:30) mukaan muuttoliiketutkimuksessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota vanhenevan ja vastaavasti nuoren koulutetun väestön alueelliseen sijoittumiseen sekä samalla myös työmarkkinoiden kykyyn hyödyntää oman alueensa työvoiman osaamista.

Työmarkkinoiden vetovoima sekä muuttaneiden ikä- ja koulutus rakenne vaikuttavat oleellisesti alueen kehitykseen, ja muuttajien ominaisuuksia tutkimalla voidaankin selvittää, millaisia vaikutuksia muuttoliikkeillä todellisesti on.

Muuttoliikkeitä voidaan tutkia koko yhteiskunnan, sen alueiden tai yksittäisten muuttajien näkökulmasta, ja lisäksi käytössä on useita erilaisia aluejakoja (Okko et al. 2000). 2000-luvun alun muuttokehitys perustuu pääosin seutukuntien sisäisiin muuttoihin, ja tämän hetkisen muuttoliikkeen vuoksi alueiden sisäiset erot näyttävät lisääntyvän (Aro 2006b). Seutukuntatasoinen tarkastelu ei näin ollen kerro, miten kehitys on alueen sisällä jakautunut. Aro (2006b) toteaaakin valikoivan muuttoliikkeen lisäävän eroja erityisesti maakuntien, seutukuntien ja jopa kuntien eri osa-alueiden välillä. Maassamuuton valikoivuuden takia kaupunkialueilla on voitu havaita hajaantumiskehitystä, ja tällä hetkellä suurimpien työssäkäyntialueiden keskusten muuttovoitot ovat pienentyneet. Näiden keskusten ympärillä olevien kehyskuntien muuttoliike on puolestaan kasvanut ja niiden rakenne on myös laadullisesti tarkasteltuna kuntarakenteen ja -talouden kannalta edullista (Aro 2006a). Työpaikkakehityksen osalta tilanne on hieman erilainen. Tuotanto, osaaminen ja työpaikat ovat edelleen keskittyneet suuriin kaupunkeihin ja niiden ympäryskuntiin (Myrskylä 2004). Työpaikkojen ja asuntojen sijainnin eriytyminen yhä kauemmaksi toisistaan on tarkoittanut työmatkaliikkuvuuden huomattavaa lisääntymistä. Joka kolmas suomalainen käy työssä asuinkuntansa ulkopuolella, ja kasvuseuduilla pendelöinti on jopa vilkkaampaa (Aro 2006a). Pendelöinti on muuttoliikkeen rinnalla toinen alueellisen liikkuvuuden muoto, ja usein pendelöinti toimii vaihtoehtona muuttamiselle. Liikkuvuuden muotona pendelöinti on selvästi yleisempää kuin muuttoliike, ja työmatkaliikkuvuuden on havaittu yleistyneen myös pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna (Holm et al. 2008:13). Alueiden kannalta ei kuitenkaan ole yhdentekevää, tapahtuuko liikkuvuus muuttoliikkeen vai pendelöinnin muodossa (Holm et al. 2008:55).

Suurimpien työssäkäyntialueiden keskusten muuttovoitot ovat työmatkaliikenteen kasvusta huolimatta 2000-luvun alussa pienentyneet, ja näiden läheisyydessä olevat kehyskunnat ovat puolestaan lisänneet muuttovoittoaan (Rapo 2006). Tällä hetkellä osa suurten keskusten lähikunnista toimii pääasiassa asumiskuntana, ja valtaosa kunnan työllisistä asukkaista käy muualla töissä (Holm et al. 2008:15). Muuttoliikkeen ei myöskään enää nähdä kasvattavan alueiden välisiä koulutuseroja samassa määrin kuin muutama vuosi sitten. Myrskylän (2006:51) mukaan opiskelijoiden tulovirta osin kumoutuu valmistuneiden lähtövirralla. Kunnan kannalta ongelmaksi saattaa kuitenkin muodostua tilanne, jossa alueelta muuttaa pois koulutetumpaa

väestöä kuin mitä sinne saapuu. Valikoivan muuttoliikkeen pelätäänkin aiheuttavan taloudellisia, sosiaalisia ja demografisia rasitteita keskuskuntiin (Aro 2007b).

Tässä tutkimuksessa tarkastelen Turun muuttoliikkeen rakennetta: alueelle ja alueelta muuttajia sekä paikallaan pysyneitä vuosiparin 2002–2003 osalta. Tarkoitukseni on selvittää, miten hyvin Turun kaupunki onnistuu hyödyntämään oman alueensa työvoiman osaamista ja miten muuttoliike vaikuttaa aluekehitykseen Turussa. Tutkimuksessa selvitän, onko muuttoliike Turussa iän, koulutuksen tai pääasiallisen toiminnan suhteen valikoivaa eli poikkeavatko tulo- ja lähtömuuttajat sekä paikallaan pysyvät toisistaan. Tulo- ja lähtömuuttajia sekä paikallaan pysyjä tarkastelemalla selvitän, minkä koulutusasteen ja -alan suorittaneita ihmisiä Turussa asuu, keitä Turkuun muuttaa ja ketkä puolestaan muuttavat pois Turusta. Tutkimuksessani selvitän myös, mitkä toimialat Turussa työllistävät parhaiten ja minkä toimialan työllisiä Turku puolestaan menettää. Aineiston avulla selvitän myös, millaisia muutoksia muuttajien pääasiallisessa toiminnassa on tapahtunut vuosi muuton jälkeen. Tarkastelen näin ollen muuttomäärien ja muuttajien ominaisuuksien lisäksi myös sitä, onko muuttoliike Turussa aluekehityksen kannalta suotuisaa vai ei.

Tutkimuskysymykset voidaan ryhmitellä seuraavasti:

1. Ilmeneekö Turussa iän, koulutuksen ja pääasiallisen toiminnan suhteen muuttoliikkeen valikointia?
2. Millaisia vaikutuksia muuttoliikkeen mahdollisella valikoinnilla on Turun väestörakenteeseen ja miten hyvin Turun kaupunki pystyy hyödyntämään oman alueensa koulutetun väestön osaamista?
3. Millaisia muutoksia muuttajien työllisyystilanteessa on tapahtunut vuosi muuton (t+1) jälkeen ja miten muutokset vaikuttavat muuttojen valikoivuuteen ja aluekehitykseen Turussa?

2 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

2.1 Keskeiset käsitteet

Muuttoliike voidaan jakaa erilaisiin alaryhmiin lähtö- ja tuloalueen perusteella. *Maassamuutolla* tarkoitetaan pysyvää asuinpaikan vaihtoa maan rajojen sisäpuolella, ja tilastollisesti maassamuutossa erotellaan lisäksi kuntien sisäinen ja välinen muuttoliike. (Korkiasaari 1991:4). Asuinpaikan vaihtoa ilman kunnan rajojen ylitystä kutsutaan myös paikallismuutoksi eli kunnan sisäiseksi muutoksi. Paikallismuutoksi voidaan myös luokitella muutot, jotka tapahtuvat saman työmarkkina-alueen sisäpuolella. Työmarkkina-alueen rajat ylittävää muuttoa puolestaan kutsutaan kaukomuutoksi (Kytö 1998:22). Kuntien tai alueiden sisäinen ja välinen muuttoliike erotellaan yleensä toisistaan muuttosyyden erilaisuuksien takia. Lyhyen etäisyyden muutoissa, jotka usein tapahtuvat alueen sisällä, muuttosyyt perustuvat yleensä asunnon tai asuinalueen vaihtoon, kun taas pitkän matkan muutoissa muuttopäätöksen taustalla ovat useimmiten työmarkkinoihin liittyvät tekijät (Laakso & Loikkanen 2004:120). Muuttoliiketilastoinnissa voidaan kuntien sisäisten ja välisten muuttojen lisäksi käyttää myös muunlaisia alueluokituksia, kuten seutukuntia ja työssäkäyntialueita. *Työssäkäyntialueella* tarkoitetaan Myrskylän (2008:22) mukaan aluetta, joka muodostuu keskuskunnasta ja sen ympäryskunnista, joiden työllisistä vähintään 10 prosenttia käy töissä keskuskunnassa. Tyypillisesti työssäkäyntialue muodostuu keskuskunnan ympärillä olevista kunnista. Mitä suurempi keskus sitä suurempi työssäkäyntialue (Myrskylä 2008).

Muuttamista voidaan tarkastella *lähtö- ja tulomuutto* käsitteiden avulla. Lähtömuutolla tarkoitetaan kunnasta pois suuntautuvaa muuttoliikettä ja tulomuutolla puolestaan kuntaan suuntautuvaa muuttoliikettä. *Nettomuutolla* tarkoitetaan sen sijaan kunnan vuosittaisen tulo- ja lähtömuuton erotusta. Jos tulomuuttajia on lähtömuuttajia enemmän, voidaan puhua muuttovoitosta, ja jos nettomuutto on negatiivinen, eli lähtömuuttajia on tulomuuttajia enemmän, on kyse muuttotappiosta. Jos arvo on nolla tai muuttoja ei ilmene lainkaan, voidaan Karjalaisen (1989:35) mukaan sanoa muuttoliikkeen olevan tasapainossa. Nettomuuton lisäksi voidaan muuttoliikkeen vilkkautta tarkastella yleisen *muuttoalttiuden eli muuttaneisuuden* avulla, jossa muuttajien lukumäärää verrataan koko väestön määrään. Yleinen muuttoalttius ilmaisee, kuinka monta muuttanutta on 1000 asukasta kohti. Muuttoalttius voidaan myös laskea esim.

ian, sukupuolen, koulutusasteen tai jonkun tilastollisen muuttujan luokissa (Korkiasaari & Söderling 2007:253).

Muuttoliikettä voidaan tarkastella alueellisesti hyvin monenlaisten näkökulmien kautta. Tämän lisäksi käytössä on lukuisia muuttamista selittäviä tunnuslukuja, joiden avulla muuttoliikkeen monitahoista luonnetta voidaan käsitellä. Yksittäistä, kaiken selittävää, teoriaa ei muuttoliikkeistä ole pystytty esittämään, mutta seuraavissa luvuissa muuttoliikettä tarkastellaan erilaisten osateorioiden ja näkökulmien kautta. Muuttoliikkeen valikoivuus ja yhteydet aluekehitykseen ovat tähän tutkimukseen valitun näkökulman kannalta merkittävimmissä osassa, ja tästä syystä käsittelen niitä omina lukuinaan.

2.2 Muuttoliiketeoriat ja muuttopäätösprosessien tutkimus

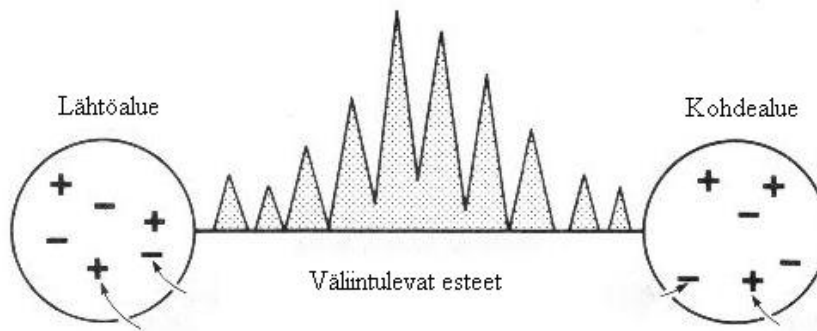
Muuttoliikkeiden tutkiminen on ominaista useille tieteenaloille, ja sitä on lähestytty lukuisten eri näkökulmien ja menetelmien kautta. Muuttoliikkeen tarkastelutapojen ja lähestymistapojen runsauden vuoksi muuttoliikkeestä ei ole pystytty esittämään kaiken kattavaa teoriaa (Mangalam 1968; Zelinsky 1983). Muuttoliiketutkimuksessa yleisesti käytetty tapa on ollut jakaa tutkimus kolmeen eri tarkastelutasoon. Tutkimuksen jakaminen eri tarkastelutasoiksi on varsin käyttökelpoinen keino. Yhteiskunnallisella tasolla tarkasteltaessa muuttoilmiö suhteutetaan yhteiskunnan taloudelliseen ja sosiaaliseen kokonaiskehitykseen, ja tällöin muuttoliike nähdään usein yhteiskunnan tuotantojärjestelmän luonnollisena mukautumis- ja toimintamekanismina (Karjalainen 1986:32, Korkiasaari 1991:104). Alueellisella tasolla huomio kohdistuu yhteiskunnan eri osa-alueiden kehityseroihin ja niihin vaikuttaneisiin tekijöihin. Ensisijaisena selityserustana ovat Karjalaisen (1986) mukaan tällöin tuotannon alueelliseen sijoittumiseen ja työvoiman liikkuvuuteen vaikuttavat tekijät. Empiirisellä tasolla alueellisissa muuttoliiketutkimuksissa pyritään selvittämään, millaiset tekijät lähtö- ja tuloalueilla aiheuttavat muuttoliikettä ja toisaalta mitä demografisia, taloudellisia ja sosiaalisia seurauksia muuttoliikkeistä on ollut (Söderling 1983:21). Yksilötasolla muuttoliikettä tarkastellaan yksilön tarpeentyydytystason ja siitä määräytyvien inhimillisten käyttäytymisprosessien näkökulmasta (Karjalainen 1986:33). Empiiristen tutkimusten kautta pyritään selvittämään, ketkä muuttavat ja miksi sekä mihin muutot suuntautuvat ja millaisia seurauksia muuttamisella on (Söderling 1983: 21–22).

Muuttoliikettä käsittelevät teorit voidaan Söderlingin (1988: 26–28) mukaan jakaa myös kokonaisteorioihin (tai yleisteorioihin) ja osittais- tai sektoriteorioihin. Osittais- ja sektoriteoriat käsittelevät muuttoliikettä kokonaisteorioita pienemmissä osissa. Tämä on perusteltua, koska on havaittu, että mitä monipuolisempaa erillisongelmien tarkastelu on, sitä todennäköisemmin voidaan myös päästä erillisiin muuttoliikeyleistyksiin (Hakamäki 1978: 13).

Varhaisimmat muuttoliikettä koskevat tutkimukset ovat peräisin jopa 1800-luvulta, ja esimerkiksi E. G. Ravensteinin (1885) esittämät lait ovat säilyttäneet perustansa muuttoliiketutkimuksessa näihin päiviin saakka. Ravensteinin muodostamia lakeja oli kaiken kaikkiaan yksitoista ja niiden mukaan:

1. Suurin osa muuttajista muuttaa vain lyhyitä matkoja
2. Muuttoliike etenee vaiheittain
3. Muuton pääasiallinen suunta on maatalousvaltaisilta alueilta teollisuuspaikkakunnille
4. Pitkän matkan muutot suuntautuvat pääosin huomattaviin kaupan tai teollisuuden keskuksiin
5. Jokainen muuttovirta synnyttää kompensoivaa takaisinmuuttoa eli osa muuttajista palaa takaisin
6. Muuttajat ovat useimmiten aikuisia – perheet muuttavat harvoin kauas
7. Naiset ovat muuttoalttiimpia kuin miehet
8. Kaupunkilaiset muuttavat vähemmän kuin maaseudun asukkaat
9. Muuttoliikkeen syyt ovat usein taloudellisia
10. Suuret kaupungit kasvavat enemmän muuttoliikkeen kuin luonnollisen väestönkasvun ansiosta
11. Muuttoliike voimistuu teollisuuden ja kaupan kehittyessä ja kulkuyhteyksien parantuessa

Muuttoliikkeen *työnnön- ja vedon -teoriaa* ovat kehittäneet erityisesti Lee (1966) ja Bogue (1969:752–756). Muuttopäätökseen ja muuttoon vaikuttavat tekijät on teorioissa jaettu neljään eri ryhmään. Muuttoliikkeeseen vaikuttavat tekijät voidaan Leen (1966:50) mukaan jakaa lähtö- ja kohdealueella vaikuttaviin tekijöihin, väliintuleviin esteisiin sekä yksilöllisiin tekijöihin (kuva 1). Jokaisella alueella on lukuisia erilaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat yksilöiden muuttopäätökseen. Nämä Lee (1966) jakaa tekijöihin, jotka vetävät ihmisiä puoleensa (+), työntävät heitä pois (-) tai eivät vaikuta heihin millään tavalla.

Kuva 1. Lähtö- ja kohdealueilla muuttoliikkeeseen vaikuttavat tekijät sekä väliintulevat esteet työntö- ja vedon teoriassa (Lee 1966: 50 mukailten).

Muuttotapahtumaan vaikuttavat työntö- ja vetotekijöiden lisäksi myös kahden alueen välillä vallitsevat esteet, joita Lee (1966) nimittää väliintuleviksi esteiksi. Tutkituin väliintuleva este on etäisyys. Etäisyyden vaikutukset muuttopäätökseen vaihtelevat yksilöllisesti. Toisille muuttoalueiden etäisyys ja etäisyydestä aiheutuvat muuttokustannukset voivat olla hyvin merkittävä tekijä, kun taas toisille etäisyydellä ja kustannuksilla ei välttämättä ole niin suurta merkitystä (Lee 1966:51). Useissa tutkimuksissa on havaittu koulutusasteen vaikuttavan muuttoaltiliuteen ja todettu, että mitä koulutetumpi muuttaja on, sitä vähemmän kasvava etäisyys muuttoalueiden välillä vaikuttaa muuttopäätökseen (Wrage 1981:51; Pacione 1984:126). Muuttopäätökseen vaikuttavia yksilöllisiä tekijöitä on lukuisia. Osa tekijöistä vaikuttaa ihmisen päätöksiin ja valintoihin läpi elämän, kun taas toiset yksilölliset tekijät liittyvät yksilön elinvaiheisiin ja erityisesti niihin vaiheisiin, joissa yksilö on siirtymässä vaiheesta toiseen (Lee 1966:51). Elämänvaiheen ja iän lisäksi lukuisat yksilölliset ominaisuudet vaikuttavat muuttajien muuttopäätökseen, ja voidaan sanoa, että muuttopäätös ei ole juuri koskaan täysin rationaalinen (Lee 1966:51).

Muuttoliikettä on lähestytty myös erilaisten *muuttajatypologioiden* kautta. Typologiat perustuvat tavallisesti kahden tai useamman muuttujan ristiintaulukointiin ja niistä muodostettuihin luokkiin. Eräs tunnettu ja paljon lainattu maassamuuttotypologia on Taylorin vuonna 1969 kehittämä luokitus. Hän jakoi muuttajat neljään tyyppiryhmään, jotka perustuvat lähinnä kahden kriteeriin eli siihen kuinka voimakkaasti muuttajat pyrkivät elämässään eteenpäin ja missä määrin he ovat kiinnittyneitä tai sidoksissa lähiympäristöönsä. Taylorin muuttajatypologian neljä ryhmää ovat:

- 1.) Pääasiassa työsuhteiden vuoksi muuttavat
- 2.) Edistyshaluiset muuttajat
- 3.) Irtautuneet muuttajat
- 4.) Muiden luokittelemattomien yksilöllisten syiden perusteella muuttaneet

Pääasiassa työn ja taloudellisten syiden takia muuttaneille henkilöille muutto perustui työttömyydestä tai toimeentulovaikeuksista aiheutuviin tekijöihin. Edistyshaluiset muuttajat nähtiin puolestaan tavoitemuuttajina, joille muutto oli keino toteuttaa omia pyrkimyksiään ja kunnianhimoaan. Irtautuneiksi ja juurettomiksi muuttajiksi puolestaan luokiteltiin muuttajat, joiden sosiaaliset siteet lähiyhteisöön olivat löyhät eikä muuttoon muutoinkaan liitetty kovin suuria odotuksia (Taylor 1969). Myös Suomessa muuttoliikettä on tutkittu muuttajia ryhmittelemällä. Korkiasaari (1991) jakoi tutkimuksessaan vuosina 1988–1989 kuntien välillä muuttaneet 15 eri tyyppiin. Korkiasaaren ryhmittely perustui muuttomotiivien lisäksi muun muassa muuttajan elämänvaiheeseen, perhesuhteisiin ja koulutukseen.

2.3 Valikoiva muuttoliike

Muuttoliikkeen on jo pitkään tiedetty olevan muuttajien ominaisuuksien perusteella valikoivaa, sillä jo vuonna 1966 Lee totesi klassisessa *A Theory of Migration*-teoksessaan tämän pitävän paikkansa. Nykypäivänä valikoivan muuttoliikkeen käsite on saanut entistä laajemman merkityksen, ja muuttoliikkeen valikoivuuteen ja siitä aiheutuviin muutoksiin on alettu yhä enemmän kiinnittää huomiota. Suomessa valikoivan muuttoliikkeen tutkimus on viimeaikoina yleistynyt, ja valikoivan muuttoliikkeen vaikutuksista kunnan talouteen ja väestörakenteeseen on käyty keskustelua. Helsingin yliopistossa valmistui vuonna 2007 pro gradu -tutkielma, jossa käsiteltiin valikoivaa muuttoliikettä Uudellamaalla (Broberg 2007). Brobergin pro gradu -työssä selvitettiin Uudenmaan kuntien muuttoliikkeen valikoivuutta väestön ominaisuuksien suhteen, minkä Broberg lisäksi yhdisti vastakaupungistumisen tematiikkaan. Muuttoliikkeen valikoivuutta on tutkittu myös väitöskirjatasolla, joista viimeisimpänä on Aron (2007a) julkista valtaa ja maassamuuttoa käsittelevä tutkimus.

Muuttoliikkeen valikoivuutta voidaan perinteisen muuttoliiketutkimuksen tavoin tarkastella eri näkökulmista, muun muassa alue- ja yksilötasoilla. Aluetasolla muuttoliikkeen valikoivuutta tarkastellaan valtioiden, kuntien, kaupunkien ja kaupunginosien näkökulmasta, kun taas yksilötasolla muuttoliikkeen valikoivuus perustuu pääosin muuttajien ominaisuuksiin, mieltymyksiin ja henkilökohtaisiin valintoihin. Suomessa maassamuuttoa tutkineen Aron (2006a) määritelmän mukaan muuttoliikkeen valikoivuudella tarkoitetaan sitä, että alueen tulo- ja lähtömuuttajat poikkeavat merkittävästi toisistaan työmarkkina-aseman, taloudellisen,

sosiaalisen tai ikään liittyvän ominaisuuden perusteella. Valikoivan muuttoliikkeen tarkasteluun voidaan sisällyttää myös alueella paikallaan pysyjät. Ruotsalaisen tutkijan Bråman (2006) määritelmässä valikoivalla muuttoliikkeellä tarkoitetaan niitä rakenteellisia eroavaisuuksia, joita lähtö- ja tulomuuttajien sekä paikallaan pysyjien välillä voidaan havaita (Bråman 2006:42).

Valtiotasolla valikoivaa muuttoliikettä on tarkasteltu esimerkiksi aivovuoto-käsitteen avulla. Aivovuodolla viitataan koulutetun ja ammattitaitoisen väestön siirtymiseen yhdestä maasta, talouden sektorilta tai osa-alueelta toiselle tavallisesti paremman palkan tai elinolojen saavuttamiseksi (Lankinen 2002:15). Koulutettujen ihmisten poismuutto eli aivovuoto-tematiikka on yleisesti liitetty valtioiden välillä vallitsevaksi, mutta sitä on tutkittu myös maan sisäisessä muuttoliiketutkimuksessa (Lankinen 2002:16). Suomessa aivovuoto-tematiikkaa on tutkittu tarkastelemalla korkeasti koulutettujen ulkomaille suuntautuvaa lähtömuuttoa ja siinä havaittavaa koulutuskohtaista valikoivuutta (muun muassa Kultalahti 1996). Yksilöiden inhimillisen pääoman voidaan nähdä lisääntyvän liikkuvuuden myötä. Aivokierrolla tarkoitetaan tilannetta, jossa muuttamisen johdosta lisääntynyt inhimillinen pääoma palautuu alueen käyttöön paluumuuton yhteydessä (Williams 2005:441–442). Muutto voidaan siis nähdä alueen inhimillistä pääomaa kasvattavana ja näin ollen positiivisena tekijänä, jos pois muuttaneet henkilöt palaavat myöhemmin takaisin lähtöalueelle.

Muuttoliikkeen valikoivuuden kuntatasoinen tarkastelu puolestaan liittyy kunnan harjoittamaan muuttopolitiikkaan, jossa kaavoituksen ja julkisten palveluiden järjestämisen kautta vaikutetaan siihen, millaisia muuttajia kuntaan halutaan (Aro 2007a:240). Kaavoittamalla tietyn tyyppisiä asuinalueita voi kunta pyrkiä vaikuttamaan kaupungin asukasrakenteeseen. Kaavoittamalla tontteja pelkästään suurten pientaloasuntojen rakentamista varten kunta harjoittaa valikointia, minkä kautta tapahtuu asukkaiden alueellista eriytymistä ja ongelmallista alueellista keskittymistä (Laakso & Loikkanen 2004:211). Tällaiselle kehitykselle on usein tyypillistä, että kaupunkialueiden kehyskunnat harjoittavat systemaattisesti suuri- ja keskituloisia alueelle houkuttelevaa ja pienituloisia syrjivää kaavoituspolitiikkaa. Pienituloiset keskittyvät näin keskuskuntaan ja veronmaksukykyisimmät muuttajat lähikuntiin keskuskaupungin ympärille. Kuntien välinen kilpailuasetelma muuttuu tällöin hyvin ongelmalliseksi ja aluerakennetta hajottavaksi tekijäksi (Laakso & Loikkanen 2004:211). Aron (2007a:239) väitöskirjan mukaan suuret kaupungit kohtaavatkin tällä hetkellä asuntopolitiikassa haasteita, joissa sosiaalinen asuntotuotanto ja vuokra-asuntojen suuri määrä houkuttelee pienituloisia tulo-

muuttajia, mutta samanaikaisesti vapaarahoitteisten omakoti-, rivitalo- ja paritalojen puute sekä korkea hintataso ajaa keski- ja hyvätuloisia lähtömuuttajia lähikuntien asuntomarkkinoille. Nuorisopainotteinen tulomuutto suuntautuu keskustaan, kun taas perheellistyminen vie muuttajia kohti kunnan reuna-alueita ja mahdollisesti kunnan rajojen ulkopuolelle (Lankinen 1998:59).

Elinympäristöön ja erityisesti asumiseen liittyvät syyt ovat 1990-luvulta lähtien tulleet entistä tärkeämmiksi tekijöiksi muuttopäätöksen tekemisessä, ja näin ollen kunnan harjoittaman kaavoituspolitiikan ohella myös yksilöiden valinnat ovat lisänneet kehyskuntiin suuntautuvaa muuttoliikettä. Asuinalueen ominaisuudet, kuten sijainti, liikenneyhteydet, ympäristö ja palvelut vaikuttavat Kydön (1998:24) mukaan nykypäivänä yhä enemmän muuttopäätökseen. Tämän hetken muuttoliikkeessä on ollut havaittavissa kaupunkiseutujen sisäisen muuttoliikkeen valikoivuuden lisääntymistä. Keskuskaupungin ja sen kehyskuntien välisen eriytymisen seuraukset heijastuvat kaupunkiseutujen sisällä kuntatalouteen, palvelurakenteeseen, asumiseen sekä maankäyttö- ja tonttipolitiikkaan (Aro 2007a:377). Aron (2006b) mukaan myös muuttovoittoalueille alkaa syntyä hyvä- ja huono-osaisuuden taskuja. Väestörakenteen alueellista eriytymistä on Suomessa tutkittu erityisesti Helsingin ja pääkaupunkiseudun osalta (Vaattovaara 1998; Vaattovaara & Vuori 2002), mutta muiden alueiden osalta alueellista eriytymistä käsittelevä tutkimus on jäänyt vähäisemmäksi.

Yksilötasolla muuttamisen valikoivuus liittyy ihmisten fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin ominaisuuksiin, jotka voivat joko edistää tai vähentää muuttamisen todennäköisyyttä (Korkiasaari & Söderling 2007:246). Myös Lee (1966) totesi muuttoliikkeen olevan yksilöiden päätöksentekoon liittyvää. Lee (1966:56) määritteli valikoivuuden perustuvan ihmisten yksilöllisiin ominaisuuksiin, joiden avulla ihmiset reagoivat lähtö- ja tuloalueella vaikuttaviin muuttoa edistäviin tai hidastaviin tekijöihin. Muuttajien valikoivuutta voidaan siis tarkastella yksilöllisten, kuten demografiseen ja sosio-ekonomiseen asemaan liittyvien, ominaisuuksien kautta. Muuttajien *demografisilla ominaisuuksilla* viitataan ikään, sukupuoleen ja siviilisäätyyn. Useissa tutkimuksissa ympäri maailmaa on todettu, että nuoret ikäryhmät ovat muita ikäryhmiä alttiimpia muuttamaan paikasta toiseen. Aktiivisimpia muuttajia ovat tällä hetkellä 18–25-vuotiaat nuoret, ja toisena hieman pienempänä muuttajaryhmänä tulevat 25–30-vuotiaat perhemuuttajat, jotka muuttavat väljempiin asuntoihin (Myrskylä 2006:30). Aktiivisimman muuttajaryhmän, 18–25-vuotiaiden, muuttoliike perustuu useimmiten kotoa pois muuttamiseen ja opiskelujen aloittamiseen. Opiskelupaikkojen sijainnilla onkin suuri vaikutus nuorten

muuttoliikkeeseen, ja muuttojen kohteena ovat yhä useammin suuret opiskelukaupungit (Holm et al. 2008:30). Opintonsa päättäneiden, 25–30-vuotiaiden, muuttaminen liittyy puolestaan usein työpaikan hankintaan ja perheen tarpeiden mukaisen asunnon hankintaan.

Käsitykset sukupuolen vaikutuksesta muuttamiseen vaihtelevat, mutta pääsääntöisesti voidaan sanoa, että naisten ja miesten muuttokäyttäytyminen on hieman erilaista. Myrskylän (2006) tutkimuksen mukaan naiset ovat miehiä innokkaampia muuttajia, ja erityisesti suurissa kaupungeissa on selvä naisenemmistö. Eri siviilisäätymiin kuuluvien muuttoalttius on sidoksissa muuttajan ikään, ja näin ollen esimerkiksi nuorten muuttoalttiuden lisääntyessä kasvaa myös naimattomien muuttajien osuus (Korkiasaari & Söderling 2007:253). Kaikilla demografisilla ominaisuuksilla ei kuitenkaan ole yhtäläinen merkitys muuttoliikkeen vaikutuksia arvioitaessa. Muuttoliikkeen rakenteellisia vaikutuksia arvioitaessa yksi keskeinen mittari liittyy nimenomaan muuttajien ikärakenteeseen (Aro 2006a). Lankinen (2002:15) toteaa, että kunnan palveluihin voi liittyä huomattavia muospaineita, jos kuntaan muuttavat poikkeavat ikärakenteeltaan huomattavasti kunnasta pois muuttavista. Kunnan ikärakenne vaikuttaa palveluiden tarpeeseen, vaikka nettomuutto olisikin vakio eli lähtö- ja tulomuuttajia olisi yhtä paljon.

Muuttajien *sosio-ekonomista asemaa* tutkittaessa tarkastelun kohteena ovat työllisyyteen, toimeentuloon ja koulutukseen liittyvät tekijät. Koulutuksella on todettu olevan vaikutusta yksilön muuttoalttiuteen, ja erityisesti pitkähköä koulutusta vaativissa ammateissa toimivan väestön on todettu muuttavan selvästi enemmän koko väestöön verrattuna. Erityisesti teknisissä, luonnontieteellisissä, yhteiskuntatieteellisissä ja humanistisissa ammateissa toimivat muuttavat usein, kun taas vähemmän koulutusta vaativissa teollisuus- sekä maa- ja metsätalousammateissa liikkuvuuden on todettu olevan vähäisempää (Korkiasaari 1991:101). Myös tulotaso on yksi merkittävä taustatekijä alueiden välisessä muuttoliikkeessä. Tulotaso vaikuttaa paitsi muuttoalttiuteen, lisäksi se on keskeinen tekijä kuntatalouden näkökulmasta (Aro 2007c:375). Muuttajien sosioekonominen asema vaikuttaa merkittävästi muuttoliikkeen rakenteeseen, ja kuntatalouden kannalta oleellinen kysymys on, millaisista muuttajista kunnan muuttotase muodostuu. Koostuuko mahdollinen muuttovoitto työllisestä työvoimasta vai kenties opiskelijoista, työttömistä tai eläkeläisistä (Aro 2006a). Muuttajasta aiheutuvat tulovaikutukset ovat muuttajan ominaisuuksista riippuvaisia, eli kunnan tuloverokertymä määräytyy muuttajien verotettavan tulon perusteella (Kallio et al. 2001:51) Muuttajien sosioekonominen asema vaikuttaa siten merkittävästi kuntatalouteen, mutta sen vaikutukset itse muuttovilkkauteen ovat ristiriitaisia. Kunnan kannalta on kuitenkin tärkeää selvittää, millaisia muuttajat ovat työmarkki-

na-asetaltaan ja koulutustasoltaan. Vasta sen jälkeen voidaan arvioida muuttoliikkeen haitallisuutta ja hyödyllisyyttä (Aro 2007a:233).

Muuttaminen on sidoksissa paitsi ikään, samalla myös elämänvaiheeseen. Muuttaminen ajoittuu usein tiettyyn elämänvaiheeseen kuten opiskelun aloittamiseen, työelämään siirtymiseen, avioitumiseen, perhekoon kasvamiseen ja eläkkeelle jäämiseen. (Korkiasaari 1991: 107). Rossi (1955) totesi tutkimuksessaan jo 1950-luvulla elämänkaaren taitekohtien olevan tärkeitä muuttamiseen vaikuttavia tekijöitä. Rossin (1955) kehittämässä life cycle-mallissa muuttoa tarkastellaan lähinnä asumistarpeista lähtien. Elinvaihemalli soveltuu asunnonvaihtoon ja paikallismuuttojen tarkasteluun, mutta sitä voidaan soveltaa myös kaukomuuttoon, ainakin maassamuuton osalta. Simpanen (1985) ottaa tutkimuksessaan huomioon myös työhön ja urakehitykseen vaikuttavat tekijät, ja hän on täydentänyt Shortin vuonna 1978 esittämää elinvaihemallia (taulukko 1).

Taulukko 1. Shortin 1978 kehittämä kaavio elinvaihemallista, jota Simpanen (1985) on täydentänyt omassa tutkimuksessaan työhön ja urakehitykseen vaikuttavilla osatekijöillä.

Elämänvaihe	Ikä	Urakehitys	Asuminen	Muuton luonne
Nuori aikuinen, itsenäistyminen	16-24	Ensimmäinen opiskelu- tai työpaikka	Pieni, lähellä keskustaa sijaitseva vuokra-asunto	Yleensä kaukomuuttoa (osin lähimuuttoa), työsyyt korostuvat
Avioliiton solmiminen, ensimmäisen lapsen syntyminen	20-29	Opiskelun loppuminen, uralla eteneminen	Pieni vuokraperheasunto lähellä asuntovyöhykettä, asumistilan tarve kasvaa	Lähimuuttoa, (asumistarpeet), kaukomuuttoa, (urakehitys)
Perheen kasvattaminen, lapset kasvaneet	20-45	Työpaikka vakiintunut	Uusi (omistus)asunto esikaupunkialueella	Lähimuuttoa (asumistarpeet korostuvat työsyytä enemmän)
Lasten aikuistuminen	40-60	Urakehitys vakiintunut	Pysyvä asunto viihtyisällä alueella	Lähimuuttoa (asumistarpeet keskeisiä, työn merkitys vähäinen)
Ikääntyminen	55-	Eläkkeelle siirtyminen	Vanhenemisen vaikutus asumiseen: oma asunto/ laitos/ asumien lasten luona/ lähellä	Lähimuuttoa, joskus kaukomuuttoa (vapaa-aika, asuminen ja palvelut keskeisiä)

Myös Myrskylä (2006:5) on tutkimuksessaan liittänyt muuttoliikkeen osaksi ihmisten elämänvaiheita. Myrskylän mukaan suurin muuttoaalto syntyy opiskelemaan lähtevistä, 18–22-vuotiaista nuorista, jotka muuttavat suuriin opiskelukaupunkeihin. Toisena, joskin huomatta-

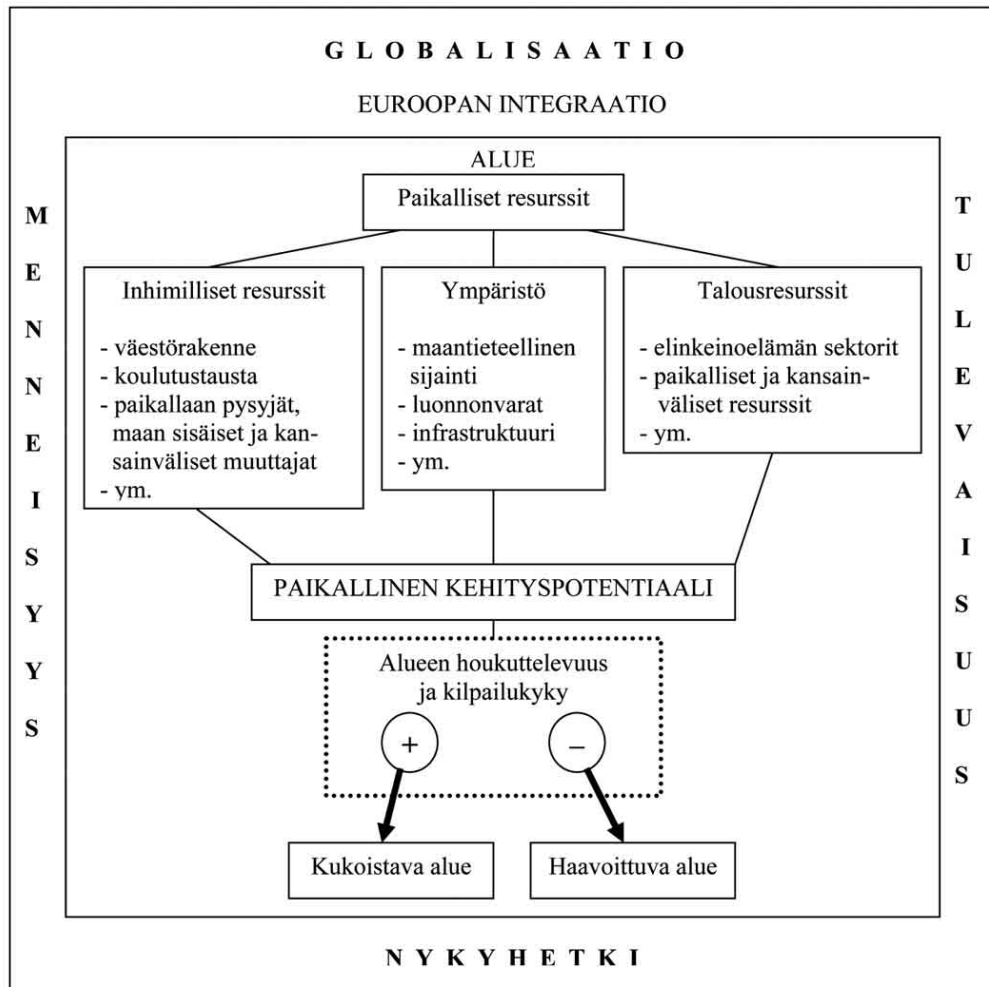
vasti edellistä matalampana muuttohuippuna maassamuutoissa nähdään 25–35-vuotiaiden muuttoliike, joka perustuu perheiden muuttoliikkeeseen. Muuttoliikkeen kolmas vilkastuminen tapahtuu Myrskylän mukaan 50 ikävuoden tietämissä, jolloin lasten kotoa muuttamisen myötä vanhempien muuttaminen vilkastuu.

2.4 Muuttoliike osana aluekehitystä

Muuttoliikkeitä voidaan myös tarkastella osana alueellista kehittyneisyyttä. Muuttoliike vaikuttaa luonnollisten väestönmuutosten ohella merkittävästi alueen väestörakenteeseen, ja väestörakenteella on puolestaan selvä yhteys alueen elinvoimaisuuteen. Muuttoliike voidaan nähdä dynaamisena väestön muutostekijänä, ja sen seurauksista voidaan, muuttoliikkeen määrästä ja laadullisista ominaisuuksista riippuen, löytää sekä kielteisiä että myönteisiä vaikutuksia (Kotiranta 2005:15). Muuttoliike vaikuttaa väestönkehityksen lisäksi merkittävästi myös alueen taloudelliseen toimintaan, ja taloudelliset vaikutukset korostuvat kaikkein selvimmin kuntatasolla. Muuttojen määrän ohella demografisessa rakenteessa tapahtuvat muutokset ovatkin nykypäivänä nousseet kuntien toimeentulon sekä menestymisen haasteiksi (Järvinen 2000:27). Alueellisen kehityksen kannalta on tärkeä kiinnittää huomiota muuttajien rakenteen ja ominaisuuksien lisäksi myös siihen, miten alue pystyy houkuttelemaan uutta inhimillistä pääomaa sekä säilyttämään alueella jo olemassa olevaa pääomaa (Heikkilä & Pikkarainen 2008:32). Inhimillinen pääoma on yksilön ominaisuuksiin sidottua, ja se ilmenee erityisesti koulutuksen, työkokemuksen ja luovuuden kautta (Pehkonen 2001:290). Heikkilä ja Pikkarainen (2008:32) ovat tutkimuksessaan tarkastelleet paikallista kehityspotentiaalia inhimillisten ja taloudellisten sekä ympäristöön liittyvien resurssien kautta (kuva 2). Paikallinen kehityspotentiaali voi olla joko positiivinen tai alue voi olla haavoittuva riippuen sen resursseista (Heikkilä & Pikkarainen 2008:32).

Inhimillinen pääoma vaikuttaa yhtenä tärkeimmistä resursseista alueen kehityspotentiaaliin, ja ilman sopivaa väestöpohjaa myös alueen taloudellinen toiminta on haavoittuvaista. Väestön liikkuvuus vaikuttaa merkittävästi alueen elinvoimaisuuteen, ja se voi sekä lisätä että vähentää haavoittuvuutta (Heikkilä & Pikkarainen 2008:34). Muuttoliike vaikuttaa välittömästi alueen väkiluvun kehitykseen, mutta muuttoliikkeen välilliset vaikutukset voivat näkyä vasta useiden vuosien jälkeen. Muuttoliikkeestä aiheutuvat välilliset vaikutukset, kuten ikärakenteen vinou-

tuminen, voidaan nähdä välittömiä vaikutuksia merkittävämpinä, sillä niistä aiheutuvat seuraukset ovat usein kumulatiivisia (Kotiranta 2005:18).

Kuva 2. Paikallisten resurssien rakennelma ja kehityspotentiaali (Heikkilä & Pikkarainen 2008:34).

Ihmisten liikkuvuus ja erityisesti muuttojen suuntautuminen vaikuttavat merkittävästi alueelliseen kehittyneisyyteen. Aluerakenteen teoreettisen perustan luoneen Christallerin (1966) teoria keskusten ja vaikutusalueiden hierarkkisesta järjestelmästä elää nykypäivänäkin, ja myös aluekehityksen nähdään tapahtuvan ihmisten, pääomien, tuotteiden ja tiedon liikkumisena keskus- ja vaikutusaluejärjestelmässä (Hautamäki 1986:22–28). Keskukset muodostavat vaikutusalueidensa kanssa dynaamisia aluekokonaisuuksia, joissa kaikki toiminnot vaikuttavat toisiinsa (Karjalainen 1989:22). Aluerakennetta on perinteisesti tutkittu erilaisten vaihemallien avulla. Zelinsky (1971) tarkastelee tutkimuksessaan ihmisten liikkuvuuden ja yhteiskunnallisten kehitysvaiheiden välisiä yhteyksiä. Zelinsky erottelee tutkimuksessaan viisi yhteiskunnan kehitysvaihetta ja niille ominaiset muuttoliikkeet. Ensimmäiselle, modernia yhteis-

kuntaa edeltäneelle traditionaalisen yhteiskunnan vaiheelle on ominaista korkea syntyvyys ja kuolleisuus, heikko taloudellinen kasvu ja vähäinen liikkuvuus. Seuraavassa vaiheessa, varhaisen transition yhteiskunnassa, kuolleisuus alenee huomattavasti ja aiheuttaa voimakkaan väestönkasvun ja massiivisen muuton maalta kaupunkiin. Samalla muuttoa tapahtuu asutuksen äärialueille ja ulkomaille. Myöhäisen transition vaiheessa syntyneisyys alenee, muutto kaupunkiin ja ulkomaille heikkenee, mutta kiertomuutto on voimakasta kokonaisliikkuvuuden jatkaessa kasvuaan. Kehittyneessä yhteiskunnassa syntyneisyys ja kuolleisuus ovat molemmat hyvin alhaisia ja muutto maaseudulta kaupunkiin jatkuu. Kaupunkien sisäinen ja välinen muutto sekä kiertomuutto ovat voimakkaita. Viimeisessä, kehittyneimmän yhteiskunnan vaiheessa, syntyneisyys ja kuolleisuus ovat edelleen alhaisella tasolla ja muuttoliike koostuu etupäässä kaupunkien sisäisistä ja välisistä muutoista.

Aluerakennetta on tarkasteltu myös kaupunkialueiden ja niiden ympäristöjen välisen liikkuvuuden kautta. Klaassenin dynaamisen aluekehityksen teoreettisessa mallissa kaupunkialueen ja sen ympäristön välillä on havaittavissa eri kehitysvaiheita: urbanisaatio, suburbanisaatio, deurbanisaatio ja reurbanisaatio (Klaassen et al. 1981:15). *Urbanisaatiovaiheessa* kaupunkiseudut kasvavat, kun ympäröivä maaseutu luovuttaa väestöä kaupunkiin. *Suburbanisaatiovaiheessa* kaupunkikehitys puolestaan kääntyy esikaupunkialueille eli kehille, jotka ympäröivät kaupunkia. *Suburbanisaatiovaiheessa* kaupunkitoiminnot ja kaupunkiväestö levittäytyvät kaupungin ydinalueiden sijaan lähioihin ja ympäryskuntiin ja keskuskaupungin kasvun hidastuminen ja pysähtyminen on kaupunkikehitykselle tyypillistä (Jauhiainen 1990: 12). *Deurbanisaatiovaiheessa* keskuskaupunkien ja ympäristökuntien väestömäärä laskee ja kaupungeista muutetaan pois niitä ympäröiville kehille, kun taas *reurbanisaatiovaiheessa* kaupunkien ydinalueen kasvu elpyy ja kääntyy jälleen nousuun (Halme 1999:19). Reurbanisaatiovaiheessa keskuskaupungin kehitys tapahtuu useimmiten kaupungin sisäisen uudistamisen kautta. Dynaamisen aluekehityksen vaiheita ja niiden sopivuutta suomalaiseen kaupunkirakentamiseen on epäilty (Maula 1985; Peltola 1992), koska kaupungistumisen lähtökohtien on nähty poikkeavan toisistaan eri maissa.

Myös Geyer ja Kontuly (1993) ovat tutkineet kaupungistumisen ja muuttovirtojen välistä yhteyttä. Geyer ja Kontuly ovat luoneet differential urbanisation-mallin, jossa he kuvaavat kaupungistumisen vaiheita varhaisesta kaupungistumisesta vastakaupungistumiseen. Geyerin ja Kontulyyn malli perustuu kolmeen kaupunkikokoluokkaan; the primate city, the intermediate city ja small city. Mallissa kaupunkikehityksen ensimmäinen aalto on jaettu kuuteen vaiheeseen.

seen, joissa muuttovirtojen suuntautuminen aiheuttaa ensin kaupunkialueen keskittymistä ja myöhemmin hajautumista. Keskittymisen ensimmäisessä vaiheessa suuri osa väestöstä ja taloudellisesta aktiviteetista suuntautuu yksittäiseen kaupunkikeskukseen, joka kasvaa suhteellisen nopeasti. Pienissä valtioissa, kuten Suomessa, tällaisia keskuksia (primate center) on yksi tai enimmillään kaksi. Mallin seuraavassa vaiheessa pääkeskuksen (primate city) kasvu tasaantuu ja alueellinen hajaantuminen alkaa vähitellen voimistua. Tässä vaiheessa keskikokoiset kaupungit (intermediate-sized cities), jotka sijaitsevat pääkeskuksen läheisyydessä, alkavat kasvaa ja pääkeskukseen suuntautuva muuttoliike hidastuu. Kun toiminnot ovat hajaantuneet pääkeskuksen lähialueille, jatkuu hajaantumiskehitys myös pienempiin keskuksiin. Mallin viimeinen vaihe on pienten keskusten (small sized cities) kasvun aikaa, jolloin voidaan puhua myös vastakaupungistumisilmistä. Aluksi sijainniltaan keskeisessä asemassa olevat pienemmät keskuksat houkuttelevat muuttajia, mutta vähitellen myös kauempana oleviin pieniin keskuksiin alkaa suuntautua muuttoliikettä. Lopulta näiden pienten keskusten kasvu voi olla jopa nopeampaa kuin valtion pää- tai maakuntakeskuksissa. Geyerin ja Kontulyn mallia on testattu myös Suomessa. Heikkilän (2003) mukaan malli soveltuu varsin hyvin myös Suomen oloihin, ja sen avulla kaupungistumisprosesseja voidaan ymmärtää hyvin.

Vaikka kaupunkimaisen asutusmuodon merkityksen vähenemisestä ei voida puhua, on asutuksen hajautumiseen kaupunkeja ympäröiville maaseutualueille liittyviä piirteitä kuitenkin Suomessa ollut havaittavissa (Kumpulainen 1993:27). Kaupunkiseutujen sisäinen hajautuminen voidaan tietysti ehdoin tulkita myös vastakaupungistumiseksi. Vastakaupungistumisilmistä alettiin puhua jo 1970-luvulla, kun useissa kaupungeissa ympäri Eurooppaa havaittiin kaupungistumisen kääntyvän laskuun. Monien länsieurooppalaisten kaupunkien väkiluvun kasvu pysähtyi ja kaupunkien reuna-alueet alkoivat saada muuttovoittoa aikaisemman poismuuton sijasta (Andersson 1993:58). Vastakaupungistumisen käsite on kuitenkin hyvin moniulotteinen, ja tutkijat eri puolilla maailmaa antavat sille erilaisia merkityksiä ja painotuksia. Olennaista vastakaupungistumiselle on kaupungin reuna-alueiden ja pienempien taajamien vetovoiman lisääntyminen. Berryn (1976) mukaan vastakaupungistumisprosessissa keskuskaupunkien sijasta kasvu suuntautuu ympäröiville maaseutualueille eli suburbaanialueiden ulkopuolelle pienempiin keskuksiin ja niiden välialueille. Vastakaupungistumisessa voidaan Berryn (1976) mukaan puhua prosessista, jossa suuret kaupungit kasvavat hitaasti ja kärsivät jopa muuttotappiota, kun vastaavasti pienet yhdyskunnat kasvavat nopeasti. Keskuksista ympäröiville alueille suuntautuva muuttoliike voidaan siis nähdä sekä suburbanisaation jatkeena että vastakaupungistumisen muotona (Kumpulainen 1993:28). Kumpulaisen (1993:28) mu-

kaan vastakaupungistumisesta voidaan kuitenkin puhua vasta silloin, kun väestö siirtyy syväle maaseudulle, eikä vain kaupunkia ympäröivälle maaseudulle. Suomessa kaupunkialueiden kasvun tyrehtymistä ja kehysalueen kasvua on joillakin alueilla ollut havaittavissa jo 1970-luvun lopusta lähtien (Halme 1999:18).

Vastakaupungistumisen ohella Suomessa alettiin 1980-luvun lopulla puhua myös seutuistumisesta, jossa toisaalta oli kyse laajemmasta valtakunnallisesta hajakeskittymisestä ja toisaalta taas paikallisesta, kaupunkien levittäytymiseen liittyvästä hajakeskittymisestä (Vartiainen 1991, cit. Andersson 1993). 2000-luvulla hajakeskittymisen ja seutuistumisen teemat ovat jälleen ajankohtaisia, ja tällä hetkellä suurempien työssäkäyntialueiden keskusten muuttovoitot ovat pienentyneet. Näiden keskusten ympärillä olevat kehyskunnat keräävät nyt sekä määrällisen että laadullisen muuttoliikkeen voitot (Aro 2006a). Oleellista seutuistumiskehitykselle on kuitenkin se, että kaikki kaupunkiseudut eivät kasva ja että kasvavillakin seuduilla väestönkasvun painopiste asettuu keskuskuntien ulkopuolelle (Kumpulainen 1993:29). Seutuistumiskeskustelun yhteydessä on puhuttu paljon myös siitä, että kuntien rajat ovat maantieteellisessä mielessä menettämässä merkitystään. Erityisesti kasvaville kaupunkiseuduille on muodostunut työssäkäynti- ja asuntomarkkina-alueita, joissa kuntarajoilla on entistä vähemmän merkitystä (Haveri et al. 2003:38). Työssäkäyntialueet syntyvät hallinnolliset rajat ylittävän työmatkaliikenteen myötä ja niiden perusteella voidaan muodostaa rajat toiminnallisille kaupunkiseuduille. Halmeen (1999:127) mukaan toiminnallisen kaupunkiseudun kasvua voidaan kutsua myös seutuistumiseksi, jossa kaupunkialue on laajentunut lähikuntien alueelle työpaikkojen ollessa yhä pääosin keskuskaupungissa.

3 Tutkimuksen toteutus

3.1 Aineistoon liittyvät käsitteet

Tässä tutkimuksessa tarkastelen muuttoliikkeen rakennetta muuttajien taustatietojen avulla. Muuttajien sosioekonomista asemaa tarkastelen koulutusasteiden ja -alojen sekä pääasiallisen toiminnan kautta. *Koulutusasteiden ja -alojen* luokituksen perusrakenne uudistettiin Suomessa vuonna 1997. Se noudattaa mahdollisimman tarkasti kansainvälisen koulutusluokituksen ISCED vuoden 1997 koulutusalojen ja koulutusasteiden sisältöä (Tilastokeskus 1999). *Perusasteen koulutuksessa* on yhdistettynä alempi ja ylempi perusaste. Koulutukseen sisältyvät kansakoulun ja peruskoulun suoritus sekä aikaisempi keskikoulun suoritus. Ylemmän perusasteen oppimäärän suoritus antaa jatko-opintokelpoisuuden lukio-opintoihin tai ammatilliseen koulutukseen. *Keskiasteen* pohjakoulutusvaatimuksena on ylemmän perusasteen oppimäärän suorittaminen. Koulutus kestää pääsääntöisesti 2-3 vuotta. Se antaa ammattipätevyyden ja mahdollistaa opintojen jatkamisen ammattikorkeakouluissa ja tietyin ehdoin yliopistoissa. Keskiasteen koulutuksiksi luetaan muun muassa ylioppilastutkinnot, 1-3-vuotiset ammatilliset tutkinnot, ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot, esimerkiksi lähihoitaja ja sähköasentaja.

Alimman korkea-asteen koulutus kestää pääsääntöisesti 2-3 vuotta keskiasteen jälkeen. Alimman korkea-asteen koulutuksiksi luetaan muun muassa teknikon, agroligin, hortonomin ja sairaanhoitajan tutkinnot, jotka eivät ole ammattikorkeakoulututkintoja. *Alemman korkea-kouluasteen* koulutuksen suorittaminen puolestaan vaatii 3-4 vuotta päätoimista opiskelua keskiasteen jälkeen. Alemman korkeakouluasteen tutkinnon suorittaminen antaa kelpoisuuden siirtyä ylemmälle korkeakouluasteelle mutta ei tieteelliseen jatkokoulutukseen. Alempaan korkeakouluasteeseen luetaan ammattikorkeakoulututkinnot ja alemmat korkeakoulututkinnot sekä muun muassa insinööri, metsätalousinsinööri ja merikapteeni. *Ylemmän korkeakouluasteen* tutkinnon suorittaminen vaatii pääsääntöisesti 5-6 vuotta päätoimista opiskelua keskiasteen jälkeen. Tutkinnon suorittaminen antaa valmiudet tieteelliseen jatkokoulutukseen tutkijakoulutusasteella tai valmistaa korkean vaatimustason ammatteihin. Ylempään korkeakouluasteeseen luetaan ylemmät korkeakoulututkinnot (maisteritutkinnot) sekä myös lääkäreiden erikoistumistutkinnot. *Tutkijakoulutuksen* suorittaminen edellyttää itsenäisen ja julkaisukelpoisen tutkimustyön tai väitöskirjan tekemistä. Tutkinnot ovat tieteellisiä lisensiaatin ja tohtorin

tutkintoja. *Korkeasti koulutetulla* väestöllä tarkoitan tässä kaikkia korkea-asteen tutkinnon suorittaneita. Tällöin korkea-asteen tutkinnoiksi katsotaan sisältyvän alimman korkea-asteen suorittaneiden lisäksi alemman- ja ylempään korkeakouluasteen sekä tutkijakoulutusasteen suorittaneet (Tilastokeskus 2007a).

Koulutusalan luokitteluperusteena on koulutuksen oppisisältö. Tutkimusaineistossani alemmaan ja ylempään korkeakouluasteeseen sekä tutkijakouluasteeseen sisältyy tarkempi tieto koulutusalaista. Tutkimuksessa tarkasteltavat koulutusalat ovat:

- 0 Yleissivistävä koulutus
- 1 Kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus
- 2 Humanistinen ja taidealan koulutus
- 3 Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus
- 4 Luonnontieteellinen koulutus
- 5 Tekniikan koulutus
- 6 Maa- ja metsätalouden koulutus
- 7 Terveys- ja sosiaalialan koulutus
- 8 Palvelualojen koulutus
- 9 Muu tai tuntematon koulutusala

Pääasiallisen toiminnan/toimialan luokittelu perustuu Tilastokeskuksen (Tilastokeskus 2007b) määritelmään, jossa pääasiallisella toiminnalla kuvataan henkilön taloudellisen toiminnan laatua. Väestö jaetaan pääasiallisen toiminnan perusteella työvoimaan kuuluviin ja työvoiman ulkopuolella oleviin. Nämä ryhmät voidaan edelleen jakaa alaryhmiin. Luokitus perustuu tietoihin henkilön toiminnasta vuoden viimeisellä viikolla.

3.2 Aineiston kuvaus ja tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni empiirisenä aineistona toimii kvantitatiivinen tilastoaineisto, jonka muodostavat kaksi erillistä tilastotietokantaa. Tutkimukseni pääaineisto on Turun Siirtolaisuusinstituutilta käyttööni saama Tilastokeskuksen koostama tilastoaineisto, jota kutsutaan myös virtaaineistoksi. Tutkimusaineisto sisältää kaikki Turun työikäiseen, 15–74-vuotta täyttäneeseen, väestöön kuuluvat henkilöt. Muuttajien taustatiedot ovat muuttovuoden (t) lopun tietoja, mutta muuttajien pääasiallisen toiminnan osalta muuttajien tiedot ovat sekä muuttovuodelta (t) et-

tä vuosi muuton jälkeen (t+1). Aineiston perusjoukko muodostuu neljästä osajoukosta, jotka ovat seuraavat:

- A1. Paikallaan pysyjät
- A2. Alueelta muuttajat
- A3. Alueelle muuttajat
- A4. Alueelle ulkomailta muuttajat

Vuosiparin 2002–2003 osalta tarkastelen kolmea eri osajoukkoa; paikallaan pysyjiä (A1.), alueelta muuttajia (A2.) sekä alueelle kotimaasta muuttajia (A3.). Tutkimukseni ensisijaisena tarkoituksena on tarkastella maan sisäistä muuttoliikettä, joka tässä tarkoittaa kunnan rajat ylittävää muuttoliikettä. Alueelle kotimaasta muuttaneiden osajoukko (A3.) ei sisällä ulkomailta Suomeen muuttaneita, mutta osajoukossa voi kuitenkin olla Suomen sisällä muuttaneita ulkomaalaistaustaisia henkilöitä. Muuttajien taustatiedot ovat muuttovuoden (t) lopun tietoja, paitsi pääasiallisen toiminnan ja toimialan muuttujan tiedot ovat molemmilta vuosilta t ja t + 1. Taustatietoina aineistossa ovat tiedot sukupuolesta, iästä, koulutusasteesta ja -alasta sekä pääasiallisesta toiminnasta ja elinkeinosta. Tarkastelen kaikkia aineiston yhdeksää ikäluokkaa. Ikäluokat on 15–34-vuotiaiden osalta jaettu ryhmiin viiden vuoden välein ja 35–74-vuotiaat on ryhmitelty luokkiin kymmenen vuoden välein.

Pääasiallinen toiminta jakautuu aineistossa 33 luokkaan. Työlliset, työttömät, työvoiman ulkopuolella olevat ja ei-maassa asuvaan väestöön kuuluvat ovat aineiston pääryhmät, joista työlliset on lisäksi jaettu 24 alaluokkaan ja työvoiman ulkopuolella olevat neljään alaluokkaan. Työllisten toimialasektoreita tarkastelen tilastokeskuksen työvoimatutkimuksessa (Tilastokeskus 2007c) käytetyn jaottelun mukaan. Siinä toimialasektorit muodostuvat kahdeksasta pääluokasta: 1) maa-, riista-, kala- ja metsätalous, 2) teollisuus, 3) rakentaminen, 4) kauppa, majoitus- ja ravitsemustoiminta, 5) liikenne; 6) rahoitus-, vakuutus- ja liike-elämän palvelut; 7) julkiset ja muut palvelut ja 8) toimiala tuntematon. Työvoiman ulkopuolella olevien ryhmä sisältää opiskelijat, eläkeläiset, varusmiehet ja luokkaan muut kuuluvat henkilöt. Tarkastelen kutakin työvoiman ulkopuolelle kuuluvaa ryhmää erikseen, ja erityisesti opiskelijoiden osalta tarkastelen koulutusasteiden ja -alojen sekä työllistymisen välisiä yhteyksiä.

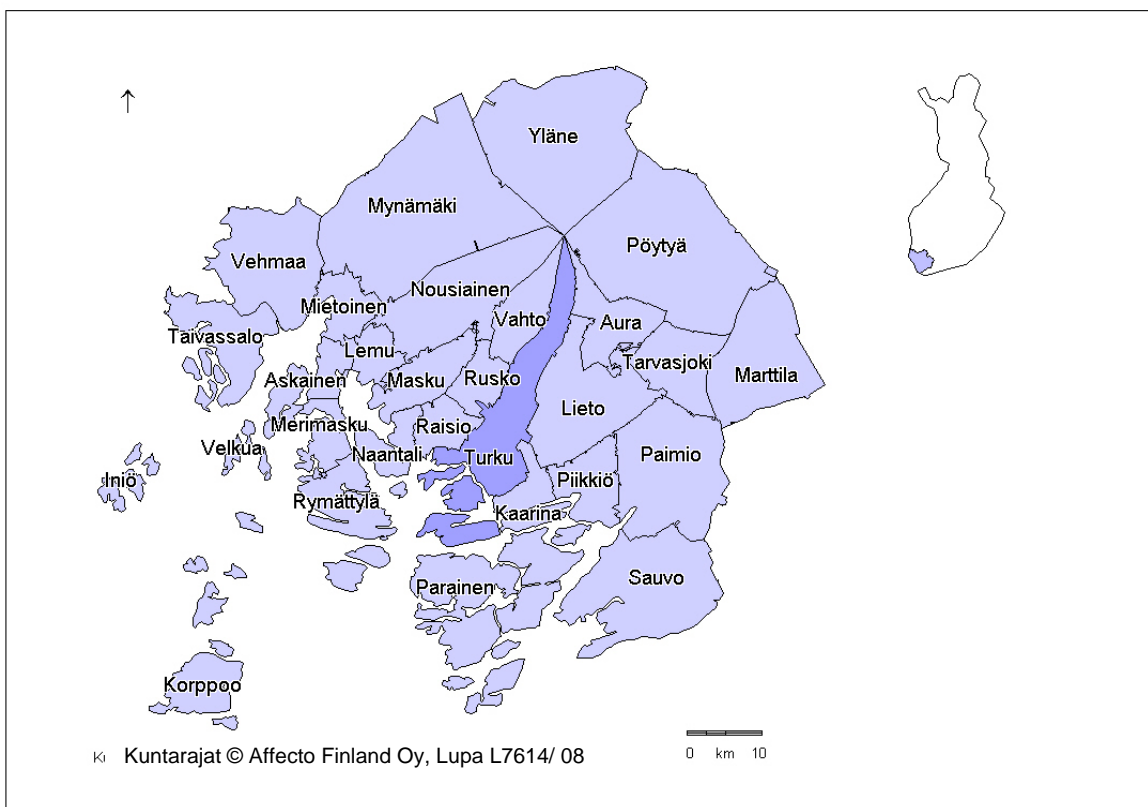
Muuttajien sopeutuminen alueen työ- ja asuntomarkkinoille vaatii aikaa, ja muuttoliikkeen pitkäaikaisten vaikutusten tutkiminen edellyttäisi muuttotietojen seuranta useiden vuosien ajalta. Virta-aineisto mahdollistaa muuttajien taustatietojen tarkastelun paitsi muuttovuotena

myös vuosi muuton (t+1) jälkeen. Aineistoni avulla voidaan nähdä, onko muuttajien pääasiallisessa toiminnassa muuttovuoden jälkeen tapahtunut muutoksia. Tämän lisäksi aineistoni avulla voidaan myös selvittää, millaisia muutokset ovat olleet. Pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneet muutokset kuvastavat muuttajien sopeutumista paikallisille työmarkkinoille. Työmarkkinoille sopeutumista, esimerkiksi työllistymistä, voidaankin pitää yhtenä onnistuneen muuton tunnusmerkkinä. Muuttoliikkeen ja muuttojen kannattavuutta voidaan kuitenkin arvioida useiden eri näkökulmien kautta. Muuttoliikkeen vaikutuksia voidaan tarkastella yhteiskunnallisesta ja alueellisesta näkökulmasta mutta myös yksilön kannalta. Yhteiskunnan ja alueen muuttoliikkeen vaikutusten tarkastelussa huomio kiinnitetään usein väestörakenteellisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin kysymyksiin (Kotiranta 2004:16). Yksilötasolla onnistuneen muuton taustalla vaikuttaa taloudellisten tekijöiden ohella lukuisat muut elämän osalohtot. Yksilön valintoihin perustuva muuttopäätös ei myöskään aina ole välttämättä alueen tai yhteiskunnan kannalta kannattava. Tässä tarkasteluni kohdistuu muuttoliikkeestä aiheutuvien alueellisten vaikutusten tarkasteluun. Muuttajien pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneiden muutosten avulla selvitän, miten muuttajat ovat muuttovuoden jälkeen sopeutuneet paikallisille työmarkkinoille.

Tutkimukseni pääaineiston lisäksi käytän Tilastokeskuksen maksutonta StatFin -tilastotietokantaa väestötietojen osalta. Virta-aineiston käsittely ja tarkastelu tapahtuu PC-Axis -ohjelmiston avulla, joka on tilastollisen materiaalin käsittelyyn kehitetty muokkausohjelma. Tilastollisten tunnuslukujen laskemisen sekä tilastokuvioiden ja teemakarttojen muokkauksen teen taulukkolaskentaohjelma Excelillä ja MapInfo paikkatieto-ohjelmistolla. Tulokset esitän havainnollistavien tilastokuvioiden ja teemakarttojen avulla.

4 Tutkimusalueen kuvaus

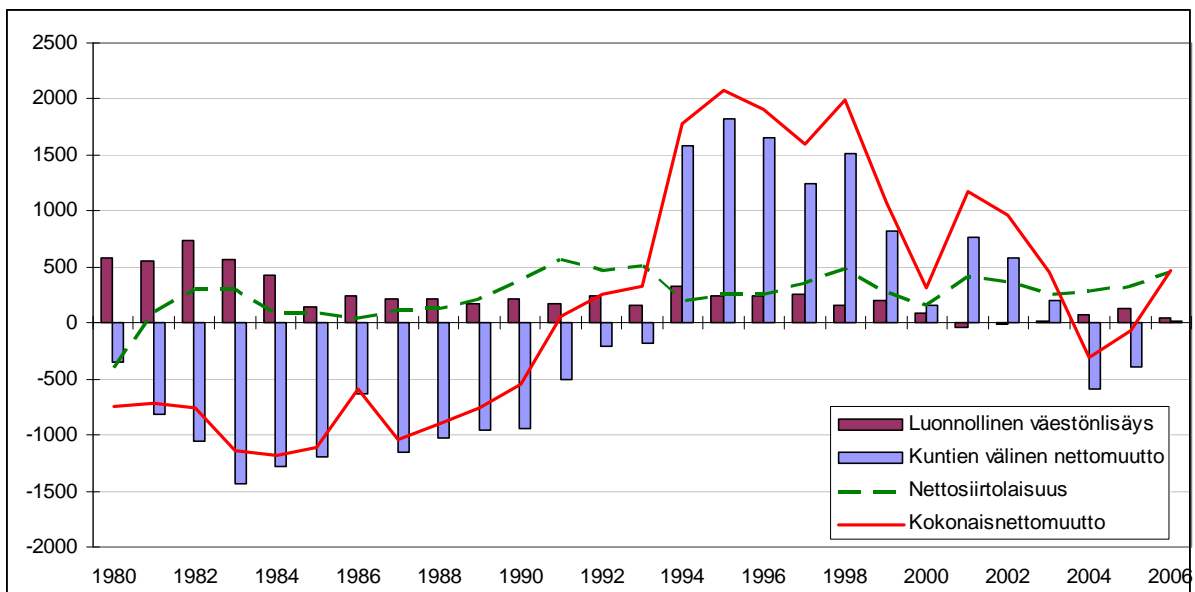
Turku on asukasluvultaan Varsinais-Suomen maakunnan ja Turun seutukunnan suurin kaupunki. Turku muodostaa lähikuntiensa kanssa seutukunnan, joka käsittää lounaisimman Suomen 18 kuntaa. Turun työssäkäyntialue levittäytyy seutukuntaa laajemmalle alueelle, ja käsittää 29 kuntaa (kuva 3). Työssäkäyntialueen muodostavat keskuskunta ja ne ympäryskunnat, joiden työllisistä vähintään 10 prosenttia käy töissä eli pendelöi keskuskunnassa (Myrskylä 2005:91). Turun työssäkäyntialueeseen kuului 29 kuntaa tutkimusajanjaksona 2002–2003, mutta Suomen kuntarakenteessa tapahtuvien muutosten ja vaihtelevan työmatkaliikenteen takia työssäkäyntialueen rajat ovat olleet muutoksessa. Vuonna 2005 Karinaisten kunta liittyi Pöytyään ja vuonna 2007 Mietoinen ja Mynämäki yhdistyivät Mynämäen kunnaksi. Jo toteutuneiden kuntaliitosten lisäksi vuonna 2009 tulee tapahtumaan lisää kuntaliitoksia. Tähän mennessä kuntaliitoksista on sovittu yli 21 kunnan kanssa, ja näin ollen Turun työssäkäyntialueeseen kuuluvat kunnat ja kuntarajat tulevat jatkossakin olemaan muutoksessa.

Kuva 3. Turun työssäkäyntialueeseen tutkimusajanjaksona 2002–2003 kuuluvat kunnat.

4.1 Turun väestönkehitys ja väestörakenne

Turun kaupungin virallinen asukasluku oli vuoden 2002 lopussa 174 618, ja 175 354 vuodenvaiheessa 2006–2007. Turun väkiluku väheni kuntien välisen nettomuuton tappiollisuuden vuoksi koko 1980-luvun (kuva 4). Kokonaisnettomuutto kääntyi 1980-luvulla hallinneiden muuttotappiovuosien jälkeen positiiviseksi 1990-luvun alussa. Vuonna 1991 tapahtuneeseen käänteeseen vaikutti maahanmuuttajien määrän lisääntyminen. Suurin muutos kokonaisnettomuutoissa tapahtui vuonna 1994, jolloin muuttoliikkeen tilastointia uudistanut kotikuntalaki (§ 201/1994) tuli voimaan. Kotikuntalain myötä opiskelijat kirjattiin aikaisemmasta poiketen opiskelupaikkakunnan vakituiseksi asukkaiksi, ja tästä syystä kuntien välinen muuttoliike kasvoi huomattavasti aikaisemmista vuosista. Kotikuntalain seurauksena 19–22-vuotiaiden määrä korkeakoulupaikkakunnilla kasvoi voimakkaasti nuorena merkittävästi muuttajien keskiikää (Myrskylä 2006:22). Kotikuntalain muutos näkyi selvästi myös Turun väestönkehityksessä. Muuttoliikkeen tilastoinnissa tapahtunut muutos alkoi tasaantua vasta 2000-luvulla, kun uuden lain aikana korkeakoulupaikkakunnille muuttaneet valmistuivat ja hakeutuivat työmarkkinoille.

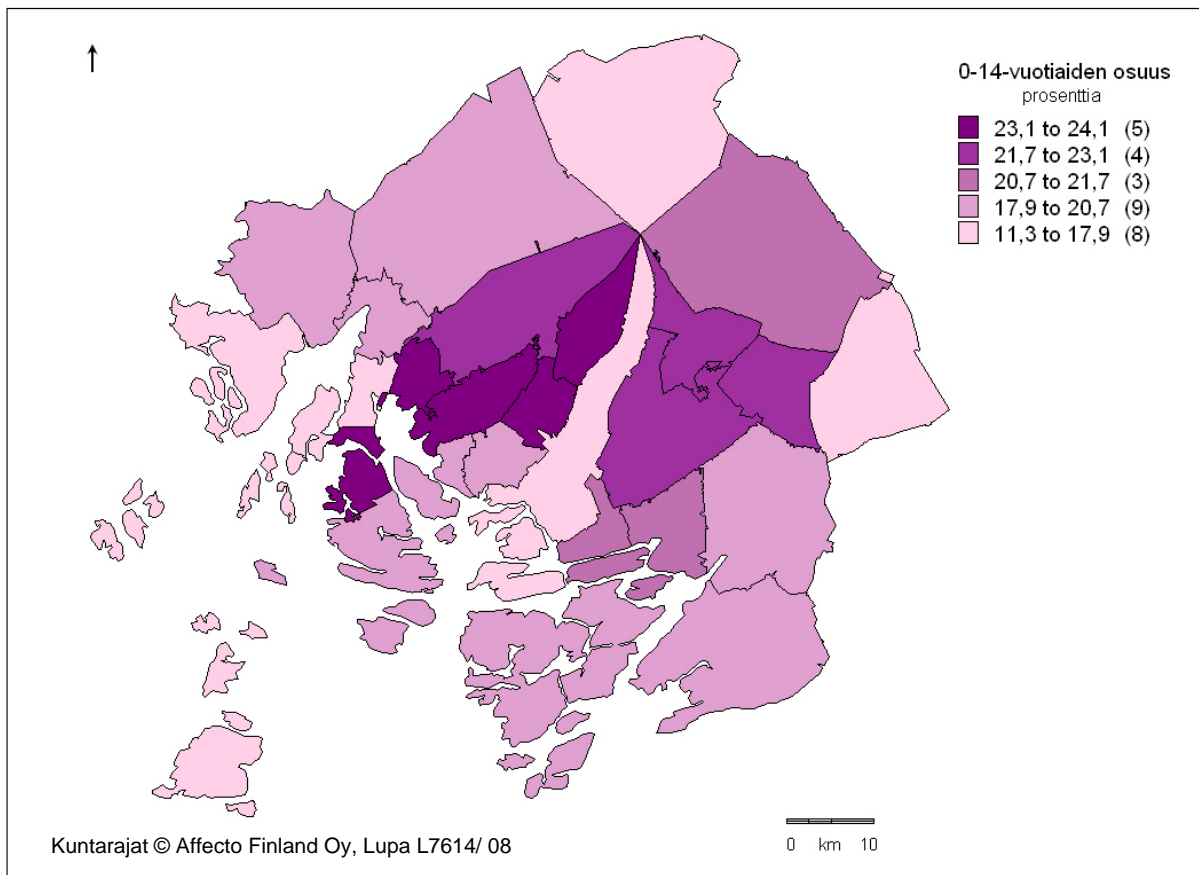
Kuva 4. Turun väestömuutokset vuodesta 1980 vuoteen 2006 (Tilastokeskus 2008b).

Luonnollinen väestönlisäys eli syntyvyyteen perustuva väestönkasvu on Turussa pysynyt 1980-luvulta 2000-luvun loppuun tasaisen matalana. 2000-luvun alussa luonnollinen väestönkasvu hidastui aikaisemmista vuosista, ja vuonna 2001 syntyneiden määrä alitti ensimmäistä kertaa kuolleiden määrän. Vuosi 2000 oli muuttajien määrän suhteen poikkeuksellinen, sillä silloin sekä kuntien välinen nettomuutto että nettosiirtolaisuus laskivat edellisten vuosien ta-

sosta. Kokonaisnettomuuton laskun taustalla oli ennen kaikkea Turusta muihin kuntiin ja ulkomaille suuntautuneiden muuttojen määrän voimakas lisääntyminen. Vuonna 2001 kuntaan muuttaneita oli kuitenkin jälleen selvästi edellisiä vuosia enemmän. Samana vuonna myös poismuuttaneiden määrä oli korkea, mutta nettomuutto kääntyi kuntaan muuttaneiden enemmyyden takia voitolliseksi. Vuoden 2001 jälkeen Turun nettomuutto kääntyi jälleen voimakkaaseen laskuun, ja vuonna 2004 kokonaisnettomuutto oli vuoden 1994 jälkeen ensimmäistä kertaa tappiollinen. Viime vuosina Turun kokonaisnettomuutto on noussut jälleen positiiviseksi, mutta syynä tähän on ollut maahan muuttaneiden ulkomaalaisten tulomuuton runsaus eikä niinkään kuntien välinen muuttoliike.

Väestön kokonaismäärän kehityksen rinnalla on tärkeää tarkastella myös väestön ikärakennetta ja ikärakenteen kehitystä (Ryynänen & Notkola 2007:271). Koko maahan verrattuna Turun ikärakenne on varsin nuorta, ja esimerkiksi alle 30-vuotiaiden osuus väestöstä on maan keskitasoa korkeampi. Tämä on korkeakoulukaupungille hyvin tyypillistä, sillä alueelle muuttaa vuosittain suuri määrä opintonsa aloittavia nuoria. Parhaassa työiässä olevien 30–64-vuotiaiden osuus alittaa puolestaan koko Suomen tason, mutta 65 vuotta täyttäneitä on Turussa jälleen koko maata enemmän (Suuret kaupunkimme 2004:8). Kun alle 30-vuotiaiden ikäryhmää tarkastellaan yksityiskohtaisemmin, havaitaan, että 0-15-vuotiaiden osuus jää huomattavasti koko maan tasoa alhaisemmaksi. Lasten määrä onkin Turussa vähentynyt tasaisesti 2000-luvulla. Vuonna 2002 lasten osuus väestöstä oli ikäluokassa 0-14-vuotiaat Turussa 14,3 prosenttia, kun koko Suomessa 0-14-vuotiaiden lasten osuus oli lähes 18 prosenttia (Tilastokeskus 2008a). Seuraavaksi tarkastelen väestön ikärakennetta Turun työssäkäyntialueella. Tarkastelun kohteeksi valitsen 0-14-vuotiaat ja eläkeläiset, koska mielestäni näiden ikäryhmien voidaan katsoa vaikuttavan alueen tulevaisuuden kehityspotentiaaliin.

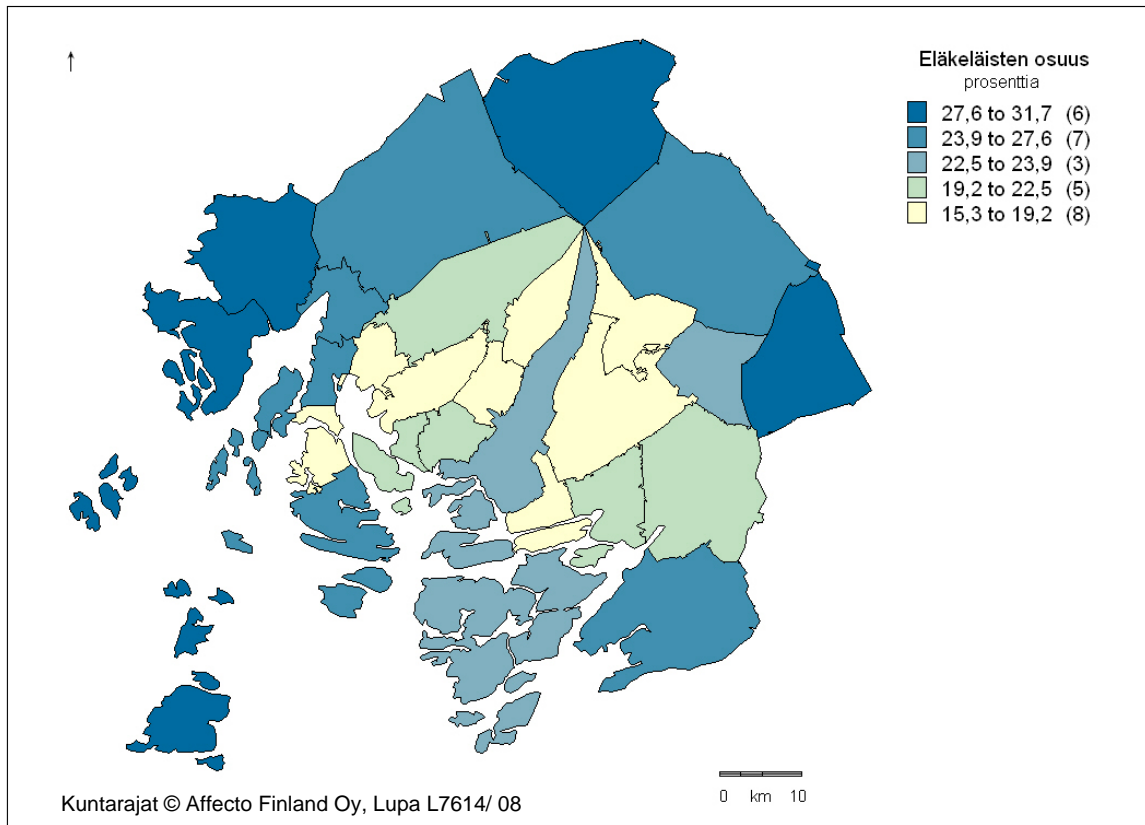
Turun työssäkäyntialueen väestörakenne näyttää lasten (0-14-vuotiaat) ja eläkeläisten osalta poikkeavan hyvin paljon työssäkäyntialueen kuntien välillä. Lasten osuudet vaihtelevat työssäkäyntialueen kunnissa 11 prosentista 24 prosenttiin. Keskuskunnassa, Turussa, lasten osuus jää verrattain alhaiseksi (14,3 %), ja vain saaristokunta Iniössä lasten osuus on Turkuja alhaisempi (kuva 5.)

Kuva 5. Lasten (0-14-vuotiaiden) osuudet (%) väestöstä kunnittain Turun työssäkäyntialueella vuonna 2002 (Tilastokeskus 2008a).

Työssäkäyntialueen kunnista 0-14-vuotiaiden lasten osuus on korkeimmillaan Turun länsipuolella sijaitsevissa kunnissa, Ruskossa, Lemussa, Vahdossa, Merimaskussa ja Maskussa. Myös Turun itäpuolella sijaitsevissa kunnissa lasten osuus on selkeästi Turkuja korkeampi, ja voidaankin sanoa, että lasten osuus on kaikissa Turun kehyskunnissa keskuskuntaa korkeampi. Turussa lasten osuus on samalla tasolla saaristokuntien sekä kauempana työssäkäyntialueella sijaitsevien kuntien kanssa. Kuvissa 5 ja 6 Mietoisten kunnan tiedot on määritelty Mynämäen kunnan tietojen mukaisesti, vaikka kunnat eivät vielä vuonna 2002 olleet yhdistyneet. Tilastokeskuksen väestötietokannassa (Tilastokeskus 2008a) Mietoisten kunnalle ei ollut määritelty tietoa, joten tästä syystä yhdistän kunnan tiedot sekä lasten että eläkeläisten osuuksien tarkastelussa Mynämäen kunnan tietoihin.

Lasten osuuksien tavoin myös eläkeläisten määrissä on huomattavia eroja Turun työssäkäyntialueen kuntien välillä. Eläkeläisten osuudet vaihtelevat runsaasta 15 prosentista aina 31 prosenttiin (kuva 6). Eläkeläisten osuudet näyttävät Turun työssäkäyntialueen kunnissa ikään kuin vastakohtina lasten osuuksille. Kunnissa, joissa lasten osuus on korkea, on eläkeläisten osuus matala ja päinvastoin.

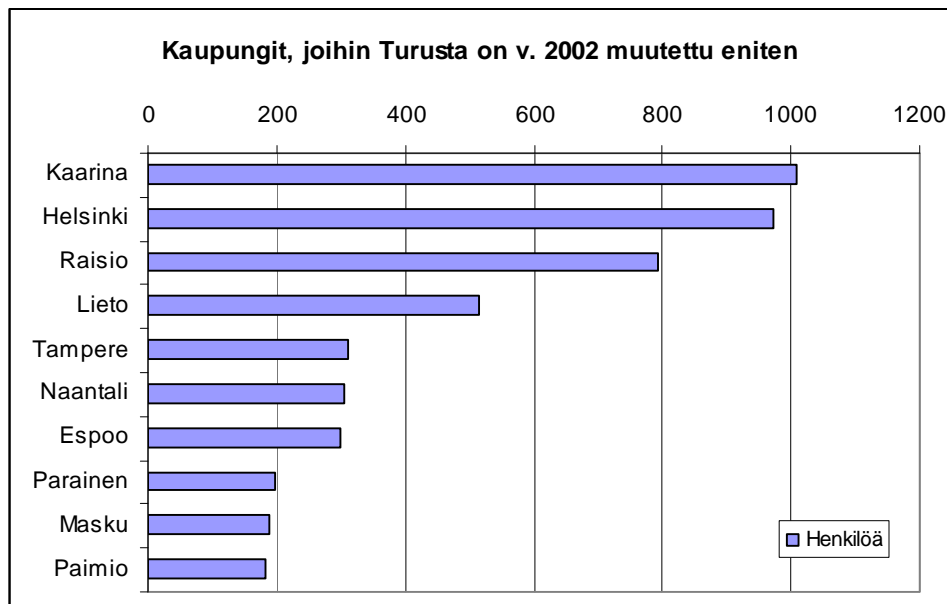

Kuva 6. Eläkeläisten osuudet (%) väestöstä kunnittain Turun työssäkäyntialueella vuonna 2002 (Tilastokeskus 2008a).

Työssäkäyntialueen keskuskunnassa, Turussa, eläkeläisten määrä on hyvin korkea. Eläkeläisten osuus on lähes 23 prosenttia, mutta tuo osuus ei ole silti työssäkäyntialueen korkein. Kaikkeimman työssäkäyntialueella olevissa kunnissa eläkeläisten osuudet nousevat vielä Turkuakin korkeammiksi, ja Yläneellä sekä Taivassalossa eläkeläisten määrä nousee yli 31 prosentin. Alhaisimmillaan eläkeläisten osuus on Turun ympäryskunnissa, Ruskossa ja Lemussa. Näissä kunnissa eläkeläisten osuus jää alle 16 prosentin.

4.2 Muuttojen suuntautuminen

Maassamuutto on Suomessa aina ollut sidoksissa elinkeino- ja väestörakenteessa tapahtuviin muutoksiin. Muutot ovat jo pitkään suuntautuneet pääosin haja-asutusalueilta taajamiin ja maaseudulta kaupunkeihin sekä Pohjois- ja Itä-Suomesta Etelä- ja Lounais-Suomeen (Korkiasaari & Söderling 2007:250). Aikaisemmin useimmat seutukuntien keskukset olivat muuttovoittoalueita, mutta 2000-luvulle tultaessa muuttovoittoiset alueet ovat sijainneet ensisijaisesti suurten yliopistokaupunkien ympäristössä ja niiden läheisillä työssäkäyntialueilla (Aro 2007c:374). Kaupunkiseutujen kehyskuntien nettomuutto ylitti 2000-luvulla keskuskuntien nettomuuttojen määrän (Korkiasaari & Söderling 2007:251). Keskuskunnista kehyskuntiin ja työssäkäyntialueelle suuntautuva muuttoliike näkyy myös Turun seudulla. Vuonna 2002 Turusta muutettiin pääasiassa oman työssäkäyntialueen kuntiin (kuva 7).

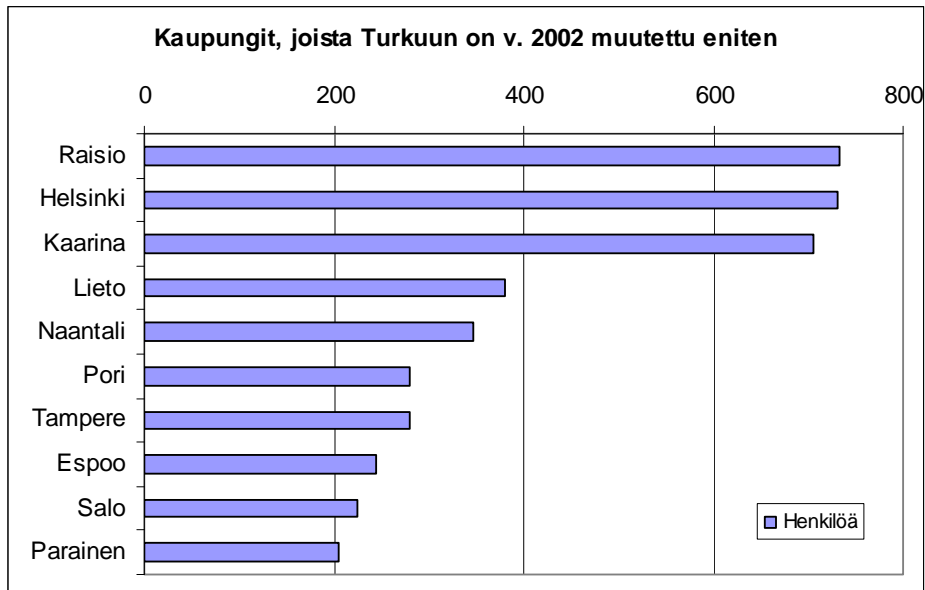

Kuva 7. Turusta pois suuntautuneen muuttoliikkeen kymmenen suosituinta kohdekaupunkia vuonna 2002 (Tilastokeskus 2008c).

Kun Turusta pois suuntautuvan muuttoliikkeen kohdealueet laitetaan muuttajamäärien perusteella järjestykseen, nousee kymmenen suosituimman muuttokohteen listalle peräti seitsemän työssäkäyntialueen kuntaa. Vain Helsinki, Tampere ja Espoo saavat työssäkäyntialueen kuntien lisäksi muuttajia Turusta. Kuntiin suuntautuneiden muuttojen määrät vaihtelevat ja erityisesti työssäkäyntialueen kuntien välillä on muuttajamäärissä suurta vaihtelua. Turusta Kaariinaan suuntautuvia muuttoja oli vuonna 2002 yli 1 000, kun taas kymmenentenä listalla olevaan Paimioon muutti kyseisenä vuonna Turusta vain 200 ihmistä.

Turusta suuntautuva muuttoliike näyttää selkeästi keskittyvän enimmäkseen läheisille alueille, eli naapurikuntiin. Kaarina, Raisio ja Lieto ovat muuttokohteista Helsingin rinnalla ylivoimaisesti suurimpia, ja ne kaikki ovat Turun lähimpiä ympäryskuntia. Helsingin lisäksi myös Tampere ja Espoo vetävät runsaasti turkulaisia muuttajia puoleensa, mutta Helsinki vetää muuttajia huomattavasti Tamperetta ja Espoota enemmän. Helsinkiin suuntautuva muuttoliike on Kaarinan kanssa lähes yhtä vilkasta. Työssäkäyntialueen kuntien ulkopuolelle suuntautuva muuttoliike voidaan lukea pitkänmatkan muutoiksi, ja näin ollen muuttamisen taustalla on useimmiten työmarkkinoihin liittyvät tekijät (Laakso & Loikkanen 2004:120). Helsinkiin, Tampereelle ja Espooseen suuntautuva muuttoliike onkin todennäköisemmin työ- kuin asuntomarkkinoihin liittyvää. Työssäkäyntialueen sisällä tapahtuvat muutot puolestaan johtuvat todennäköisemmin asuntoon tai asunnonvaihtoon liittyvistä tekijöistä.

Turkuun suuntautunut muuttoliike kerää ihmisiä laajemmalta alueelta kuin mitä Turusta pois-päin suuntautunut muuttoliike. Tämä onkin hyvin luonnollista, koska Turku tarjoaa laajasti koulutusmahdollisuuksia eri aloilta. Määrällisesti eniten muuttajia Turku kerää kuitenkin oman työssäkäyntialueen sisäpuolelta, Raisiosta (kuva 8). Turkuun suuntautuvan muuttoliikkeen kymmenestä kärkikaupungista peräti viisi sijaitsee Turun työssäkäyntialueella. Työssäkäyntialueen ulkopuolisilta alueilta Turkuun on Helsingin, Tampereen ja Espoon lisäksi muuttanut ihmisiä Porista ja Salosta. Muuttajamäärissä on huomattavia eroja myös Turkuun suuntautuneen muuttoliikkeen kohdalla ja kolmen kärjessä olevan kaupungin muuttajamäärä on huomattavasti muita alueita korkeampi. Muuttajamäärät vaihtelevat myös työssäkäyntialueen kuntien välillä. Raisiosta Turkuun muutti vuonna 2002 yli 700 muuttajaa, kun taas Paraisilta Turkuun suuntautuneiden muuttojen määrä oli vain hieman yli 200. Myös Turkuun suuntautuvan muuttoliikkeen kärkikaupunkeina on Turun lähialueen kuntia. Raisio, Kaarina, Lieto ja Naantali ovat kaikki Turun ympäryskuntia.

Kuva 8. Kymmenen suurinta kaupunkia, joista Turkuun on muutettu eniten vuonna 2002 (Tilastokeskus 2008c).

Kaiken kaikkiaan Turun muuttoliikkeessä on selvästi nähtävissä työssäkäyntialueen kuntien välisten muuttojen yleisyys. Turun työssäkäyntialueen kunnista Kaarina ja Raisio ovat samanaikaisesti sekä suurimpia muuttajien vastaanottajia että luovuttajia. Myös Helsingin ja Turun välinen muuttoliike on molempiin suuntiin vilkasta, mutta Turusta muutetaan enemmän Helsinkiin kuin mitä Helsingistä Turkuun.

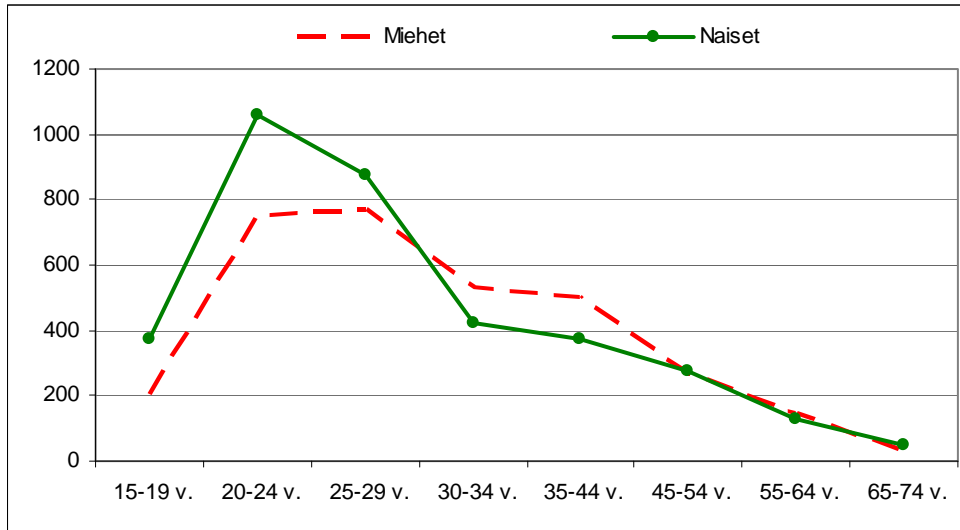
5 Muuttoliike Turussa

Tutkimusvuosina 2002–2003 Turussa oli kaikki aineiston 15–74-vuotiaat lähtö- ja tulomuuttajat huomioon ottaen peräti 14 460 muuttajaa. Lähtö- ja tulomuuttajien kokonaismäärä on 8,3 prosenttia alueen väkiluvusta, ja tämä kuvastaa väestön liikkuvuuden olevan suurta Turussa. Lähtömuuttajia oli kaiken kaikkiaan 6 772 ja tulomuuttajia 7 688. Paikallaan pysyneiden kokonaismäärä oli 126 423. Tutkimusvuonna 2002–2003 Turun nettomuutto oli aineiston kaikki 15–74-vuotiaat huomioon ottaen selvästi voitollinen, sillä kuntaan muuttaneita oli 916 henkilöä enemmän kuin lähtijöitä. Naisten määrä nousi sekä lähtö- että tulomuuttajien ja paikallaan pysyneiden osajoukoissa miesten määrää korkeammaksi. Kaikissa osajoukoissa naisten osuus oli yli 52 prosenttia. Seuraavaksi siirryn yksityiskohtaisemmin tarkastelemaan Turun muuttoliikkeen rakennetta ja muuttajien ominaisuuksia. Muuttoliikkeen laadullisia ominaisuuksia tarkastelen lähtö- ja tulomuuttajien sekä paikallaan pysyjien demografisen ja sosioekonomisen rakenteen kautta. Osajoukkojen tarkastelussa kiinnitän huomion muuttajien ikään ja sukupuoleen, koulutusasteisiin ja -aloihin sekä pääasialliseen toimintaan liittyviin ominaisuuksiin. Tämän lisäksi tarkastelen muuttamisen kannattavuutta arvioiden muuttovuoden (t+1) jälkeen muuttajien pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneita muutoksia. Muuttojen kannattavuuden tarkastelussa keskityn pääosin aluetason kannattavuuteen, koska yksilötasolla tapahtuneen muuton kannattavuuden tarkastelu edellyttäisi taloudellisten tekijöiden lisäksi monien muidenkin taustatekijöiden huomioon ottamista.

5.1 Lähtömuuttajat

5.1.1 Muuttajien ominaisuudet

Tutkimusvuonna Turusta pois muuttaneita oli kokonaisuudessaan 6 772 henkilöä, joista naisia oli 3 558 (52,5 %) ja miehiä 3 214 (47,5 %). Sukupuolten välisten erojen rinnalla voidaan myös tarkastella muuttaneiden ikäjakaumaa (kuva 9). Eniten lähtömuuttajia on 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä ja muuttajista peräti 65 prosenttia kuuluu 20–34-vuotiaiden ikäryhmään. Naisilla suurin muuttajamäärä on 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä, kun taas miehillä eniten lähtömuuttajia on 25–29-vuotiaiden ikäryhmässä.

Kuva 9. Lähtömuuttajien ikä- ja sukupuolijakauma (Aineisto:Tilastokeskus).

Lähtömuuttajista siis selvä enemmistö on naisia, mutta tiettyjen ikäryhmien kohdalla miesten lähtömuutto on naisia suurempaa. Miehet muuttavat naisia enemmän 30–34-vuotiaiden, 35–44-vuotiaiden ja 55–64-vuotiaiden ikäryhmissä, ja näin ollen miehet näyttävätkin muuttavan naisia enemmän työikäisinä. Nuoremmissa ikäryhmissä muuttajista enemmistö on puolestaan naisia, ja suurin ero naisten ja miesten välillä onkin 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä, jossa naisia muutti Turusta peräti 302 henkeä enemmän. Ero naisten ja miesten välisissä muuttajamäärissä kaventuu selvästi 45–54-vuotiaiden kohdalla, eikä tämän ikäluokan jälkeen sukupuolten välisessä muuttokäyttäytymisessä ole juurikaan havaittavissa eroavaisuuksia.

Muuttajien määriä voidaan tarkastella myös suhteuttamalla ikäryhmittäinen muuttajamäärä kaikkiin muuttajiin. Vaikka lähtömuuttajista suurempi osa on naisia, ei tämä välttämättä tarkoita, että naisten osuus on muuttajamäärään suhteutettuna kaikkien ikäryhmien osalta miehiä korkeampi. Kaikkiin muuttajiin suhteutettuna ikäryhmittäiset muuttajaosuudet vastaavat kuitenkin pitkälti absoluuttisia muuttajamääriä. Vain 45–54-vuotiaat miehet ovat muuttajamäärään suhteutettuna naisia suurempi muuttajaryhmä, vaikka absoluuttisesti tarkasteltuna tässä ikäryhmässä naismuuttajia on miehiä enemmän.

Koulutusasteittain tarkasteltuna suurin osa (50,9 %) lähtömuuttajista on keskiasteen koulutuksen saaneita. Perusasteen koulutuksen suorittaneita on lähtömuuttajista lähes 21 prosenttia. Perusasteen koulutettujen lähtömuuttajien määrä jää kuitenkin koulutusasteittaisessa tarkastelussa alhaisimmaksi, kun kaikkien korkeakoulutusasteiden muuttajat lasketaan yhteen. Korke-

asti koulutettujen lähtömuuttajien osuus onkin Turussa korkea, sillä peräti 28 prosenttia lähtömuuttajista on korkea-asteen suorittaneita. Määrällisesti korkeasti koulutettuja muutti vuonna 2002 Turusta pois 1 911 henkilöä. Eri koulutusasteiden lähtömuuttajien määrä vaihtelee myös eri koulutusalojen kesken (taulukko 2). Alemman korkeakouluasteen koulutusaloista kaksi nousee muuttajamäärältään yli muiden koulutusalojen. Alemman korkea-asteen suorittaneista lähtömuuttajista suurin osa on tekniikan sekä terveys- ja sosiaali-alan koulutettuja. Muiden koulutusalojen muuttajien määrä on huomattavasti näitä alhaisempi ja muuttajat jakautuvat koulutusalojen kesken tasaisesti.

Alemman- ja ylemmän korkeakouluasteen suorittaneet lähtömuuttajat jakautuvat koulutusalojen kesken eri tavoin. Alemman korkea-asteen lähtömuuttajista suurin osa on tekniikan tai sosiaali- ja terveysalan koulutuksen suorittaneita, kun taas ylemmän korkeakouluasteen suorittaneista muuttajista suurin osa on humanistisen ja taidealan, kaupallisen ja yhteiskuntatieteellisen sekä luonnontieteellisen koulutuksen käyneitä. Lähtömuuttajien määrissä havaitut koulutusaloittaiset erot johtuvat oletettavasti Turun koulutusrakenteesta. Alemman korkea-asteen koulutuksen opetuksessa painottuvat eri oppiaineet kuin ylemmän korkea-asteen opetuksessa, ja tästä syystä myös koulutusalojen muuttajamäärät poikkeavat toisistaan.

Tutkijakoulutuksen käyneitä lähtömuuttajia on suhteellisesti hyvin pieni määrä, sillä muuttajista alle prosentti on tutkijakoulutettuja. Tutkijakoulutuksen käyneet muuttajat myös jakautuvat muita koulutusasteita tasaisemmin eri koulutusalojen kesken. Eniten tällaisia lähtömuuttajia on terveys- ja sosiaali-alan koulutuksen käyneissä. Turussa terveys- ja sosiaali-alan tutkijakoulutuksen suorittaneet muuttajat ovat pääosin tohtoreita lääketieteen eri osaloikoilta.

Lähtömuuttajien koulutusasteita ja -aloja tarkasteltaessa voidaan naisten ja miesten muuttokäyttäytymisessä havaita jälleen eroavaisuuksia (taulukko 2). Perus- ja tutkijakoulutuksen käyneiden kohdalla lähtömuuttajissa on miehiä enemmän kuin naisia, kun taas alemman- ja ylemmän korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden kohdalla muuttajista enemmistö on naisia. Alemman- ja ylemmän korkea-asteen suorittaneista lähtömuuttajista vain kahden koulutusalan kohdalla on miehiä enemmän kuin naisia. Miesvaltaisuus näkyy tekniikan ja palvelualojen lähtömuuttajissa, kun taas erityisen naisvaltaisia koulutusaloja ovat terveys- ja sosiaali-alan koulutus sekä kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus. Tutkijakoulutuksen saaneista lähtömuuttajista luonnontieteellisen koulutuksen käyneiden kohdal-

la muuttajista enemmistö on miehiä. Muiden koulutusalojen kohdalla sukupuolten väliset erot ovat puolestaan hyvin pieniä.

Taulukko 2. Lähtömuuttajien koulutusaste ja -ala sukupuolittain tarkasteltuna vuonna 2002
(Aineisto: Tilastokeskus).

Lähtömuuttajien (A2.) koulutusaste- ja ala	Miehet	Naiset	Yhteensä
Perusaste	751	665	1 416
Keskiaste	1 667	1 778	3 445
Alin korkea-aste	307	483	790
Alempi korkeakouluaste	187	250	437
Kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus	5	30	35
Humanistinen ja taidealan koulutus	10	30	40
Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	26	47	73
Luonnontieteellinen koulutus	2	2	4
Tekniikan koulutus	125	31	156
Maa- ja metsätalousalan koulutus	3	3	6
Terveys- ja sosiaalian koulutus	7	99	106
Palvelualojen koulutus	9	8	17
Ylempi korkeakouluaste	272	353	625
Kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus	13	48	61
Humanistinen ja taidealan koulutus	36	85	121
Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	89	101	190
Luonnontieteellinen koulutus	47	59	106
Tekniikan koulutus	45	14	59
Maa- ja metsätalousalan koulutus	4	1	5
Terveys- ja sosiaalian koulutus	26	44	70
Palvelualojen koulutus	12	1	13
Tutkijakoulutusaste	30	29	59
Kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus	0	3	3
Humanistinen ja taidealan koulutus	1	3	4
Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	4	8	12
Luonnontieteellinen koulutus	12	2	14
Tekniikan koulutus	4	2	6
Maa- ja metsätalousalan koulutus	0	0	0
Terveys- ja sosiaalian koulutus	9	11	20
Palvelualojen koulutus	0	0	0
Koulutus yhteensä	3 214	3 558	6 772

Lähtömuuttajien sosioekonomista asemaa voidaan tutkia tarkastelemalla muuttajien *pääasiallista toimintaa*. Tutkimusaineisto sisältää muuttajien pääasiallisen toiminnan tiedot sekä muuttovuodelta (t) että sitä seuraavalta vuodelta (t+1). Pääasiallisen toiminnan rakenteessa on muuttovuoden ja sitä seuraavan vuoden aikana tapahtunut muutoksia, joita tarkastelen hieman myöhemmin. Seuraavaksi tarkastelen muuttajien pääasiallisen toiminnan rakennetta muuttovuotta seuraavan vuoden, eli vuoden 2003, tietojen kautta. Muuttoliikkeen vaikutusten kannalta mielestäni todenmukaisempi kuva muuttoliikkeen rakenteesta syntyy, kun pääasiallisen

toiminnan muotoa tarkastellaan vuosi muuton jälkeen. Muuttovuoden jälkeen muuttajat ovat paremmin ehtineet sopeutua alueelle, ja siten myös pääasiallisen toiminnan muoto on oletettavasti ehtinyt vakiintua. Lähtömuuttajista selvä enemmistö (61 %) oli vuonna 2002 työllisiä. Muuttovuoden jälkeen työllisten määrä on kasvanut ja työllisten osuus noussut jopa 66 prosenttiin (taulukko 3). Työttömiä lähtömuuttajia on myös hyvin suuri määrä, sillä vuonna 2002 muuttajista runsas kymmenen prosenttia oli työttömänä. Muuttovuoden jälkeen työttömien osuus on laskenut, ja työttömien osuus oli vuonna 2003 enää vain 8,2 prosenttia. Työttömistä lähtömuuttajista enemmistö on miehiä, vaikka ero naisten ja miesten välillä onkin suhteellisen pieni (erotus 48 muuttajaa).

Taulukko 3. Lähtömuuttajien (A2.) pääasiallinen toiminta sukupuolittain vuonna 2003 (Aineisto:Tilastokeskus).

Pääasiallinen toiminta v. 2003	Miehet	Naiset	Yhteensä	%
Työlliset	2 215	2 301	4 516	66,7
Työttömät	302	254	556	8,2
Opiskelijat	395	568	963	14,2
Eläkeläiset	153	158	311	4,6
Varusmiehet	21	0	21	0,3
Muut	128	277	405	6,0
Yhteensä	3 214	3 558	6 772	100,0

Työllisten ja työttömien määrän lisäksi myös muuttajien ominaisuudet vaikuttavat merkittävästi muuttoliikkeen vaikutuksiin. Työllisten lähtömuuttajien määrä on korkea ja tämän lisäksi ikärakenteeltaan Turun kaupungin näkökulmasta epäedullinen. Yli 53 prosenttia työllisistä lähtömuuttajista kuului 20–29-vuotiaiden ikäryhmään. Eniten Turusta muutti pois 25–29-vuotiaita työllisiä, joiden osuus on lähes 29 prosenttia kaikista työllisistä lähtömuuttajista. Jos työlliset lähtömuuttajat painottuvat voimakkaasti nuoriin ikäryhmiin, eikä tilalle tule korvaavaa työvoimaa tulomuuttajista, alkaa työllisten ikärakenne vinoutua. Myöhemmin tutkimuksessa tarkastelen Turun muuttoliikkeen nettovaikutuksia ja erityisesti sitä, saako Turku muuttovoihtoa vai muuttotappiota nuorista, työllisistä muuttajista. Naisten osuus on työllisten muuttajien kohdalla miehiä korkeampi 30 ikävuoteen asti, jonka jälkeen 30–34-vuotiaiden ja 35–44-vuotiaiden ikäryhmissä enemmistö työllisistä lähtömuuttajista on miehiä.

Lähtömuuttajista yllättävän suuri osa on opiskelijoita. Vuonna 2002 Turusta muuttaneista peräti 18 prosenttia oli opiskelijoita. Vuoteen 2003 mennessä opiskelijoiden osuus on vähentynyt, mutta on silti vielä verrattain korkea. Lähtömuuttajista muuttovuoden jälkeen opiskelijoita

ta on kuitenkin vielä 14 prosenttia. Opiskelijoista 90 prosenttia on perus- ja keskiasteen koulutuksen käyneitä, mikä tarkoittaa, että Turusta on muutettu jatkokoulutuksen takia. Turku tarjoaa perus- ja keskiasteen koulutuksen käyneille laajasti jatkokoulutusmahdollisuuksia, mutta kaikkien koulutusalojen opintoja ei Turussa voi suorittaa. Näin ollen opiskelemaan lähtevien lähtömuuttajien määrä nousee yllättävänkin suureksi. Muille paikkakunnille suuntautuvaan opiskelijamuuttoon vaikuttavat koulutustarjonnan lisäksi varmasti myös muut syyt. Elämäntilanne tai muut henkilökohtaiset syyt saattavat myös olla opiskelijoiden lähtömuuttojen taustalla.

Seuraavaksi tarkastelen työttömien sekä työllisten koulutusalatietoja ja selvitän, vaikuttaako koulutustausta Turusta muuttaneiden työttömien ja työllisten määriin. Turusta muuttaneista työllisistä suurin osa (50,7 %) on keskiasteen koulutuksen saaneita (taulukko 4). Perusasteen sekä alimman- ja ylemmän korkea-asteen koulutettujen lähtömuuttajien määrä on lähellä toisiaan, mutta alemman korkea-asteen koulutettujen muuttajien osuus työllisistä muuttajista on puolestaan verrattain pieni. Alemman korkea-asteen suorittaneiden muuttajien osuus kaikista työllisistä muuttajista on vain 8 prosenttia. Alemman korkea-asteen suorittaneita lähtömuuttajia näyttää siis Turun seudulla olevan muita koulutusasteita vähemmän. Vain tutkijakoulutettujen työllisten muuttajien osuus on alhaisempi kuin alemman korkea-asteen muuttajilla. Alemman korkea-asteen suorittaneiden muuttajien vähyys tarkoittanee sitä, että Turun ammattikorkeakouluista valmistuneet ovat työllistyneet muita koulutusasteita paremmin paikallisille työmarkkinoille. Turkuun työllistymisen lisäksi he ovat myös jääneet Turkuun asumaan.

Taulukko 4. Työlliset ja työttömät lähtömuuttajat (A2.) koulutusasteittain vuonna 2003 (Aineisto:Tilastokeskus).

Lähtömuuttajat (A2.) Koulutusasteet	Työlliset				Työttömät			
	Miehet	Naiset	Yhteensä	%	Miehet	Naiset	Yhteensä	%
Perusaste	384	276	660	14,6	103	72	175	31,5
Keskiaste	1 153	1 137	2 290	50,7	157	126	283	50,9
Alin korkea-aste	247	365	612	13,6	21	28	49	8,8
Alempi korkea-aste	159	197	356	7,9	9	15	24	4,3
Ylempi korkea-aste	247	301	548	12,1	11	13	24	4,3
Tutkijakoulutusaste	25	25	50	1,1	1	0	1	0,2
Koulutus yhteensä	2 215	2 301	4 516	100,0	302	254	556	100,0

Myös työttömistä lähtömuuttajista suurin osa (50,9 %) on keskiasteen tutkinnon suorittaneita. Perusasteen koulutettujen osuus työttömistä lähtömuuttajista on myös korkea, jopa 31 prosenttia. Turusta muuttaneista työttömistä yli 80 prosenttia onkin perus- tai keskiasteen koulu-

tuksen käyneitä. Työttömien lähtömuuttajien määrä vähenee perus- ja keskiasteen koulutettujen jälkeen jyrkästi, ja työttömien määrä vähenee, mitä korkeimmin koulutetuista muuttajista on kyse.

5.1.2 Pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneet muutokset

Lähtömuuttajien pääasiallisessa toiminnassa on tapahtunut muutoksia muuttovuoden (t+1) jälkeen. Erityisesti työllisten ja työttömien määrissä tapahtuneet muutokset painottuvat merkittävästi muuttoliikkeen vaikutuksissa. Lähtömuuttajien pääasiallisen toiminnan muutoksilla ei tosin ole Turun kaupungin näkökulmasta suurta merkitystä, sillä muuttajat ovat jo siirtyneet toisille alueille. Pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneita muutoksia on kuitenkin mielekästä tarkastella, jotta nähdään, miten muuttoliike on lähtömuuttajilla kehittynyt tulomuuttajiin ja paikallaan pysyneisiin nähden.

Lähtömuuttajien osalta pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneet muutokset kertovat muuttojen olleen muuttajan sekä kohdealueen kannalta pääosin hyvin kannattavia. Työllisten määrä on muuttovuoden jälkeen lisääntynyt 372:lla ja työttömien määrä puolestaan vähentynyt 134 henkilöllä (taulukko 5). Työllisten määrä on absoluuttisesti tarkasteltuna lisääntynyt naisten kohdalla selvästi miehiä enemmän, mutta kaikkiin 15–74-vuotiaisiin muuttajiin suhteutettuna on työllisten miesten osuus kuitenkin naisia korkeampi. Muuttajamäärään suhteutettuna miesten asema näyttää siis työllisten osalta olevan parempi kuin naisilla.

Myös työttömyyden suhteen lähtömuutto on ollut kannattavaa, sillä työttömien määrä on kokonaisuudessaan vähentynyt 134 henkilöllä (taulukko 5). Vuonna 2002 työttömien määrä oli sukupuolittain tarkasteltuna lähes yhtä suuri, mutta muuttovuoden jälkeen työttömien naisten määrä on vähentynyt huomattavasti miehiä enemmän. Turusta pois muuttaneiden työttömien naisten määrä on siis kehittynyt miehiä parempaan suuntaan. Työttömien naisten muuttajamäärään suhteutettu osuus on myös parempi kuin miehillä, joten työttömien miesten ja naisten välillä vallitseva ero ei johdu naisten ja miesten lähtömuuttajien kokonaismäärien erilaisuudesta. Alueen kehityksen ja taloudellisten resurssien näkökulmasta tarkasteltuna oleellista on kuitenkin se, että työttömien kokonaismäärä on muuttovuoden jälkeen vähentynyt. Sukupuolten välisillä eroilla ei tässä tapauksessa ole kuntatalouden kannalta merkittävää vaikutusta.

Taulukko 5. Lähtömuuttajien (A2.) pääasiallisessa toiminnassa muuttovuoden (t+1) jälkeen tapahtuneet muutokset ja muutosprosentti (Aineisto: Tilastokeskus).

Pääasiallinen toiminta	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	henkilöä	%	henkilöä	%	henkilöä	%
Työlliset v. 2002	2 062	64,2	2 082	58,5	4 144	61,2
Työlliset v. 2003	2 215	68,9	2 301	64,7	4 516	66,7
Muutos 02-03 abs.	153		219		372	
Muutos%	7,4		10,5		9,0	
Työttömät v. 2002	347	10,8	343	9,6	690	10,2
Työttömät v. 2003	302	9,4	254	7,1	556	8,2
Muutos 02-03 abs.	-45		-89		-134	
Muutos%	-13,0		-25,9		-19,4	
Opiskelijat v. 2002	473	14,7	750	21,1	1 223	18,1
Opiskelijat v. 2003	395	12,3	568	16,0	963	14,2
Muutos 02-03 abs.	-78		-182		-260	
Muutos%	-16,5		-24,3		-21,3	
Eläkeläiset v.2002	120	3,7	129	3,6	249	3,7
Eläkeläiset v.2003	153	4,8	158	4,4	311	4,6
Muutos 02-03 abs.	33		29		62	
Muutos%	27,5		22,5		24,9	
Varusmiehet v. 2002	73	2,3	3	0,1	76	1,1
Varusmiehet v. 2003	21	0,7	0	0,0	21	0,3
Muutos 02-03 abs.	-52		-3		-55	
Muutos%	-71,2		-100,0		-72,4	
Muut v. 2002	139	4,3	251	7,1	390	5,8
Muut v. 2003	128	4,0	277	7,8	405	6,0
Muutos 02-03 abs.	-11		26		15	
Muutos%	-7,9		10,4		3,8	

Viitteitä lähtömuuttojen kannattavuudesta antaa myös se, että vuoden 2002 työllisistä yli 82 prosenttia on muuttovuoden jälkeen yhä työllisenä, eikä muutto ole tarkoittanut työmarkkina-aseman heikentymistä. Työllisistä työttömäksi joutui vähän alle kuusi prosenttia ja opiskelemaan oli muuttovuoden jälkeen ryhtynyt seitsemän prosenttia työllisistä. Työttömien määrässä tapahtuneet muutokset puoltavat myös lähtömuuttojen kannattavuutta. Työttömistä lähtömuuttajista peräti 45 prosenttia oli työllistynyt muuttovuoden jälkeen.

Myös opiskelijoiden pääasiallisen toiminnan muutokset näyttävät tuloalueen kehityksen kannalta hyvin positiivisilta. Opiskelijoista peräti 51 prosenttia on siirtynyt työelämään muuttovuoden jälkeen. Valmistumisvaiheessa olevat opiskelijat ovat usein hyvin korkeasti koulutettua ja potentiaalista työvoimaa, ja näin ollen he ovat kunnan kannalta hyvin tärkeitä ja toivot-

tuja muuttajia. Turun kannalta työelämään siirtyvien opiskelijoiden poismuutto tarkoittaa puolestaan inhimillisen pääoman menetystä. Turku vastaanottaa vuosittain paljon opiskelijoita, mutta näistä opiskelijoista suuri osa näyttää muuttavan valmistumisen jälkeen muille alueille. Turusta muuttaneista opiskelijoista opintojaan muuttovuoden jälkeen jatkoi 35 prosenttia, joten suurin osa opiskelijana Turusta muuttaneista on muuttovuoden jälkeen siirtynyt työelämään.

Kun pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneiden muutosten tarkasteluun lisätään tiedot koulutusasteista, havaitaan, että koulutusasteilla on vaikutusta sekä työllisten että työttömien määrissä tapahtuneisiin muutoksiin. Työllisten lähtömuuttajien kokonaismäärän lisääntymisestä huolimatta työllisten määrä on joidenkin koulutusasteiden kohdalla vähentynyt. Alimman korkea-asteen ja tutkijakoulutusasteen suorittaneiden työllisten määrä on muista koulutusasteista poiketen vähentynyt muuttovuoden jälkeen. Työllisistä alimman korkea-asteen muuttajista lähes neljä prosenttia on kohdannut työttömyyden, ja opiskelemaan näistä muuttajista on siirtynyt 4 prosenttia. Alimman korkea-asteen suorittaneista työllisistä naisista yli 11 prosenttia oli muuttovuoden jälkeen siirtynyt työvoiman ulkopuolelle, kun vastaava luku miehillä on vain hieman yli 6 prosenttia. Työvoiman ulkopuolelle siirtyneistä naisista suuri osa kuuluu ”muut” -ryhmään, joka pitää sisällään muun muassa kotiäidit. Alimman korkea-asteen työllisten naisten määrän väheneminen näyttääkin liittyvän kotiäidiksi jääneiden määrän kasvuun. Työllisten määrä ei ole myöskään tutkijakoulutettujen kohdalla lisääntynyt muuttovuoden jälkeen. Tutkijakoulutuksen saaneiden työllisten miesten väheneminen johtui kuitenkin lähes kokonaan eläkkeelle siirtymisistä, sillä vain yksi työllisistä oli jäänyt työttömäksi muuttovuoden jälkeen.

Turusta muuttaneiden työttömien määrä on lähes poikkeuksetta vähentynyt koulutusasteista riippumatta, mutta muutoksen suuruudessa on havaittavissa koulutusasteikohtaisia eroja. Ylemmän korkea-asteen suorittaneiden lähtömuuttajien työllisten määrä on kehittynyt positiivisimmalla tavalla ja työttömien määrä vuosien 2002 ja 2003 välillä vähentynyt yli 45 muutosprosenttiyksikön verran.

Pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneita muutoksia voidaan tarkastella myös ikäryhmittäin. Muuttovuoden jälkeen työllisten määrä on lisääntynyt kaikissa muissa ikäluokissa, mutta 35–44-vuotiaiden, 45–54-vuotiaiden ja 55–64-vuotiaiden kohdalla työllisten määrä on vähentynyt. 35–44-vuotiaista työllisistä työttömäksi joutui 47 henkilöä, ja opiskelemaan lähti 20 hen-

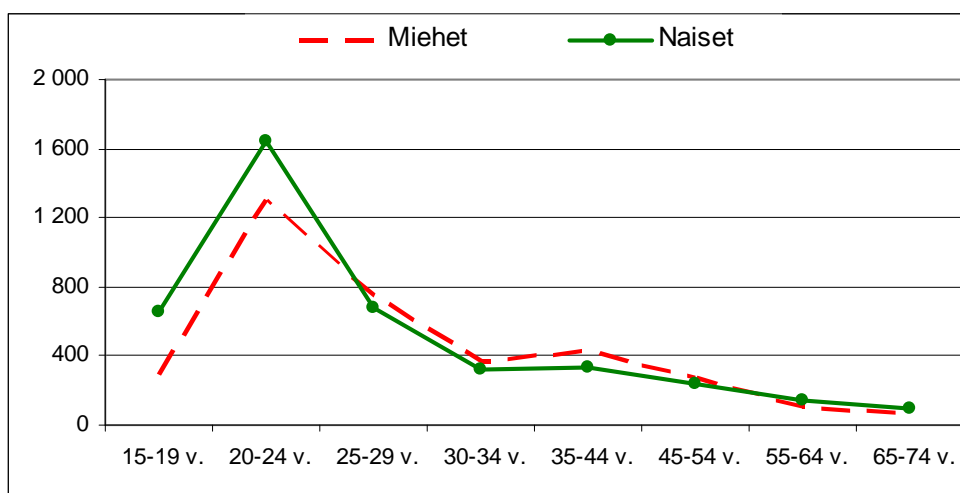
kilöä. Eläkkeelle siirtyi vain 4 henkilöä, joten työllisten määrän lasku perustui työttömäksi joutumisella sekä opiskelemaan lähtemisellä. 55–64-vuotiaiden työllisyyden aleneminen johtui puolestaan pitkälti eläkkeelle siirtymisistä, sillä työllisistä 30 oli muuttovuoden jälkeen siirtynyt eläkkeelle. Ikäryhmittäin tarkasteltuna työllisten määrä lisääntyi eniten 20–24-vuotiaiden kohdalla, mutta työllisten määrä on muuttovuoden jälkeen selvästi lisääntynyt myös 25–29-vuotiaiden kohdalla. Työttömien ikäryhmittäinen tarkastelu osoittaa työttömien määrän vähentyneen kaikissa ikäryhmissä. Vain 35–44-vuotiaiden osalta työttömien määrä on muuttovuoden jälkeen lisääntynyt. Eniten työttömien määrä väheni 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä.

5.2 Tulomuuttajat

5.2.1 Muuttajien ominaisuudet

Vuonna 2002–2003 Turkuun muutti yhteensä 7 688 henkilöä, joista naisia on 4 107 (53,4 %) ja miehiä 3 581 (46,6 %). Tulomuuttajissa on siis 526 muuttajan naisemmistö. Tulomuuttajista suurin osa, jopa 38,2 prosenttia kaikista muuttajista, on 20–24-vuotiaita (kuva 10). Seuraavaksi eniten tulomuuttajia oli 25–29-vuotiaiden ikäryhmässä, jonka jälkeen tulomuuttajien määrä vähenee selkeästi. Kokonaisuudessaan 20–34-vuotiaiden osuus tulomuuttajista on lähes 66 prosenttia. Ikäryhmittäin tarkasteltuna naiset ovat enemmistönä nuorimmissa muuttajissa, 15–24-vuotiaissa, kun taas aktiivisimmassa työiässä olevien ikäryhmissä, 25–54-vuotiaissa, enemmistö tulomuuttajista on miehiä. Molempien sukupuolten osalta eniten muuttajia on 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä. Muuttajamäärät poikkeavat sukupuolittain tarkasteltuna eniten 15–19-vuotiaiden ja 20–24-vuotiaiden ikäryhmissä. Molemmissa ikäryhmissä naismuuttajia on selvästi miehiä enemmän.

Muuttajien määriä voidaan tarkastella myös suhteuttamalla ikäryhmittäinen muuttajamäärä kaikkiin muuttajiin. Tulomuuttajien osalta muuttajamäärien suhteelliset luvut vastaavat absoluuttisia arvoja, ja miehet ovat muuttajamäärään suhteutettuna enemmistönä samoissa ikäryhmissä kuin absoluuttisten määrien kohdalla.

Kuva 10. Turkuun vuonna 2002 muuttaneiden ikä- ja sukupuolijakauma (Aineisto:Tilastokeskus).

Muuttajien *koulutusasteittainen* tarkastelu osoittaa, että tulomuuttajat ovat koulutusasteiden osalta jakautuneet lähtömuuttajien kanssa samansuuntaisesti. Lähtömuuttajien tavoin tulomuuttajista enemmistö on keskiasteen koulutuksen käyneitä (57 %). Korkeasti koulutettujen osuus kaikista tulomuuttajista on lähes 23 prosenttia, mikä määrällisesti tarkoittaa 1 736 muuttajaa. Korkeasti koulutettujen tulomuuttajien osuus on perusasteen koulutuksen käyneiden muuttajien osuutta korkeampi, mikä tarkoittaa, että korkeasti koulutettuja muuttaa Turkuun perusasteen suorittaneita enemmän. Korkeasti koulutettujen tulomuuttajien määrä jää kuitenkin huomattavasti lähtömuuttajien määrää (1 911) alhaisemmaksi ja näin ollen korkeasti koulutettu väestö vähenee muuttoliikkeen seurauksena Turussa. Lähtömuuttajista poiketen tulomuuttajat ovat kuitenkin korkeasti koulutettujen osalta jakautuneet tasaisemmin eri koulutusasteiden kesken, eikä muuttajamäärissä ole suuriakaan eroja (taulukko 6). Lähtömuuttajissa alimman- ja ylemmän korkea-asteen muuttajia oli korkeasti koulutettujen keskuudessa selvästi muita koulutusasteita enemmän.

Koulutusaloittain tarkasteltuna tulomuuttajat ovat jakautuneet hyvin samalla tavalla kuin lähtömuuttajat, ja samat koulutusalat näyttävät sekä lähettävän että vastaanottavan muuttajia. Alemman korkea-asteen tulomuuttajista kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen ala, tekniikka sekä terveys- ja sosiaaliala ovat muuttajamääriltään selkeästi suurimmat koulutusalat (taulukko 6). Alemman korkea-asteen suorittaneiden tulomuuttajien koulutusalojen rakenne on siis lähtömuuttajien koulutusalarakenteen kanssa yhdenmukainen, ja vain kaupallisen ja yhteis-

kuntatieteellisen koulutuksen käyneiden muuttajien kohdalla lähtö- ja tulomuuttajat eroavat toisistaan.

Taulukko 6. Turkuun muuttaneiden koulutusaste ja -ala vuonna 2002 (Aineisto: Tilastokeskus).

Tulomuuttajien (A3.) koulutusaste- ja ala	Miehet	Naiset	Yhteensä
Perusaste	782	767	1 549
Keskiaste	2 036	2 367	4 403
Alin korkea-aste	251	331	582
Alempi korkeakouluaste	214	311	525
Kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus	5	29	34
Humanistinen ja taidealan koulutus	14	35	49
Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	45	89	134
Luonnontieteellinen koulutus	5	4	9
Tekniikan koulutus	117	27	144
Maa- ja metsätalousalan koulutus	4	8	12
Terveys- ja sosiaalian koulutus	16	103	119
Palvelualojen koulutus	8	16	24
Ylempi korkeakouluaste	266	310	576
Kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus	12	44	56
Humanistinen ja taidealan koulutus	33	86	119
Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	71	72	143
Luonnontieteellinen koulutus	52	45	97
Tekniikan koulutus	59	14	73
Maa- ja metsätalousalan koulutus	4	4	8
Terveys- ja sosiaalian koulutus	20	43	63
Palvelualojen koulutus	15	2	17
Tutkijakoulutusaste	32	21	53
Kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus	2	0	2
Humanistinen ja taidealan koulutus	6	2	8
Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	6	2	8
Luonnontieteellinen koulutus	9	6	15
Tekniikan koulutus	3	1	4
Maa- ja metsätalousalan koulutus	0	0	0
Terveys- ja sosiaalian koulutus	5	10	15
Palvelualojen koulutus	1	0	1
Koulutus yhteensä	3 581	4 107	7 688

Ylemmän korkeakoulutusasteen tulomuuttajat ovat myös koulutusaloittain jakautuneet lähtömuuttajien tavoin, ja eniten muuttajia Turku on vastaanottanut kaupallisen ja yhteiskuntatieteellisen sekä humanistisen ja taidealan koulutuksen käyneistä. Tutkija-asteen koulutetuista tulomuuttajista eniten muuttajia tulee luonnontieteen sekä terveys- ja sosiaalian koulutuksen käyneistä.

Tulomuuttajien välillä voidaan koulutusasteittain ja -aloittain tarkasteltuna havaita sukupuolittaisia eroavaisuuksia (taulukko 6). Kaikki koulutusasteet yhdistettynä Turkuun muuttaa

enemmän naisia kuin miehiä, mutta perusasteen ja tutkijakoulutuksen käyneiden osalta enemmistö muuttajista on miehiä. Koulutusaloittain tarkasteltuna luonnontieteellinen ja tekninen koulutus ovat tulomuuttajien koulutusaloista miesvoittoisimmat. Tulomuuttajissa naisemmistöisiä koulutusaloja ovat puolestaan terveys- ja sosiaalialan koulutus sekä humanistinen ja taidealan koulutus.

Tulomuuttajien *pääasiallisen toiminnan ja toimialojen* tarkastelu on muuttoliikkeen rakenteen ja vaikutusten kannalta tärkeää. Tulomuuttajien pääasiallisen toiminnan tarkastelun kohteeksi olen lähtömuuttajien tavoin valinnut muuttovuoden jälkeisen vuoden eli vuoden 2003 tiedot. Näin muuttajat ovat ehtineet paremmin sopeutua alueelle, ja muuttoliikkeen vaikutuksista voidaan saada todenmukaisempi kuva. Tutkimusaineisto sisältää, kuten aikaisemminkin todettiin, muuttajien pääasiallisen toiminnan tiedot sekä muuttovuodelta (t) että sitä seuraavalta vuodelta (t+1). Pääasiallisen toiminnan rakenteessa muuttovuoden ja sitä seuraavan vuoden aikana tapahtuneita muutoksia tarkastelen hieman myöhemmin. Tulomuuttajista enemmistö (52 %) oli vuonna 2002 työllisiä. Työllisten tulomuuttajien osuus oli vuonna 2003 hieman muuttovuotta korkeampi, ja alueelle muuttaneista peräti 56,4 prosenttia oli työllistä työvoimaa (taulukko 7). Työllisten tulomuuttajien määrä jää työllisten määrän kasvusta huolimatta kuitenkin lähtömuuttajien määrää alhaisemmaksi, ja näin ollen työllisten kokonaismäärä vähenee muuttoliikkeen seurauksena Turussa.

Taulukko 7. Turkuun muuttaneiden (A3.) pääasiallinen toiminta vuonna 2003
(Aineisto:Tilastokeskus).

Pääasiallinen toiminta v. 2003	Miehet	Naiset	Yhteensä	%
Työlliset	2 043	2 291	4 334	56,4
Työttömät	400	335	735	9,6
Opiskelijat	775	1 064	1 839	23,9
Eläkeläiset	161	195	356	4,6
Varusmiehet	70	3	73	1,0
Muut	132	219	351	4,6
Yhteensä	3 581	4 107	7 688	100,0

Turkuun muuttaneiden työttömien osuus oli vuonna 2002 hyvin korkea, sillä peräti kymmenen prosenttia kaikista muuttajista oli työttömiä. Vuoteen 2003 mennessä työttömien määrä oli hieman laskenut (9,6 %:iin), ja työttömiä oli yhteensä 735 henkilöä. Työttömien lähtö- ja tulomuuttajien osuus oli vuonna 2002 yhtä korkea, mutta muuttovuoden jälkeisenä vuonna

työttömien määrä on tulomuuttajien keskuudessa huomattavasti työttömien lähtömuuttajien määrä korkeampi.

Opiskelijoiden osuus kaikista tulomuuttajista on hyvin korkea, sillä peräti 28 prosenttia kaikista Turkuun muuttaneista oli opiskelijoita. Opiskelijoiden määrä on Turussa muuttovuoden jälkeen vähentynyt, mutta heidän osuutensa on silti varsin korkea, lähes 24 prosenttia. Tarkasteluajanjaksona eläkeläisten määrä on tulomuuttajien kohdalla pysynyt melko muuttumattomana, ja vuonna 2003 tulomuuttajista eläkeläisiä oli 4,6 prosenttia. Eläkeläisten suhteellinen osuus on lähtö- ja tulomuuttajien kohdalla samansuuruinen, mutta absoluuttisesti tarkasteltuna Turkuun muuttaa kuitenkin hieman enemmän eläkeläisiä kuin mitä Turusta lähtee pois. Näin ollen Turku näyttää saavan muuttovoittoa sekä opiskelijoista että eläkeläisistä. Tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa palaan yksityiskohtaisemmin muuttoliikkeen nettovaikutusten tarkasteluun.

Kuten lähtömuuttajien tarkastelussa jo kävi ilmi, painottuu muuttoliikkeen vaikutusten tarkastelussa muuttajamäärien lisäksi myös muuttajien ikä- ja koulutus rakenne. Suurin osa Turkuun muuttaneista työllisistä on 20–24-vuotiaita (36 %) ja yhdessä 25–29-vuotiaiden kanssa ikäryhmien osuus kaikista työllisistä tulomuuttajista on lähes 60 prosenttia. Turkuun muuttaneiden työllisten ikärakenne näyttää Turun kannalta hyvin suotuisalta. Nuoret ikäluokat ovat tulevaisuuden työvoiman tarjonnan ja uusien ikäluokkien synnyn kannalta erittäin kaivattuja muuttajia (Myrskylä 2006:47).

Koulutusasteittain tarkasteltuna Turkuun muuttaa eniten keskiasteen koulutuksen suorittaneita työllisiä. Turkuun muuttaneista työllisistä lähes 55 prosenttia on keskiasteen koulutuksen saaneita (taulukko 8). Perusasteen koulutettuja tulomuuttajia on yhteensä 15 prosenttia, ja korkeasti koulutettujen osuus on työllisten tulomuuttajien kohdalla 30 prosentin tuntumassa.

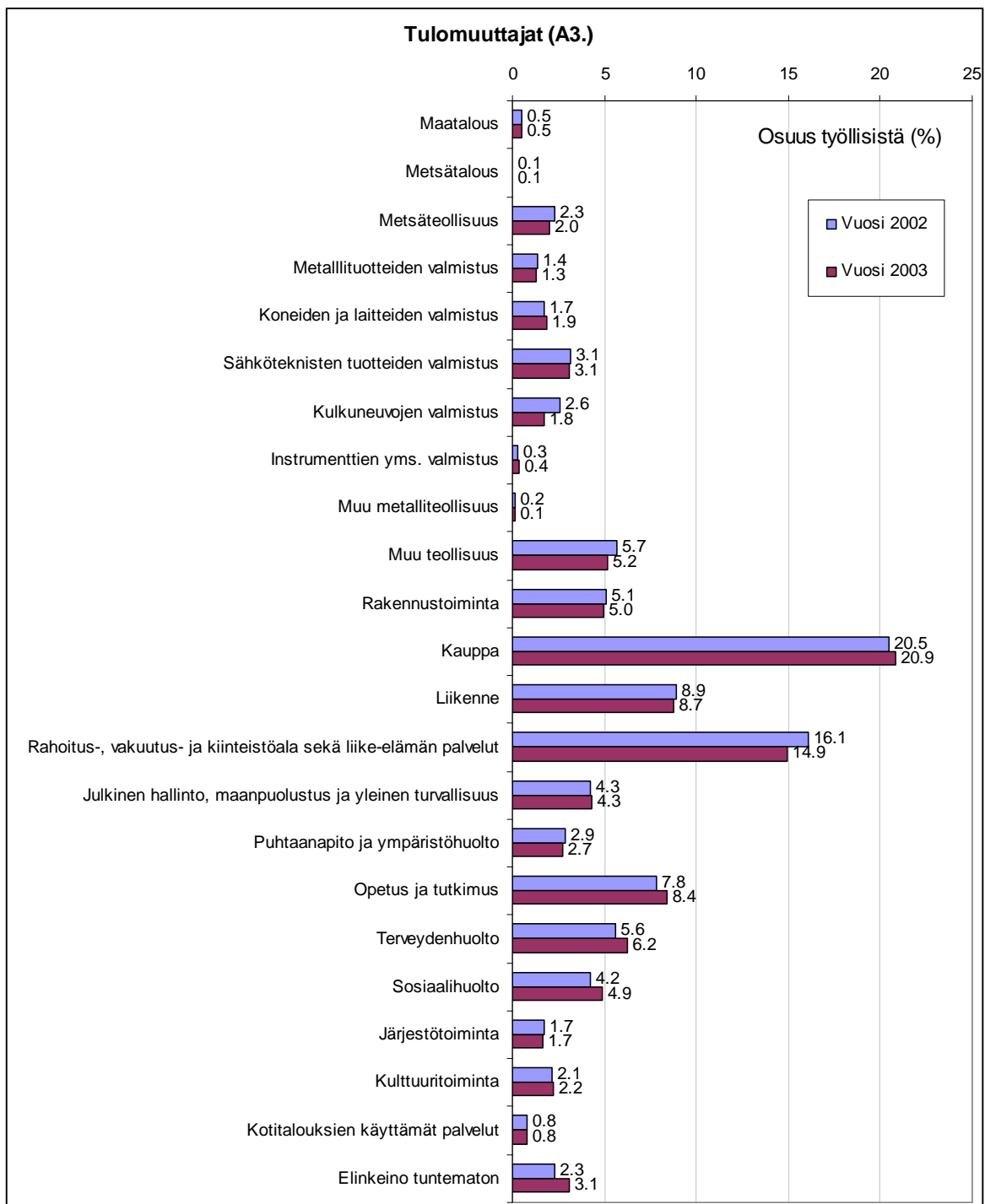
Turkuun muuttaneiden työttömien ikärakenne on hyvin samankaltainen kuin mitä työttömillä lähtömuuttajilla oli. Työttömiä tulomuuttajia on eniten 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä. Työttömistä tulomuuttajista suurin osa on perus- tai keskiasteen koulutuksen saaneita. Heidän osuutensa kaikista työttömistä muuttajista on jopa 84 prosenttia, ja koulutus rakenne samansuuntainen työttömien lähtömuuttajien koulutus rakenteen kanssa. Muiden koulutusasteiden osalta työttömien määrä jää huomattavasti perus- ja keskiasteen koulutettujen työttömien

määrää alhaisemmaksi. Koulutusasteittain tarkasteltuna työttömistä enemmistö on miehiä, ja vain ylempään korkea-asteen koulutetuissa on työttömien naisten määrä miehiä suurempi.

Taulukko 8. Turkuun muuttaneet työlliset ja työttömät koulutusasteittain vuonna 2003
(Aineisto: Tilastokeskus).

Tulomuuttajat (A3.) Koulutusasteet	Työlliset				Työttömät			
	Miehet	Naiset	Yhteensä	%	Miehet	Naiset	Yhteensä	%
Perusaste	345	291	636	14,7	148	102	250	34,0
Keskiaste	1 117	1 250	2 367	54,6	195	169	364	49,5
Alin korkea-aste	181	246	427	9,9	23	23	46	6,3
Alempi korkea-aste	160	238	398	9,2	20	17	37	5,0
Ylempi korkea-aste	215	249	464	10,7	13	23	36	4,9
Tutkijakoulutusaste	25	17	42	1,0	1	1	2	0,3
Koulutus yhteensä	2 043	2 291	4 334	100,0	400	335	735	100,0

Virta-aineiston avulla voidaan myös tarkastella työllisten tulomuuttajien *toimialarakennetta*. Toimialojen työllisten määrissä tapahtui vuosien 2002 ja 2003 välillä muutoksia, mutta tulomuuttajia eniten työllistävät toimialat ovat kuitenkin muuttovuonna ja sitä seuraavana vuonna pysyneet samoina (kuva 11). Vuonna 2002 Turkuun muuttaneista suurin osa (21 %) on työllistynyt kaupan alalle. Toiseksi eniten työllisiä on sijoittunut rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistöalan sekä liike-elämän palveluiden toimialaan (15 %). Tulomuuttajien keskuudessa kolmanneksi suurin työllistäjä on liikenne, joka työllisti vuonna 2002 lähes 9 prosenttia kaikista työllisistä tulomuuttajista. Palaan vielä myöhemmin työllisten toimialarakenteeseen tarkastelemalla toimialarakenteessa vuosien 2002 ja 2003 välillä tapahtuneita muutoksia yksityiskohtaisesti. Ennen kuin siirryn tarkastelemaan toimialarakenteessa tapahtuneita muutoksia, tarkastelen tulomuuttajien pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneita muutoksia yleisellä tasolla työllisten, työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien tulomuuttajien kautta.

Kuva 11. Turkuun muuttaneiden työllisten toimialarakenne (osuus työllisistä, %) vuosina 2002 ja 2003 (Aineisto:Tilastokeskus).

5.2.2 Pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneet muutokset

Tulomuuttajien pääasiallisessa toiminnassa on muuttovuoden (t+1) jälkeen tapahtunut muutoksia. Turun muuttoliikkeiden vaikutusten arvioinnin kannalta tulomuuttajien pääasiallisen toiminnan muutosten seuranta on merkittävässä osassa. Muuttoliikkeen vaikutusten kannalta on tärkeää nähdä, miten hyvin muuttajat ovat sopeutuneet alueelle. Tämän tutkimuksen kannalta keskeisimmässä asemassa on työllisten ja työttömien määrissä tapahtuneet muutokset. Määrällisen tarkastelun lisäksi on tärkeää kiinnittää huomiota myös siihen, miten muuttajien pääasiallinen toiminta on muuttovuoden jälkeen lähtenyt kehittymään. Muuttoliikkeen vaikutusten kannalta onkin tärkeä selvittää, onko muuttajien pääasiallisen toiminnan rakenteessa tapahtunut kehitystä vai onko muuttovuoden jälkeen tilanne muuttunut huonompaan suuntaan. Alueen kannalta positiivisena voidaan nähdä myös sellainen tilanne, jossa muuttajan pääasiallinen toiminta on muuton jälkeen pysynyt tasapainossa. Tällainen tilanne voi tulla kyseeseen esimerkiksi työllisten kohdalla, jolloin työllinen on muuttovuoden jälkeen yhä työllisenä. Työllisten pääasiallisen toiminnan rakenteen muuttumattomuus voidaan näin ollen nähdä alueen kannalta positiivisena. Työttömien osalta tilanne on täysin toisenlainen, ja alueen kehityspotentiaalilla työttömien tilanteessa tapahtuneet muutokset ovat lähes aina positiivisia. Alueen kehityspotentiaalilla tilanne on ongelmallisempi, jos työtön muuttaja yhä muuttovuoden jälkeen työttömänä.

Kokonaisuudessaan työllisten määrä on Turkuun muuttaneiden osalta kehittynyt positiivisella tavalla, sillä työllisten määrä on muuttovuoden jälkeen lisääntynyt peräti 318 henkilöllä (taulukko 9). Naisilla työllisten määrä on absoluuttisesti lisääntynyt miehiä enemmän, ja myös muutoksen suuruus (muutosprosentti) on naisilla huomattavasti suurempi kuin miehillä. Työllisten naisten määrä on muuttovuoden jälkeen taten kehittynyt miehiä paremmin. Vaikka naisilla työllisten määrä on lisääntynyt miehiä enemmän, on työllisten miesten osuus kokonaisuudessaan kuitenkin korkeampi kuin naisilla. Kun työllisten määriä tarkastellaan sukupuolittain kaikkiin muuttajiin suhteutettuna, havaitaan, että miehistä työllisenä vuonna 2003 on yli 57 prosenttia, kun naisilla osuus on vastaavasti runsaat 55 prosenttia. Työllisistä tulomuuttajista suuri osa (82 %) on muuttovuoden jälkeen vuonna 2003 yhä työllisenä. Työllisyysasemansa säilyttäneiden osuus on lähtö- ja tulomuuttajien kohdalla lähes yhtä suuri, ja voidaan sanoa, että työllisten tulomuuttajien tilanne on Turussa ollut muuttovuoden jälkeen varsin hyvä.

Taulukko 9. Tulomuuttajien (A3.) pääasiallisessa toiminnassa muuttovuoden (t+1) jälkeen tapahtuneet muutokset ja muutosprosentti (Aineisto: Tilastokeskus).

Pääasiallinen toiminta	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	henkilöä	%	henkilöä	%	henkilöä	%
Työlliset v. 2002	1 967	54,9	2 049	49,9	4 016	52,2
Työlliset v. 2003	2 043	57,1	2 291	55,8	4 334	56,4
Muutos 02-03 abs.	76		242		318	
Muutos%	3,9		11,8		7,9	
Työttömät v. 2002	394	11,0	381	9,3	775	10,1
Työttömät v. 2003	400	11,2	335	8,2	735	9,6
Muutos 02-03 abs.	6		-46		-40	
Muutos%	1,5		-12,1		-5,2	
Opiskelijat v. 2002	883	24,7	1 270	30,9	2 153	28,0
Opiskelijat v. 2003	775	21,6	1 064	25,9	1 839	23,9
Muutos 02-03 abs.	-108		-206		-314	
Muutos%	-12,2		-16,2		-14,6	
Eläkeläiset v.2002	147	4,1	184	4,5	331	4,3
Eläkeläiset v.2003	161	4,5	195	4,8	356	4,6
Muutos 02-03 abs.	14		11		25	
Muutos%	9,5		6,0		7,6	
Varusmiehet v. 2002	51	1,4	0	0,0	51	0,7
Varusmiehet v. 2003	70	2,0	3	0,1	73	1,0
Muutos 02-03 abs.	19		3		22	
Muutos%	37,3				43,1	
Muut v. 2002	139	3,9	223	5,4	362	4,7
Muut v. 2003	132	3,7	219	5,3	351	4,6
Muutos 02-03 abs.	-7		-4		-11	
Muutos%	-5,0		-1,8		-3,0	

Myös työttömien tulomuuttajien määrä on molemmat sukupuolet yhteen laskien kehittynyt positiiviseen suuntaan, ja työttömien määrä on kokonaisuudessaan vähentynyt. Merkillepantavaa on kuitenkin se, että miesten osalta työttömien määrä on muuttovuoden jälkeen lisääntynyt. Naisten osalta muutto Turkuun on siis ollut miehiä kannattavampaa. Työttömien tulomuuttajien kokonaismäärän vähenemisestä huolimatta työttömien muutto Turkuun ei ole kuitenkaan ollut yhtä kannattava kuin lähtömuuttajien kohdalla. Työttömien kokonaismäärän vähenemisestä huolimatta työttömien tulomuuttajien työllisyystilanne ei ole Turussa kehittynyt parhaalla mahdollisella tavalla. Työttömien määrän väheneminen on kaiken kaikkiaan ollut hyvin maltillista (taulukko 9), ja tämän lisäksi työttömästä työlliseksi siirtyneiden määrä ei myöskään ole kehittynyt alueellisen kehityksen kannalta positiivisella tavalla. Työttömistä tu-

lomuuttajista lähes 40 prosenttia on muuttovuoden jälkeen yhä työttömänä, ja myös työllistyneiden työttömien osuus jää melko alhaiseksi (36 %).

Opiskelijoiden määrässä tapahtunut muutos on muuttoliikkeen vaikutusten kannalta suotuisa. Turkuun muuttaneiden opiskelijoiden määrä on vähentynyt muuttovuoden jälkeen yli 300 henkilöllä. Turkuun muuttaneista opiskelijoista suurin osa on kuitenkin jatkanut opiskelua muuttovuoden jälkeenkin, mutta merkittävä osa opiskelijoista on myös työllistynyt alueelle. Turkuun muuttaneista opiskelijoista lähes 60 prosenttia jatkoi muuttovuoden jälkeen opiskelijana, ja hieman yli 30 prosenttia oli muuttovuoden jälkeen siirtynyt työelämään. Muuttoliikkeen vaikutusten kannalta on hyvin merkityksellistä, onko muuttaja työllinen vai työvoiman ulkopuolinen henkilö (Aro 2007:377). Kuntatalouden kannalta olisikin suotuisaa, jos mahdollisimman suuri osa työvoiman ulkopuolisista muuttajista olisi työllistynyt muuttovuoden jälkeen. Opiskelijana Turkuun muuttaneiden ja muuttovuoden jälkeisenä vuonna työllistyneiden määrä on kuitenkin huomattavasti alhaisempi kuin lähtömuuttajien kohdalla. Opiskelijoista oli lähtömuuttajien kohdalla työllistynyt peräti 50 prosenttia, kun Turkuun muuttaneiden kohdalla määrä jää runsaaseen 30 prosenttiin.

Pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneisiin muutoksiin näyttää vaikuttavan myös muuttajan koulutusaste ja ikä. Koulutusasteittain tarkasteltuna keskiasteen koulutettujen työllisten määrä on kehittynyt positiivisimmalla tavalla, ja molemmissa sukupuolissa työllisten määrä on keskiasteen koulutetuilla lisääntynyt eniten. Turkuun muuttaneiden työttömien kannalta perusasteen koulutuksen käyneiden tilanne on heikoin, ja perusasteen koulutuksen käyneiden työttömien määrä on muuttovuoden jälkeen lisääntynyt molempien sukupuolten kohdalla. Naisilla työttömien määrä on vähentynyt eniten keskiasteen koulutetuilla, mutta myös alimman- ja alemman korkea-asteen työttömien määrä on vähentynyt. Ylemmän korkea-asteen ja tutkijakoulutettujen työttömien määrä on naisten osalta pysynyt melko muuttumattomana muuttovuoden jälkeen. Työttömien miesten määrän lisääntyminen näyttää perustuvan perusasteen koulutettujen työttömien määrän lisääntymiseen, koska muiden koulutusasteiden osalta työttömien määrä on vähentynyt.

Ikäryhmittäin tarkasteltuna työllisten määrä on muuttovuoden jälkeen lisääntynyt Turkuun muuttaneiden työllisten osalta lähes kaikissa ikäryhmissä. Vain 55–64-vuotiaiden ikäryhmässä työllisten määrä on hieman vähentynyt muuttovuoden jälkeen. Työllisistä seitsemän ihmistä on kohdannut työttömyyden ja eläkkeelle on siirtynyt neljä ihmistä. Työttömien määrä on

vähentynyt kaikissa muissa ikäryhmissä, mutta 15–19-vuotiaiden, 35–44-vuotiaiden ja 45–54-vuotiaiden työttömien määrä on muuttovuoden jälkeen lisääntynyt. Työttömien määrä kasvoi eniten 35–44-vuotiaiden ikäryhmässä, mutta työttömien määrä oli muuttovuoden jälkeen lisääntynyt vain 14 henkilöllä. Sukupuolten välillä voidaan myös havaita eroavaisuuksia, ja erityisesti 20–24-vuotiaiden kohdalla ero työttömien naisten ja miesten määrien muutoksissa on suuri. Työttömien määrä väheni 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä naisilla huomattavasti miehiä enemmän. Myös 25–29-vuotiaiden kohdalla ero sukupuolten välillä on suuri, ja työttömien naisten määrä kehittyi tässä ikäryhmässä positiivisempaan suuntaan kuin miesten. Työllisten määrän muutoksissa ei ole sukupuolten välillä niin suuria eroja kuin mitä työttömien kohdalla on.

Kuten aikaisemmin totesin, on työllisten määrä tulomuuttajien osalta lisääntynyt Turussa muuttovuoden (t+1) jälkeen. Virta-aineiston avulla työllisiä voidaan tarkastella myös toimialoittain. Yksityiskohtaisempi tarkastelu osoittaaakin, että työllisten määrä ei ole kokonaiskasvusta huolimatta lisääntynyt kaikkien toimialojen kohdalla (taulukko 10). Teollisuuden toimialaryhmässä työllisten määrä on muuttovuoden jälkeen hieman vähentynyt. Teollisuuden toimialasektoreista työllisten määrä on vähentynyt erityisesti kulkuneuvojen valmistuksessa, mutta myös metsäteollisuuden ja muun teollisuuden toimialojen työllisten määrä on tulomuuttajien keskuudessa vähentynyt. Teollisuustyö on usein hyvin kausiluonteista, ja Turussa esimerkiksi laivanrakennus työllistää hyvin kausiluonteisesti telakkatyöntekijöitä. Muiden toimialojen kohdalla työllisten määrä on lisääntynyt, mutta kasvu on hyvin pitkälti perustunut muutamien toimialan työllisten määrän kasvuun. Työllisten määrä on muuttovuoden jälkeen lisääntynyt erityisesti julkisten ja muiden palveluiden sekä kaupan toimialoissa. Julkisten ja muiden palveluiden toimialasektoreista työllisten määrä on eniten kasvanut opetuksen ja tutkimuksen sekä terveyden- ja sosiaalihuollon piirissä. Kaikkien näiden toimialojen työllisten kasvu perustuu tosin pitkälti työllisten naisten määrän kasvuun.

Taulukko 10. Työllisten tulomuuttajien toimialarakenteessa tapahtuneet muutokset vuosien 2002 ja 2003 välillä (Aineisto:Tilastokeskus).

Tulomuuttajien (A3.) toimialarakenteen muutos	Miehet	Naiset	Yhteensä
Maa- ja metsätalous	1	2	3
Maatalous	0	2	2
Metsätalous	1	0	1
Teollisuus	-16	3	-13
Metsäteollisuus	-1	-4	-5
Metallituotteiden valmistus	-2	2	0
Koneiden ja laitteiden valmistus	12	2	14
Sähköteknisten tuotteiden valmistus	0	9	9
Kulkuneuvojen valmistus	-27	-1	-28
Instrumenttien yms. valmistus	2	1	3
Muu metalliteollisuus	0	0	0
Muu teollisuus	0	-6	-6
Rakennustoiminta	8	3	11
Kauppa	32	50	82
Liikenne	-2	24	22
Rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistöala sekä liike-elämän palvelut	7	-5	2
Julkiset ja muut palvelut	42	127	169
Julkinen hallinto, maanpuolustus ja yleinen turvallisuus	10	5	15
Puhtaanapito ja ympäristöhuolto	3	-1	2
Opetus ja tutkimus	9	40	49
Terveystieteiden huolto	14	31	45
Sosiaalihuolto	3	41	44
Järjestötoiminta	6	-4	2
Kulttuuritoiminta	-2	13	11
Kotitalouksien käyttämät palvelut	-1	2	1
Elinkeino tuntematon	4	38	42
Elinkeino yhteensä	76	242	318

Eri toimialojen työllisten määrien muutoksiin vaikuttavat useat eri tekijät. Asuinkunnan vaihtuessa myös työllisen toimiala voi vaihtua. Työllisten toimialavaihdokset ovatkin yksi syy toimialojen työllisten määrien vaihtelulle. Tämän lisäksi toimialojen työllisten määriin vaikuttavat myös ne muuttajat, jotka muuttovuoden jälkeen siirtyvät uusina työllisinä työelämään (opiskelijat) ja ne muuttajat, jotka ovat muuttovuoden jälkeen joutuneet työttömäksi tai siirtyneet työelämän ulkopuolelle (eläkkeelle). Kaikki nämä muutokset vaikuttavat toimialojen työllisten määriin. Turkuun muuttaneista työllisistä hyvin suuri osa (82 %) on muuttovuoden jälkeen yhä työllisenä, ja myös toimialavaihdoksia tapahtuu. Useiden toimialojen kohdalla työllisistä suurin osa, 56–92 prosenttia, jatkaa työtään samalla toimialalla. Työllisistä keskimäärin vain 12 prosenttia siirtyy työvoiman ulkopuolelle. Työvoiman ulkopuolelle siirtyneiden määrissä on kuitenkin suuria eroja toimialojen välillä. Maa- ja metsätaloudesta työvoiman ulkopuolelle siirtyneiden määrä on yli 36 prosenttia, kun taas teollisuuden toimialojen työllisi-

sistä vain alle kuusi prosenttia on muuttovuoden jälkeen siirtynyt työvoiman ulkopuolelle. Työllisten toimialoista vähiten (36 %) samalla toimialalla pysyneitä on tuntemattomassa elinkeinossa, ja eniten (92 %) teollisuuden toimialaryhmittymään kuuluvassa instrumenttien valmistuksessa. Tuntemattoman elinkeinon lisäksi myös puhtaanapidon ja ympäristöhuollon toimialojen muuttajat näyttävät vaihtavan herkästi toimialaa. Puhtaanapidon ja ympäristöhuollon toimialan tulomuuttajista vain 42 prosenttia jatkoi muuttovuoden jälkeen samassa työpaikassa.

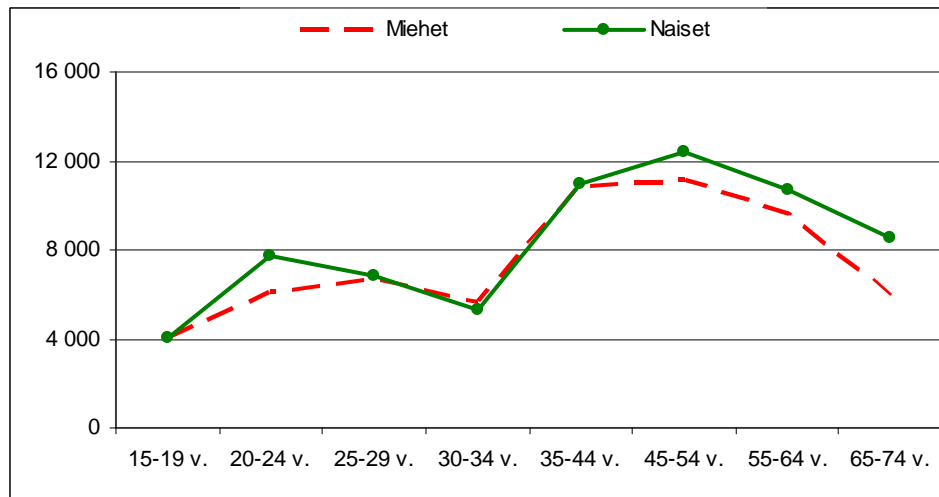
Työttömistä tulomuuttajista on muuttovuoden jälkeen työllistynyt 36 prosenttia. Työttömiä työllistyi eniten kaupan alalle sekä rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistöalan sekä liike-elämän palveluihin. Turkuun muuttaneista opiskelijoista muuttovuoden jälkeen oli työllistynyt puolestaan runsas 30 prosenttia. Myös opiskelijat työllistyivät suurimmaksi osaksi kaupan alalle sekä rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistöalan sekä liike-elämän palveluihin. Näiden toimialojen työllistävä vaikutus näyttää Turun alueella olevan suurta, ja näin ollen mainittujen toimialojen voidaan katsoa vaikuttavan positiivisesti alueen elinvoimaisuuteen.

5.3 Paikallaan pysyneet

5.3.1 Paikallaan pysyneiden ominaisuudet

Muuttoliiketutkimuksessa kiinnitetään usein huomiota vain lähtö- ja tulomuuttajiin. Erityisesti muuttoliikkeen valikoivuuden tarkastelussa päähuomio kiinnittyy alueen lähtö- ja tulomuuttajiin, mutta tutkimuksessa voidaan ottaa huomioon myös paikallaan pysyneet ja verrata, onko paikallaan pysyneiden ja alueelle tai alueelta muuttavien ihmisten demografisessa tai sosioekonomisessa rakenteessa eroavaisuuksia. Seuraavaksi tarkastelen Turun paikallaan pysyneen väestön ominaisuuksia ja heidän pääasiallisessa toiminnassaan vuosien 2002 ja 2003 välillä tapahtuneita muutoksia.

Tutkimusajanjaksona Turussa oli paikallaan pysyneitä, 15–74-vuotiaita henkilöitä, yhteensä 126 423. Paikallaan pysyneistä naisia oli 66 410 (53 %), ja miehiä 60 013 (48 %). Naisten osuus on siis selkeästi miesten osuutta korkeampi. Naisia on myös ikäryhmittäin tarkasteltuna miehiä enemmän siten, että naiset ovat kaikissa muissa ikäryhmissä enemmistönä, mutta 30–34-vuotiaiden ikäryhmässä on miehiä selvästi naisia enemmän (kuva 12).

Kuva 12. Paikallaan pysyneiden ikä- ja sukupuolirakenne (Aineisto:Tilastokeskus).

Myös 15–19-vuotiaita miehiä on naisia enemmän, mutta ero on huomattavasti pienempi. Suurimmillaan ero naisten ja miesten välillä on 65–74-vuotiaiden kohdalla. Tässä ikäryhmässä naisia on yli 2 500 miestä enemmän. Paikallaan pysyneiden ikäryhmistä suurin on 45–54-vuotiaat, joiden osuus kaikista paikallaan pysyneistä on lähes 19 prosenttia. Enemmistö (63 %) paikallaan pysyneistä on täyttänyt 35 vuotta, ja nuorten ikäryhmien osuus onkin paikallaan pysyneiden keskuudessa lähtö- ja tulomuuttajien tasoa huomattavasti alhaisempi. Paikallaan pysyneiden ikärakenteessa on selkeä notkahdus 30–34-vuotiaiden kohdalla, sillä sekä miesten että naisten määrä putoaa 30–34-vuotiaiden kohdalla 25–29-vuotiaiden määrää alhaisemmaksi ja lähtee jälleen 35–44-vuotiaiden kohdalla nousuun.

Paikallaan pysyneiden suhteelliset osuudet eroavat jonkun verran ikäryhmien naisten ja miesten absoluuttisista määristä. Kahden ikäryhmän kohdalla miesten muuttajamäärään suhteutettu osuus on absoluuttisesta määrästä poiketen naisia korkeampi. Paikallaan pysyneiden miesten osuus on 25–29-vuotiaiden ja 35–44-vuotiaiden ikäryhmissä naisia korkeampi, vaikka absoluuttisesti naisia on näissä ikäryhmissä miehiä enemmän.

Suurin osa paikallaan pysyneistä on keskiasteen koulutuksen käyneitä (40 %), mutta myös perusasteen koulutuksen käyneiden osuus on korkea (32 %). Korkea-asteen suorittaneiden osuus jää paikallaan pysyneiden koulutusasteista alhaisimmaksi (28 %). Korkea-asteen koulutuksen saaneiden paikallaan pysyjien välisissä määrissä on kuitenkin vaihtelua, jonka voi nähdä johtuvan eri koulutusasteiden erilaisista koulutusmahdollisuuksista (taulukko 11).

Taulukko 11. Paikallaan pysyneiden (A1.) koulutusaste- ja alatiedot sukupuolittain vuonna 2002 (Aineisto: Tilastokeskus).

Paikallaan pysyneiden (A1.) koulutusaste- ja ala	Miehet	Naiset	Yhteensä
Perusaste	19 066	21 119	40 185
Keskiaste	24 957	25 426	50 383
Alin korkea-aste	6 111	9 787	15 898
Alempi korkeakouluaste	3 993	3 845	7 838
Kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus	268	744	1 012
Humanistinen ja taidealan koulutus	218	734	952
Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	622	1 051	1 673
Luonnontieteellinen koulutus	146	89	235
Tekniikan koulutus	2 380	332	2 712
Maa- ja metsätalousalan koulutus	38	32	70
Terveys- ja sosiaali-alan koulutus	82	771	853
Palvelualojen koulutus	238	92	330
Muu tai tuntematon koulutusala	1	0	1
Ylempi korkeakouluaste	4 693	5 611	10 304
Kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus	179	567	746
Humanistinen ja taidealan koulutus	603	1 622	2 225
Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	1 535	1 625	3 160
Luonnontieteellinen koulutus	840	762	1 602
Tekniikan koulutus	836	189	1 025
Maa- ja metsätalousalan koulutus	48	49	97
Terveys- ja sosiaali-alan koulutus	465	771	1 236
Palvelualojen koulutus	183	24	207
Muu tai tuntematon koulutusala	4	2	6
Tutkijakoulutusaste	1 193	622	1 815
Kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus	19	26	45
Humanistinen ja taidealan koulutus	196	145	341
Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	222	105	327
Luonnontieteellinen koulutus	320	118	438
Tekniikan koulutus	111	18	129
Maa- ja metsätalousalan koulutus	3	0	3
Terveys- ja sosiaali-alan koulutus	321	208	529
Palvelualojen koulutus	0	2	2
Muu tai tuntematon koulutusala	1	0	1
Koulutus yhteensä	60 013	66 410	126 423

Alimman korkea-asteen koulutettuja on selkeästi eniten, mutta myös ylemmän korkea-asteen suorittaneita on paljon. Kaikki koulutusasteet yhdistettynä naisten osuus on paikallaan pysyjien kohdalla miehiä korkeampi, mutta koulutusasteiden yksityiskohtaisempi tarkastelu osoittaa, että miehet ovat enemmistönä muutaman koulutusasteen kohdalla. Alemman korkea-asteen ja tutkija-asteen koulutuksen käyneissä on enemmän miehiä kuin naisia. Koulutusasteiden lisäksi paikallaan pysyjien määrissä on sukupuolittaisia eroja myös koulutusalojen suhteen. Alemman- ja ylemmän korkeakouluasteen suorittaneiden keskuudessa voidaan selvästi havaita mies- ja naisvoittoisia koulutusaloja. Luonnontieteen, tekniikan ja palvelualojen koulutus on sekä alemmassa että ylemmässä koulutusasteessa selkeästi miesvoittoista, kun taas kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen sekä humanistisen alan koulutettujen joukossa on naisia selkeästi miehiä enemmän. Koulutusaloissa havaittavat sukupuolierot ovat paikallaan pysyjien keskuudessa samansuuntaisia kuin mitä lähtö- ja tulomuuttajien kohdalla jo aikaisemmin havaittiin.

Alueen elinvoimaisuuteen ja kehityspotentiaaliin vaikuttaa lähtö- ja tulomuuttajien pääasiallisen toiminnan rakenteen lisäksi myös paikallaan pysyneiden pääasiallisen toiminnan muoto. Tulo- ja lähtömuuttajista saatava nettomuutto vaikuttaa pitkällä aikavälillä paikallaan pysyneisiin, mutta muuttajien määrä ja ominaisuudet voivat vaihdella vuosittain. Tästä syystä paikallaan pysyneiden pääasiallisen toiminnan rakenteen voidaankin nähdä kuvaavan Turun pääasiallisen toiminnan laatua kokonaisuutena. Lähtö- ja tulomuuttajien tavoin myös paikallaan pysyneiden pääasiallisen toiminnan rakenne on muuttunut vuosien 2002 ja 2003 välillä. Paikallaan pysyneiden keskuudessa muutokset ovat kuitenkin olleet hyvin pieniä, eikä esimerkiksi työllisten tai työttömien määrissä ole tapahtunut suuria muutoksia. Paikallaan pysyneistä vuosina 2002 ja 2003 oli työllisenä noin 56 prosenttia (taulukko 12).

Taulukko 12. Paikallaan pysyneiden (A1.) pääasiallinen toiminta vuonna 2003
(Aineisto:Tilastokeskus).

Pääasiallinen toiminta v. 2003	Miehet	Naiset	Yhteensä	%
Työlliset	33 723	37 045	70 768	56,0
Työttömät	5 785	4 599	10 384	8,2
Opiskelijat	5 832	6 800	12 632	10,0
Eläkeläiset	10 734	13 377	24 111	19,1
Varusmiehet	462	2	464	0,4
Muut	3 477	4 587	8 064	6,4
Yhteensä	60 013	66 410	126 423	100,0

Paikallaan pysyneistä työkäisistä työttömänä oli molempina vuosina 8,2 prosenttia. Työttömien paikallaan pysyjien yksityiskohtaisempi tarkastelu osoittaa, että työttömien miesten osuus on huomattavasti naisia korkeampi. Miehiä on ollut työttömänä naisia enemmän sekä vuonna 2002 että vuonna 2003.

Opiskelijoiden ja eläkeläisten määrissä on tapahtunut vuosien 2002 ja 2003 välillä muutoksia. Opiskelijoiden määrä on tarkasteluajanjaksona vähentynyt ja eläkeläisten määrä puolestaan lisääntynyt. Opiskelijoiden ja eläkeläisten osuudet ovat molempina vuosina varsin korkeita ja näin ollen myös työvoiman ulkopuolella olevien osuus nousee kokonaisuudessaan lähes 35 prosenttiin. Tarkastelen pääasiallisen toiminnan muutoksia kuitenkin yksityiskohtaisesti myöhemmin.

Lähtö- ja tulomuuttajien tavoin myös paikallaan pysyneiden työllisten ja työttömien ikä- ja koulutusrakennetiedot ovat tutkimuksen kannalta mielenkiintoisia. Paikallaan pysyneiden työllisten ikärakenne on selvästi painottunut vanhempiin ikäluokkiin, ja vuoden 2003 työllisistä yli 60 prosenttia kuului 35–64-vuotiaiden ikäryhmään. Työttömien ikäjakauma on työllisiäkin enemmän painottunut vanhempiin ikäluokkiin, ja 35–64-vuotiaiden osuus on yli 62 prosenttia kaikista paikallaan pysyneistä työttömistä. Muiden ikäryhmien osalta työttömien paikallaan pysyjien määrä pysyttelee tasaisesti kymmenen prosentin tuntumassa, vain 15–19-vuotiaiden ikäryhmässä työttömien määrä jää alle viiden prosentin. Miesten osuus paikallaan pysyneistä työttömistä on kaikissa ikäryhmissä huomattavasti naisia korkeampi, sillä vain 15–19-vuotiaissa on naisia työttömänä miehiä enemmän. Suurimmillaan ero miesten ja naisten välillä on 35–44-vuotiaiden ikäryhmässä, jossa miehiä on työttömänä jopa 348 henkilöä enemmän kuin naisissa.

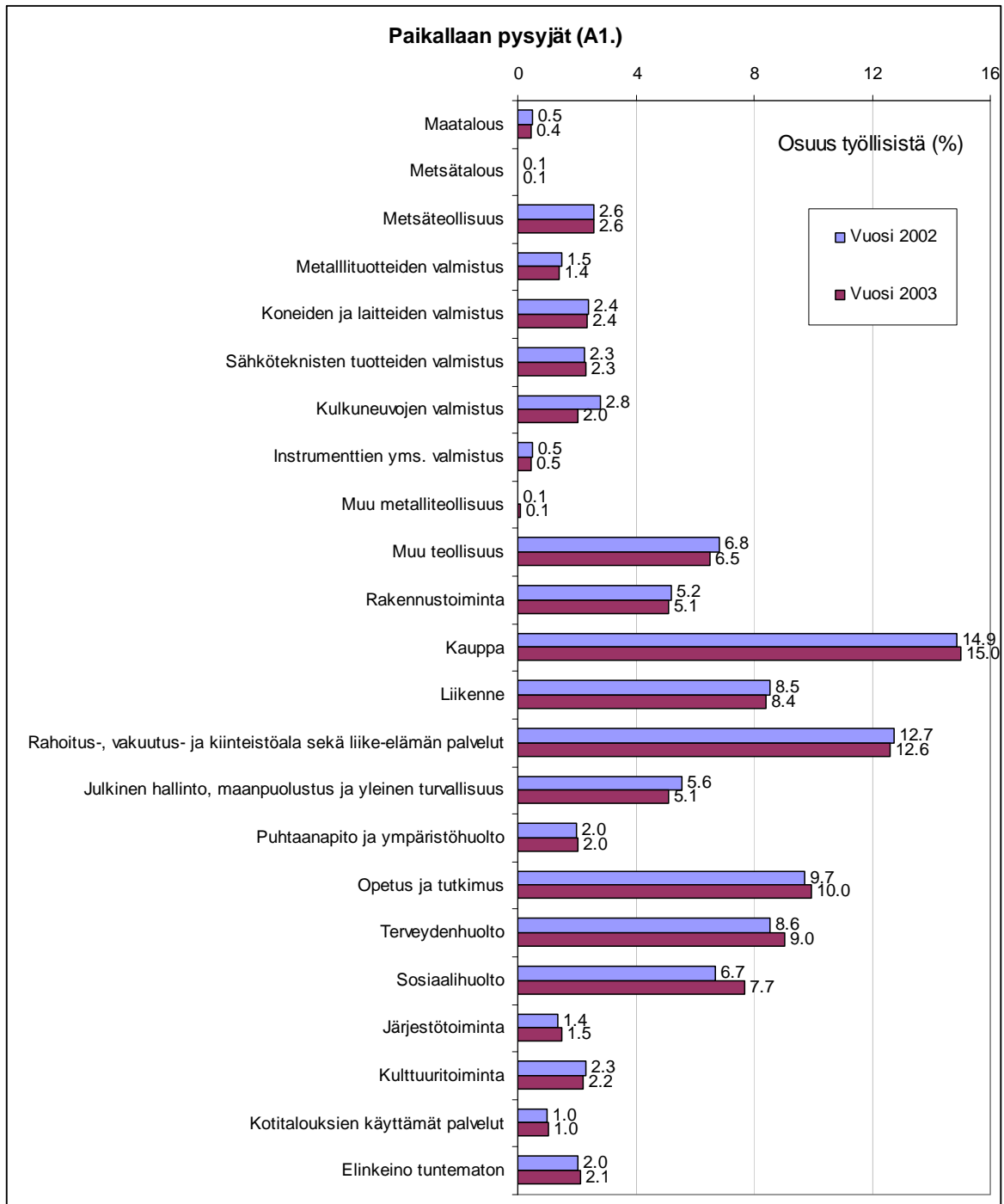
Paikallaan pysyneistä työllisistä suurin osa (43 %) on keskiasteen koulutuksen käyneitä (Taulukko 13). Korkeasti koulutettujen osuus on myös varsin korkea, sillä paikallaan pysyneistä lähes 38 prosenttia on korkea-asteen tutkinnon suorittaneita. Työttömistä paikallaan pysyneistä huomattava osa (yli 83 %) on perus- tai keskiasteen koulutuksen käyneitä (taulukko 13). Muiden koulutusasteiden osalta työttömien määrä on paikallaan pysyjien keskuudessa huomattavasti alhaisempaa. Perusasteen tutkinnon suorittaneiden työpaikat ovatkin Myrskylän (2006:88) tutkimuksen mukaan vähentyneet kaikissa seutukunnissa. Peruskoulutyöpaikkojen määrä on 2000-luvulla hänen mukaansa vähentynyt peräti 12 prosentilla. Tämä perusasteen työpaikkojen vähentyminen on mahdollisesti syynä myös Turun perusasteen koulutuksen suo-

rittaneiden työttömien korkeaan määrään. Korkeasti koulutettujen alhainen työttömyys selittyy puolestaan korkeaa koulutusta edellyttävien työpaikkojen määrän kasvulla. Ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävien työpaikkojen määrä on Myrskylän (2006:88) tutkimuksen mukaan lisääntynyt 16 prosentilla. Myrskylän mukaan korkeasti koulutettujen osuudet kasvavat myös eläkkeelle siirtymisten takia. Kun eläkkeelle siirtyy heikommin koulutettuja, ja heidän tilalleen palkataan korkeammin koulutettua työvoimaa, tarkoittaa se korkeasti koulutettujen osuuden lisääntymistä.

Taulukko 13. Paikallaan pysyneet (A1.) työlliset ja työttömät koulutusasteittain vuonna 2003 (Aineisto:Tilastokeskus).

Paikallaan pysyneet Koulutusasteet	Työlliset				Työttömät			
	Miehet	Naiset	Yhteensä	%	Miehet	Naiset	Yhteensä	%
Perusaste	6 797	6 846	13 643	19,3	2 174	1 776	3 950	38,0
Keskiaste	15 189	15 353	30 542	43,2	2 749	1 929	4 678	45,1
Alin korkea-aste	4 272	7 205	11 477	16,2	408	432	840	8,1
Alempi korkea-aste	2 867	2 714	5 581	7,9	203	204	407	3,9
Ylempi korkea-aste	3 682	4 433	8 115	11,5	218	235	453	4,4
Tutkijakoulutusaste	916	494	1 410	2,0	33	23	56	0,5
Koulutus yhteensä	33 723	37 045	70 768	100,0	5 785	4 599	10 384	100,0

Paikallaan pysyneiden työllisten *toimialarakenne* on samansuuntainen kuin tulomuuttajilla, eikä myöskään paikallaan pysyneiden toimialarakenteessa ole tapahtunut vuosien 2002 ja 2003 suuria muutoksia (kuva 13). Toimialasektoreiden suurimmat työllistäjät ovat molempina vuosina samat. Paikallaan pysyneistä työllisistä eniten on työllistynyt kaupan alalle (15 %), ja myös rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistöala sekä liike-elämän palvelut työllistävät huomattavan osan (13 %) paikallaan pysyneistä. Nämä kaksi toimialaa olivat myös tulomuuttajien keskuudessa suurimmat työllistäjät. Kolmanneksi suurin työllistäjä on paikallaan pysyneiden keskuudessa opetuksen ja tutkimuksen toimiala. Opetuksen ja tutkimuksen osuus paikallaan pysyneistä työllisistä on kymmenen prosenttia.

Kuva 13. Paikallaan pysyneiden työllisten toimialarakenne (osuus työllisistä, %) vuosina 2002 ja 2003 (Aineisto:Tilastokeskus).

Tulomuuttajien tavoin tarkastelen myös paikallaan pysyneiden toimialaryhmiä ja niissä vuosien 2002 ja 2003 välillä tapahtuneita muutoksia yksityiskohtaisemmin myöhemmin. Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan paikallaan pysyneiden pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneita muutoksia yleisellä tasolla. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti työllisten, työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien määrissä tapahtuneet muutokset.

5.3.2 Pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneet muutokset

Paikallaan pysyneiden pääasiallisessa toiminnassa on lähtö- ja tulomuuttajien tavoin tapahtunut vuosien 2002 ja 2003 välillä muutoksia. Tapahtuneet muutokset ovat kuitenkin varsin pieniä, eivätkä muutokset näytä olleen alueen kehityksen kannalta kovinkaan suotuisia. Työllisten määrä on kyllä lisääntynyt, mutta kasvu on kuitenkin ollut hyvin maltillista (taulukko 14). Työllisten määrän muutos on vain alle puoli prosenttia työllisten kokonaismäärästä. Sukupuolittainen tarkastelu osoittaa lisäksi sen, että työllisten määrä on lisääntynyt vain naisten osalta. Paikallaan pysyneiden työllisten miesten määrä laski vuodesta 2002 vuoteen 2003 mennessä yli 300 henkilöllä. Työllisten miesten määrässä tapahtuneet muutokset vaikuttavat negatiivisesti alueen elinvoimaisuuteen, sillä työllisten määrä on vähentynyt eläkkeelle siirtymisten rinnalla myös nuoremmassa ikäryhmissä. Erittäin positiivista paikallaan pysyneiden työllisten kannalta on kuitenkin se, että työllisistä lähes 90 prosenttia oli edelleen vuonna 2003 työllisenä ja että työttömyyden oli kohdannut vain runsas neljä prosenttia työllisistä. Vaikka työllisten määrä onkin kokonaisuudessaan vähentynyt, on työpaikkansa säilyttäneiden osuus Turussa kuitenkin hyvin korkea. Työpaikkansa säilyttäneiden määrä onkin alueen elinvoimaisuuden kannalta hyvin tärkeää, eikä paikallaan pysyneiden työllisten asema näytä Turussa tältä osin huonolta.

Paikallaan pysyneiden työttömien ja eläkeläisten määrien muutosten voi katsoa olevan alueen kehityspotentiaalin kannalta epäsuotuisia. Vuodesta 2002 vuoteen 2003 mennessä sekä työttömien että eläkeläisten määrä lisääntyi paikallaan pysyjien keskuudessa (taulukko 14). Työttömien miesten määrä lisääntyi lähes 2,5 prosenttia, ja vaikka työttömien naisten määrä vähenikin vuoteen 2003 mennessä, oli työttömien paikallaan pysyneiden määrän kehitys kokonaisuudessaan alueen kehityspotentiaalia heikentävää. Työttömien määrän rakenteen epäedullisuutta kuvastaa myös se, että vuonna 2002 työttömänä olleista yli puolet oli yhä työttömänä vuonna 2003. Työttömistä työllistyneitä oli vain runsas 24 prosenttia, kun taas esimerkiksi lähtömuuttajista työttömyydestä työllisyyteen oli noussut lähes 50 prosenttia. Työttömyyden kannalta muutto Turusta pois näyttää siis olleen huomattavasti paikallaan pysymistä kannattavampi vaihtoehto.

Taulukko 14. Paikallaan pysyneiden (A1.) pääasiallisessa toiminnassa muuttovuoden (t+1) jälkeen tapahtuneet muutokset ja muutosprosentti (Aineisto: Tilastokeskus).

Pääasiallinen toiminta	Miehet henkilöä	%	Naiset henkilöä	%	Yhteensä henkilöä	%
Työlliset v. 2002	34 052	56,7	36 538	55,0	70 590	55,8
Työlliset v. 2003	33 723	56,2	37 045	55,8	70 768	56,0
Muutos 02-03 abs.	-329		507		178	
Muutos%	-1,0		1,4		0,3	
Työttömät v. 2002	5 652	9,4	4 669	7,0	10 321	8,2
Työttömät v. 2003	5 785	9,6	4 599	6,9	10 384	8,2
Muutos 02-03 abs.	133		-70		63	
Muutos%	2,4		-1,5		0,6	
Opiskelijat v. 2002	6 746	11,2	7 883	11,9	14 629	11,6
Opiskelijat v. 2003	5 832	9,7	6 800	10,2	12 632	10,0
Muutos 02-03 abs.	-914		-1 083		-1 997	
Muutos%	-13,5		-13,7		-13,7	
Eläkeläiset v.2002	10 083	16,8	12 677	19,1	22 760	18,0
Eläkeläiset v.2003	10 734	17,9	13 377	20,1	24 111	19,1
Muutos 02-03 abs.	651		700		1 351	
Muutos%	6,5		5,5		5,9	
Varusmiehet v. 2002	377	0,6	5	0,0	382	0,3
Varusmiehet v. 2003	462	0,8	2	0,0	464	0,4
Muutos 02-03 abs.	85		-3		82	
Muutos%	22,5		-60,0		21,5	
Muut v. 2002	3 103	5,2	4 638	7,0	7 741	6,1
Muut v. 2003	3 477	5,8	4 587	6,9	8 064	6,4
Muutos 02-03 abs.	374		-51		323	
Muutos%	12,1		-1,1		4,2	

Eläkeläisten osuus paikallaan pysyneistä oli varsin korkea jo vuonna 2002, ja määrä lisääntyi entisestään vuoteen 2003 mennessä. Eläkeläisten verotulot ovat pienempiä kuin työllisillä, ja lisäksi varttuneempi väestö käyttää sosiaali- ja terveystalv. palveluja keskimääräistä useammin (Myrskylä 2006:46). Eläkeläisten voimakkaasti lisääntyvä määrä aiheuttaa rasitteita kunnan taloudelle ja vaikuttaa tästä syystä myös alueen kehityspotentiaaliin.

Kuten aikaisemmin jo todettiin, paikallaan pysyneiden työllisten määrä on vuosien 2002 ja 2003 välillä lisääntynyt, vaikkakin hyvin maltillisesti. Työllisten määrän lisääntymisestä huolimatta Turussa on myös toimialoja, joiden osalta työllisten määrä on tarkasteluajanjaksona vähentynyt. Tulomuuttajista poiketen paikallaan pysyneiden keskuudessa työllisten määrä on vähentynyt usealla toimialalla, ja voidaankin sanoa, että työllisten määrä on paikallaan pysyneiden keskuudessa lisääntynyt vain muutaman toimialan positiivisen kehityksen ansiosta

(taulukko 15). Selkeästi eniten työllisten määrä on lisääntynyt julkisten ja muiden palveluiden toimialasektorissa, mutta myös kaupan alalla ja tuntemattoman elinkeinon kohdalla työllisten määrä on vuosien 2002–2003 välillä lisääntynyt. Julkisten ja muiden palveluiden toimialasektori pitää sisällään kuitenkin useita eri toimialoja, ja näiden toimialojen työllisten määrien muutoksissa on myös havaittavissa eroja. Julkisten ja muiden palveluiden toimialan työllisten määrän kokonaiskasvusta huolimatta, julkisen hallinnon, maanpuolustuksen sekä yleisen turvallisuuden toimialan työllisten määrä on vuosien 2002 ja 2003 välillä laskenut paljon (-336 työllistä). Samanaikaisesti esimerkiksi sosiaalihuollossa työllisten määrä on puolestaan lisääntynyt suuresti (727 työllistä).

Taulukko 15. Paikallaan pysyneiden toimialarakenteessa vuosien 2002 ja 2003 välillä tapahtuneet muutokset (Aineisto:Tilastokeskus).

Paikallaan pysyneiden (A1.) toimialarakenteen muutos	Miehet	Naiset	Yhteensä
Maa- ja metsätalous	-7	-36	-43
Maatalous	-8	-33	-41
Metsätalous	1	-3	-2
Teollisuus	-631	-182	-813
Metsäteollisuus	-17	7	-10
Metallituotteiden valmistus	-71	-16	-87
Koneiden ja laitteiden valmistus	-6	-5	-11
Sähkötekniisten tuotteiden valmistus	28	-3	25
Kulkuneuvojen valmistus	-491	-27	-518
Instrumenttien yms. valmistus	-21	-7	-28
Muu metalliteollisuus	9	3	12
Muu teollisuus	-62	-134	-196
Rakennustoiminta	-75	-8	-83
Kauppa	105	18	123
Liikenne	31	-97	-66
Rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistöala sekä liike-elämän palvelut	8	-52	-44
Julkiset ja muut palvelut	267	765	1 032
Julkinen hallinto, maanpuolustus ja yleinen turvallisuus	-71	-265	-336
Puhtaanapito ja ympäristöhuolto	0	26	26
Opetus ja tutkimus	65	133	198
Terveystieteiden tutkimus	77	272	349
Sosiaalihuolto	139	588	727
Järjestötoiminta	59	42	101
Kulttuuritoiminta	-11	-46	-57
Kotitalouksien käyttämät palvelut	9	15	24
Elinkeino tuntematon	-27	99	72
Elinkeino yhteensä	-329	507	178

Työllisten toimialavaihdokset liittyvät hyvin usein muuttamiseen ja erityisesti asuinkunnan vaihtumisen yhteydessä myös toimiala saattaa muuttua. Ihmiset voivat kuitenkin myös vaihtaa toimialaansa, vaikka he eivät muuttaisikaan alueelta toiselle. Kuten jo aikaisemmin todet-

tiin, toimialojen työllisten määriin vaikuttavat myös ne, jotka siirtyvät uusina työllisinä työelämään (opiskelijat) ja ne, jotka ovat joutuneet työttömäksi tai siirtyneet työelämän ulkopuolelle (eläkkeelle). Kaikki nämä muutokset vaikuttavat toimialojen työllisten määriin. Paikallaan pysyneiden keskuudessa toimialojen vaihtuminen on tulomuuttajiin nähden selvästi vähäisempää. Jos tuntematonta elinkeinoa ei oteta huomioon, selkeä enemmistö, 68–91 prosenttia, paikallaan pysyneistä työllisistä jatkoi työtään saman toimialan piirissä vuosien 2002 ja 2003 välillä. Tulomuuttajilla toimiala vaihtui huomattavasti herkemmin. Kun tuntematonta toimialaa ei oteta huomioon, toimialasta riippuen tulomuuttajista 42–92 prosenttia jatkoi työtään saman toimialan piirissä muuttovuoden jälkeen. Tulomuuton yhteydessä työllisten toimiala näyttää vaihtuvan huomattavasti herkemmin, kuin paikallaan pysyneiden keskuudessa. Tämä onkin hyvin luonnollista, sillä erityisesti kaukumuuttojen taustalla vaikuttavat usein työmarkkinoihin liittyvät tekijät (Söderling 1988; Korkiasaari 1991; Laakso & Loikkanen 2004:120).

Paikallaan pysyneistä työllisistä hyvin suuri osa säilytti työllisyysasemansa vuosien 2002 ja 2003 välillä, sillä työllisistä yli 89 prosenttia jatkoi tutkimusajanjaksona työllisenä. Toimialavaihdoksiakin tapahtui, vaikka paikallaan pysyneiden keskuudessa toimialojen vaihtuminen on yleisesti tulomuuttajia harvinaisempaa. Paikallaan pysyneistä työllisistä vähiten (68 %) saman toimialan piirissä pysyneitä oli teollisuuden toimialaryhmään kuuluvassa kulkuneuvojen valmistuksessa, ja eniten (91 %) samalla toimialalla pysyneitä oli teollisuuden toiseen toimialaryhmään kuuluvassa sähkötekniikan tuotteiden valmistuksessa. Teollisuuden toimialasektorin työlliset näyttävät näin ollen vaihtavan toimialaa herkästi, mutta samanaikaisesti he myös pysyvät useimmin saman toimialan piirissä.

Työttömyydestä työllisyyteen siirtyneitä on paikallaan pysyneiden keskuudessa melko vähän, sillä 25 prosenttia työttömistä oli vuosien 2002 ja 2003 välillä työllistynyt. Tulomuuttajien keskuudessa työllistyneiden työttömien määrä on selvästi korkeampi, sillä työttömistä tulomuuttajista muuttovuoden jälkeen peräti 36 prosenttia oli työllistynyt. Paikallaan pysyneistä työttömistä suurin osa (3 %) työllistyi kaupan alalle, mutta myös sosiaalihuollon toimiala työllisti huomattavan määrän paikallaan pysyneitä työttömiä. Opiskelijoista vuosien 2002 ja 2003 välillä oli työllistynyt 25 prosenttia, ja myös opiskelijoiden kohdalla kaupan ala työllisti eniten (5 %). Opiskelijoita työllistäviä toimialoja olivat myös rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistö ala sekä liike-elämän palvelut ja opetus ja tutkimus.

6 Muuttoliikkeen valikoivuus Turussa

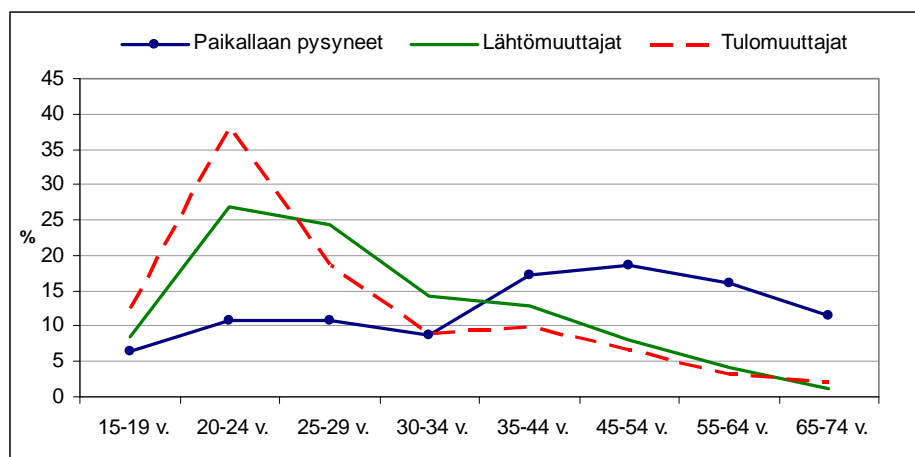
Tässä jaksossa tarkastelen Turun muuttoliikkeen valikoivuutta tulo- ja lähtömuuttajia vertailemalla. Nettomuuttajien määrä ja rakenne kuvastavat osaltaan muuttamisen valikoivuutta, mutta tarkasteluun voidaan sisällyttää myös paikallaan pysyneet. Tarkastelen tässä valikoivaa muuttoliikettä Bråman (2006) määritelmän mukaan, ja otan huomioon lähtö- ja tulomuuttajien lisäksi myös paikallaan pysyneet.

6.1 Muuttajien demografiset ominaisuudet

Muuttamisen on useissa tutkimuksissa (Laakso 1998; Häkkinen 2000; Fischer et al. 2000; Myrskylä 2006; Korkiasaari & Söderling 2007) havaittu olevan sidoksissa ihmisen ikään. Alueiden välisistä muutoista 15–29-vuotiaiden osuus on tutkimusten mukaan yli puolet (Laakso & Loikkanen 2004: 123). Myös Turussa nuorten ikäryhmien muuttoliike on vilkasta, ja lähtömuuttajista lähes 60 prosenttia on 15–29-vuotiaita. Tulomuuttajien kohdalla luku on vielä suurempi, ja 15–29-vuotiaiden muuttajien osuus on lähes 70 prosenttia kaikista 15–74-vuotiaista tulomuuttajista. Ikä vaikuttaa ihmisten muuttoalttiuteen, ja se on merkittävä tekijä myös muuttoliikkeen alueellisten vaikutusten kannalta. Muuttajien ikärakenne vaikuttaa kunnan tulo- ja menovaikutuksiin ja tältä osin sillä on suuri merkitys kunnan talouden kannalta (Aro 2007b:29). Jos lähtö- ja tulomuuttajien ikärakenne poikkeaa pitkään hyvin paljon toisistaan, alkaa alueen ikärakenne vinoutua. Jos esimerkiksi nuoren ja työikäisen väestön nettomuutto on usean vuoden ajan tappiollista, kasvaa vanhusten suhteellinen osuus ja huoltosuhde alkaa heikentyä. Ikärakenteen vinoutuminen vaikuttaa myös syntyneiden määrän laskuun, ja näin muuttotappiosta aiheutuvat negatiiviset vaikutukset lisääntyvät entisestään (Kotiranta 2005:18).

Turun muuttoliikkeissä voidaan havaita ikäryhmittäisiä eroavaisuuksia. Kaikki aineiston 15–74-vuotiaat yhteen laskien Turun nettomuutto on selvästi voitollista (916 henkilöä), mutta ikäryhmittäin tarkasteltuna nettomuuttoluvut näyttävät erilaisina. Muuttajien ikäjakauma on kyllä tulo- ja lähtömuuttajilla hyvin samankaltainen, mutta muuttaneiden määrissä on ikäryhmittäistä vaihtelua. Tulomuuttajien määrä on 15–24-vuotiaiden ikäluokissa lähtömuuttajien määrää suurempi, mutta muiden ikäryhmien kohdalla on lähtijöitä enemmän kuin tulijoita

(kuva 14). Turku saa siis muuttovoittoa 15–19-vuotiaiden ja 20–24-vuotiaiden ikäryhmistä, mutta muiden ikäryhmien kohdalla nettomuutto on tappiollista. Ikäryhmittäin tarkasteltuna Turku saa eniten muuttovoittoa 20–24-vuotiaista muuttajista (1 126 henkilöä). Turun muuttoliikkeen rakenteessa voi 25–29-vuotiaiden kohdalla havaita olevan taitepiste, jossa nettomuutto kääntyy tappiolliseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että Turku saa aktiivisimmassa työiässä olevien, 25–44-vuotiaiden ikäryhmien kohdalla, muuttotappiota. Aktiivisimpien työkäisten nettomuutto on Turun kannalta tappiollista peräti 591 henkilön verran. Näistä ikäryhmistä eniten muuttotappiota (-265) tulee 30–34-vuotiaista muuttajista. Vasta eläkeikäisten, 65–74-vuotiaiden, osalta Turku saa jälleen hienoista muuttovoittoa. Kuntien välisestä muuttoliikkeestä saatava muuttovoitto perustuu Turun kohdalla täysin nuorista, 15–24-vuotiaista, saata-vaan muuttovoittoon.

Kuva 14. Muuttajien ikärakenne kaikkien osajoukkojen ikäryhmien muuttajiin suhteutettuna (Aineisto: Tilastokeskus).

Lähtö- ja tulomuuttajien ikärakenne poikkeaa myös paikallaan pysyjien ikärakenteesta, jossa yli 35 vuotta täyttäneiden ikäryhmien osuus on huomattavasti tulo- ja lähtömuuttajien osuusia korkeampi. Paikallaan pysyneistä yli 63 prosenttia kuuluu 35–74-vuotiaisiin, kun taas enemmistö, yli 65 prosenttia, lähtö- ja tulomuuttajista on 20–34-vuotiaita. Lähtö- ja tulomuuttajien osajoukoissa 20–24-vuotiaat muuttajat ovat suurin ikäryhmä, kun taas paikallaan pysyjien kohdalla 45–54-vuotiaat muodostavat suurimman ikäryhmän.

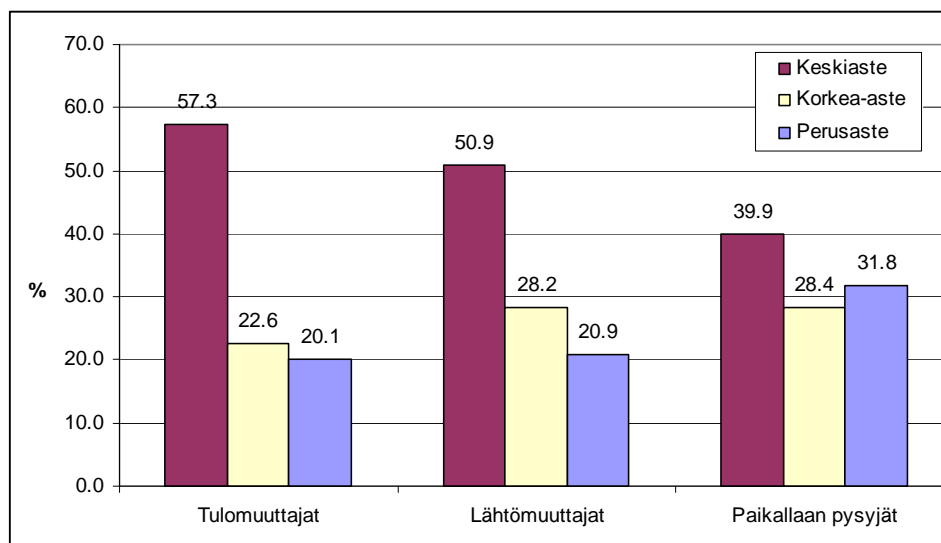
Lähtö- ja tulomuuttajien osalta muuttajien ikäjakauma vastaa siis aikaisemmissa tutkimuksissa esitettyä, jossa muuttoalttiuden on sanottu olevan suurimmillaan 15–29-vuotiailla muuttajilla (Laakso & Loikkanen 2004:123). Muuttokäyttäytymisen on havaittu eroavan myös sukupuolten välillä. Myrskylän (2006:30) tutkimuksen mukaan kuntien välisessä muuttoliikkeessä naiset ovat hieman miehiä muuttoalttiimpia. Sukupuolen on nähty vaikuttavan muuttoaltti-

teen erityisesti 15–24-vuotiailla. Asevelvollisuuden suorittamisen on useissa tutkimuksissa todettu siirtävän miesten kotoa muuttamisen ajankohtaa, sillä varusmiespalvelukseen lähtemistä ei kirjata muutoksi (Korkiasaari & Söderling 2007:253; Laakso & Loikkanen 2004:125). Myös Turun kohdalla on naisten ja miesten muuttokäyttäytymisessä ja muuttajamäärissä eroja. Sekä lähtö- että tulomuuttajien osajoukoissa 15–24-vuotiaat naiset muuttavat miehiä enemmän. Erityisesti tulomuuttajien kohdalla ero 15–24-vuotiaiden naisten ja miesten muuttomäärissä on merkittävä. Sukupuolten välisillä eroilla on vaikutusta myös kokonaisnettomuuttojen määrään, erityisesti 15–19-vuotiaiden sekä 25–29-vuotiaiden ikäryhmissä. Turun 15–19-vuotiaista saatava muuttovoitto perustuu naisten huomattavaan enemmyyteen, vaikka myös miesten nettomuutto on positiivinen. Tilanne 25–29-vuotiaiden kohdalla on hieman erilainen, ja Turusta pois muuttavien naisten suuri määrä aiheuttaa kyseisen ikäryhmän kohdalla muuttotappiota Turulle. Miesten muuttotappio on tässä ikäryhmässä huomattavasti naisten muuttotappiota alhaisempi. Muiden ikäryhmien osalta sukupuolten erilaisilla muuttajamäärillä ei juuri ole vaikutusta nettomuuttojen yhteissummaan.

6.2 Muuttajien sosioekonominen asema

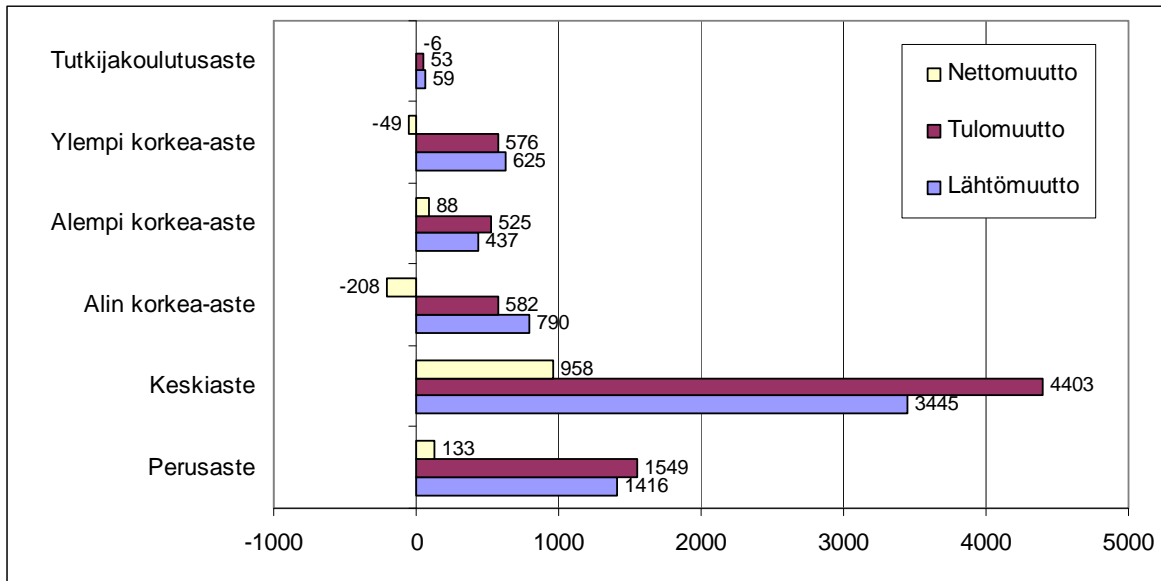
6.2.1 Muuttajien valikoituminen koulutusasteen ja -alan mukaan

Koulutuksella on iän ohella todettu olevan vaikutusta yksilön muuttoalttiuteen, ja erityisesti korkeasti koulutettujen on todettu muuttavan selvästi enemmän kuin alhaisesti koulutettujen (Korkiasaari & Söderling 2007:253; Holm et al. 2008:32). Myös Turussa tulo- ja lähtömuuttajien määrissä on koulutusasteiden ja -alojen välisiä eroavaisuuksia. Turun kohdalla enemmistö tulo- ja lähtömuuttajista on kuitenkin keskiasteen koulutuksen suorittaneita. Keskiasteen koulutuksen saaneiden osuus on tulomuuttajien kohdalla hyvin korkea, peräti 57 prosenttia Turkuun muuttaneista on keskiasteen koulutettuja. Tämä on korkeakoulukaupungille kuitenkin hyvin tyypillistä, sillä Turku tarjoaa laajasti koulutusmahdollisuuksia keskiasteen tutkinnon suorittaneille. Turun muuttoliikkeen rakenne vastaa kuitenkin osittain aikaisemmissa tutkimuksissa esitettyä, sillä korkeasti koulutettujen muuttajien kokonaisuus on sekä lähtö- että tulomuuttajien keskuudessa korkeampi kuin perusasteen koulutettujen muuttajien osuus. Erityisesti lähtömuuttajien keskuudessa korkea-asteen suorittaneiden muuttajien osuus on selvästi perusasteen koulutuksen käyneiden muuttajien osuutta korkeampi (kuva 15).

Kuva 15. Tulo- ja lähtömuuttajien sekä paikallaan pysyjien koulutusasteet vuonna 2002 (Aineisto: Tilastokeskus).

Muuttajien koulutusasteiden rakennetta voidaan tarkastella myös nettomuuttolukujen kautta. Nettomuuttolukujen tarkastelun avulla päästäänkin tarkemmin kiinni Turun muuttoliikkeen koulutusaste ja -alakohtaiseen valikoitumiseen. Nettomuuttojen tarkastelun perusteella voidaan sanoa, että muuttoliike on koulutusasteiden ja -alojen mukaan valikoivaa. Turku saa perus- ja keskiasteen koulutuksen suorittaneista muuttovoittoa, mutta korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osalta nettomuutto on tappiollista (kuva 16). Korkea-asteen suorittaneiden nettomuutto on kokonaisuudessaan tappiollista (-175 henkilöä), mutta alemman korkea-asteen suorittaneiden osalta Turku saa kuitenkin muuttovoittoa. Alemman korkea-asteen suorittaneiden muuttovoitto on kuitenkin selvästi perus- ja keskiasteen koulutuksen saaneiden muuttovoittoa pienempää, ja voidaan sanoa, että Turun muuttovoitto perustuu pitkälti perus- ja keskiasteen suorittaneiden muuttovoittoon. Keskiasteen suorittaneiden nettomuutto on koulutusasteittain tarkasteltuna suurin, ja nettomuutto on voitollista peräti 958 henkilön verran. Koulutusasteittain tarkasteltuna Turku menettää eniten alimman korkea-asteen suorittaneita muuttajia, mutta myös ylemmän korkea-asteen nettomuutto on selvästi tappiollista. Tutkija-asteen suorittaneiden nettomuutto on myös tappiollista, mutta muihin korkea-asteen nettomuuttolukuihin verrattuna tutkijakoulutuksen suorittaneista tuleva muuttotappio on varsin pieni.

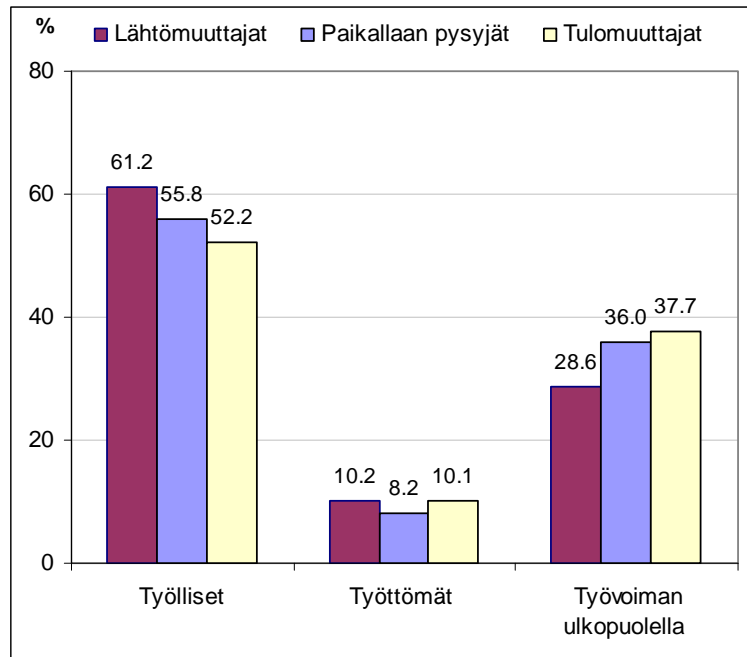

Kuva 16. 15–74-vuotiaiden nettomuutto koulutusasteittain Turussa vuonna 2002 (Aineisto: Tilastokeskus).

Tutkimusaineisto mahdollistaa alemman- ja ylempään korkeakouluasteen sekä tutkijakouluasteen muuttajien tarkastelemisen koulutusasteiden lisäksi myös koulutusalojen suhteen. Alemman- ja ylempään korkea-asteen sekä tutkijakouluasteen nettomuutto koostuu eri koulutusalojen suorittaneiden muuttajien yhteismäärästä. Yksittäisten koulutusalojen nettomuutto voikin näin ollen olla koulutusasteen kokonaisnettomuutosta huolimatta tappiollista tai voitollista. Seuraavaksi tarkastelen, miten nettomuuttajien määrät eroavat Turussa koulutusaloittain toisistaan. Koulutusalojen välillä on eroavaisuuksia: joidenkin koulutusalojen kohdalla nettomuutto on tappiollista, ja joidenkin koulutusalojen kohdalla Turku saa puolestaan muuttovoittoa. Turku saa muuttovoittoa alemman korkea-asteen suorittaneista muuttajista, mutta nettomuutto ei kuitenkaan ole kaikkien koulutusalojen kohdalla voitollista. Alemman korkea-asteen koulutusaloista tekniikan koulutus sekä kasvatustiede ja opettajankoulutus ovat aloja, joiden muuttajia Turku menettää. Ylempään korkea-asteen ja tutkija-asteen koulutuksen saaneiden muuttajien kohdalla nettomuutto on puolestaan muutamien koulutusalojen kohdalla voitollista, vaikka kokonaisuudessaan ylempään korkea-asteen ja tutkija-asteen suorittaneiden nettomuutto onkin Turulle tappiollista. Ylempään korkea-asteen nettomuutto on tekniikan, maa- ja metsätalouden sekä palvelualojen koulutuksen käyneiden osalta voitollista, vaikka kokonaisuudessaan Turku menettääkin korkea-asteen tutkinnon suorittaneita. Tutkija-asteen koulutusalojen muuttotappiosta poiketen humanistinen ja taideala vetävät Turkuun muuttajia, ja näiden koulutusalojen osalta nettomuutto on voitollista. Koulutusaloittaiset erot nettomuuttajamäärissä ovat kuitenkin varsin pienet, ja myös niiden syyt ovat hyvin moninaisia.

6.2.2 Muuttajien valikoituminen pääasiallisen toiminnan mukaan

Suuri osa muuttoliikkeestä on työllisten liikkuvuutta, ja varsinkin alueilta toisille suuntautuvi- en muuttojen taustalla on usein työmarkkinoihin liittyviä tekijöitä. Alueiden ja erityisesti kun- tatalouden kannalta muuttoliikkeen yksi keskeisimmistä kysymyksistä liittyy tulo- ja lähtö- muuttajien työmarkkina-asemaan (Aro 2007c:377). Työllisistä saatava muuttovoitto on kun- nan kannalta tärkeää, ja sen vaikutukset heijastuvat Aron (2007) mukaan välittömästi verotu- lojen kasvuun ja ostovoimaan. Myös Turun muuttoliikkeissä on työllisten muuttajien osuus korkea, ja työllisten liikkuvuus näin ollen suurta. Turusta vuonna 2002 pois muuttaneista, 15– 74-vuotiaista hieman yli 60 prosenttia oli työllistä työvoimaa (kuva 17). Alueelle muuttaneiden 15–74-vuotiaiden työllisten osuus oli 52 prosenttia kaikista muuttajista vuonna 2002.

Kuva 17. Lähtö- ja tulomuuttajat sekä paikallaan pysyjät kaikki ikäryhmät yhteensä pääasiallisen toiminnan mukaan vuonna 2002 (Aineisto:Tilastokeskus).

Kunnan kannalta tilanne on epäedullinen varsinkin, jos työllisten lähtömuuttajien määrä ylittää useana vuotena työllisten tulomuuttajien määrän. Jos erot työllisten lähtö- ja tulomuuttajien määrissä ovat suuret, ja työllisistä saatava muuttotappio jatkuu pitkään, alkaa kunnan työllisten määrä asteittain vähentyä. Työllisistä saatava muuttotappio ei välttämättä tarkoita alueen työpaikkojen vähenemistä eikä työpaikkakehityksen heikkenemistä. Muuttajat saattavat muuton jälkeen kuitenkin jatkaa työskentelyä Turussa, eikä työllisistä saatava muuttotappio

näin ollen välttämättä näy työpaikkakehityksessä. Suuri osa Turusta suuntautuvista muutoista suuntautuukin Turun työssäkäyntialueen kuntiin, ja näin ollen onkin hyvin todennäköistä, että muuttajat jatkavat työskentelyään Turun kaupungissa. Työllisten muuttotappio vaikuttaa kuitenkin kunnan verotuloihin, ja tästä syystä työllisistä saatavalla pitkään jatkuneella muuttotappiokierteellä on suuri merkitys. Kuntatalouden kannalta muuttoliikkeen epäedullinen rakenne korostuu erityisesti tilanteessa, jossa työllisistä saatavan muuttotappion rinnalla kunta saa muuttovoittoa työvoiman ulkopuolisista muuttajista (Aro 2007c:377). Opiskelijoiden verotulot ovat hyvin epäsäännöllisiä ja melko vähäisiä, ja tämän lisäksi esimerkiksi eläkeläisistä saatava muuttovoitto tarkoittaa usein myös kasvavaa sosiaali- ja terveystalouden kysyntää (Myrskylä 2006:122). Kuntatalouden ja verotulojen kannalta muuttajien pääasiallisen toiminnan rakenteella on siis kokonaisuudessaan hyvin suuri merkitys.

Muuttajien pääasiallisen toiminnan rakennetta voidaan tarkastella nettomuuttolukujen kautta. Nettomuuttolukuja tarkastelemalla voidaan selvittää, millainen muuttajien työmarkkina-asema on, ja poikkeako muuttajien pääasiallisen toiminnan rakenne toisistaan. Lähtö- ja tulomuuttajien pääasiallisen toiminnan rakenteessa on eroavaisuuksia, ja muuttoliikkeen voidaan sanoa olevan valikoivaa. Työllisten määrä on sekä lähtö- että tulomuuttajilla varsin korkea, mutta kokonaisuudessaan Turusta pois muuttaneita työllisiä on vuonna 2002 ollut selvästi Turkuun muuttaneita työllisiä enemmän, ja näin ollen työllisten nettomuutto on tappiollista (taulukko 16). Työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien kohdalla tilanne on Turussa toisenlainen, ja Turku saa muuttovoittoa sekä työttömistä (85 henkilöä) että työvoiman ulkopuolella olevista (959 henkilöä).

Taulukko 16. Nettomuutto pääasiallisen toiminnan mukaan vuonna 2002 (Aineisto:Tilastokeskus).

	Lähtömuuttajat (A2.)	Tulomuuttajat (A3.)	Nettomuutto
Työlliset	4144	4016	-128
Työttömät	690	775	85
Opiskelijat	1223	2153	930
Eläkeläiset	249	331	82
Varusmiehet	76	51	-25
Muut	390	362	-28

Muuttoliikkeen kuntataloudellisten vaikutusten kannalta Turun muuttoliikkeen rakenne näyttääkin siis melko epäedulliselta. Työvoiman ulkopuolisten muuttajien osalta muuttovoitto perustuu kuitenkin pitkälti opiskelijoista saatavaan muuttovoittoon. Opiskelijoista saatava muuttovoitto voidaan mielestäni nähdä myös positiivisena asiana. Opiskelijat ovat valmistumisensa

jälkeen potentiaalista työvoimaa, ja näin ollen heihin voi kohdistaa myös odotuksia. Turun kannalta oleellinen kysymys onkin siinä, pystyykö kaupunki pitämään alueelle alun perin opiskelemaan muuttaneet kunnassa vielä heidän valmistumisensa jälkeen. Valmistuneiden ja parhaassa työiässä olevien asukkaiden lähtömuuttoa voidaan kunnan näkökulmasta pitää verotulojen ja inhimillisen pääoman menetyksenä. Työllisistä 25–44-vuotiaista muuttajista saatavan muuttotappion perusteella juuri näin Turun kohdalla oletettavasti tapahtuu. Työmatkaliikkuvuus on Turun työssäkäyntialueella varsin suurta, ja asuinkunnan ulkopuolella työssäkäyvi- en osuus nousee joidenkin Turun ympäryskuntien kohdalla jopa yli 70 prosentin (Myrskylä 2008:20). Turusta valmistuneet ja työelämään siirtyneet näyttävät muuttavan ympäryskuntiin nimenomaan asumiseen, eivätkä työssäkäyntiin liittyvien tekijöiden takia. Työvoiman ulko- puolista saatavan muuttovoiton ohella Turku saa muuttovoittoa myös työttömistä. Alueelle muuttaneiden työttömien suuri määrä on Turun taloudellisen kehityksen kannalta ongelmallis- ta, varsinkin jos työttömistä saatava muuttovoitto jatkuu vuodesta toiseen. Osa alueelle muut- taneista työttömistä voi toki työllistyä muuttovuoden jälkeen, mutta mitä enemmän työttömiä muuttajia on, sitä todennäköisemmin osa työttömistä jää työpaikkaa vaille. Jos työttömiä muuttaa alueelle enemmän kuin mitä työpaikkoja syntyy, jää osa työttömistä väistämättä il- man työpaikkaa.

Muuttajien pääasiallista toimintaa voidaan tarkastella yksityiskohtaisemmin ottamalla esimer- kiksi muuttajien ikä, sukupuoli tai koulutustausta huomioon. Muuttoliikkeen vaikutusten ja tutkimukseen valitun näkökulman kannalta on tärkeä kiinnittää huomiota erityisesti työllisten ja työttömien muuttajien ominaisuuksiin. Työllisten nettomuutto on kokonaisuudessaan tap- piollista, mutta nettomuuttojen määrät vaihtelevat ikäryhmien sekä sukupuolten välillä. Työl- listen muuttotappioon vaikuttaa lähes yksinomaan miehistä saatavan muuttotappion suuruus. Turusta pois muuttaneita työllisiä miehiä on vuonna 2002 ollut selvästi Turkuun muuttaneita työllisiä miehiä enemmän, ja tästä syystä työllisten miesten muuttotappio nousee 95 henki- löön. Miesten tavoin myös työllisten naisten nettomuutto on tappiollista, mutta koska lähtö- ja tulomuuttajien määrät ovat lähellä toisiaan, ei työllisistä saatava muuttotappio kasva kovin- kaan suureksi.

Työllisten muuttajien nettovaikutusta voidaan tarkastella myös ikäryhmittäin. Ikäryhmittäinen tarkastelu osoittaa sen, että työllisistä saatava muuttotappio ei suinkaan jakaudu tasaisesti kaikkien ikäryhmien kesken. Työllisistä saatava muuttotappio perustuu pääosin 25–44- vuotiaiden muuttotappioon. Turku saa 25–29-vuotiaiden, 30–34-vuotiaiden ja 35–44-

vuotiaiden ikäryhmien työllisistä kokonaisuudessaan muuttotappiota peräti 628 henkilön verran. Näiden ikäryhmien voidaan katsoa olevan aktiivisimmassa työiässä, ja samalla he ovat myös kunnan kannalta tärkeimpiä veronmaksajia. Työllisistä, 25–44-vuotiaista tulevan muuttotappion voidaan sanoa heikentävän muuttoliikkeen rakennetta entisestään. Turun muuttoliikkeen rakenteen kannalta positiivista on kuitenkin nuorten ikäryhmistä saatava muuttovoitto. Työllisten nettomuuton tappiollisuus ei siis koske nuorimpia ikäryhmiä, sillä 15–24-vuotiaiden kohdalla nettomuutto on reilusti voitollista (586 henkilöä). Alueelle näin ollen siis muuttaa työelämänsä alussa olevia, ja tästä syystä työelämän kannalta oikeanlaisia muuttajia. Haasteena onkin saada nämä nuoret työlliset pysymään Turussa.

Työttömien nettomuutto on kaikkien ikäryhmien osalta voitollista, ja kokonaisuudessaan Turku saa työttömistä muuttajista muuttovoittoa 85 henkilön verran. Muuttovoitto perustuu pääosin nuorista työttömistä saatavaan muuttovoittoon, sillä suurimman muuttovoiton Turku kerää 20–24-vuotiaista työttömistä (42 henkilöä). Tämän ikäryhmän jälkeen työttömien nettovaikutus alenee, ja muiden ikäryhmien osalta työttömien lähtömuuttajien määrä on tulomuuttajien kanssa hyvin samansuuruista. Alueen kehityspotentiaalinalta työttömien ikärakenne näyttää Turussa positiiviselta, sillä nuorten työttömien on oletettavasti helpompi työllistyä, kuin pitkään työttömänä olleiden, iäkkäimpien ihmisten. Nuorten työttömyyden taustalla on usein valmistumisen jälkeen tapahtuva työpaikan etsiminen, joka saattaa ajoittain tarkoittaa lyhyitä työttömyysjaksoja (Tilastokeskus 2008d). Ikäryhmien nettomuutoissa on kuitenkin huomattavia sukupuolittaisia eroja. Joidenkin ikäryhmien osalta työttömien naisten nettomuutto on positiivista ja miesten puolestaan negatiivista, ja päinvastoin. Suurimmat erot työttömien naisten ja miesten nettomuuttomäärissä on 30–34-vuotiaiden, 35–44-vuotiaiden, 45–54-vuotiaiden ja 55–64-vuotiaiden ikäryhmissä. Näistä 30–44-vuotiaiden ja 55–64-vuotiaiden työttömien kohdalla nettomuutto on naisten osalta positiivista ja miesten osalta puolestaan negatiivista. 45–54-vuotiaiden kohdalla tilanne on täysin päinvastainen, ja Turku saa muuttovoittoa työttömistä miehistä, kun taas työttömien naisten osalta nettomuutto on tappiollista.

6.2.3 Muuttajien valikoituminen toimialan mukaan

Kuten aikaisemmin kävi ilmi, työllisten nettomuutto on vuoden 2002 tietojen osalta Turussa tappiollista kokonaisuudessaan 128 työllisen verran. Toimialoittain tarkasteltuna nettomuutto ei kuitenkaan ole kaikkien toimialaryhmien kohdalla tappiollista. Turku saa muuttovoittoa erityisesti rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistöalan sekä liike-elämän palveluiden, kaupan ja liikenteen

teen toimialojen työllisistä. Näiden toimialojen lisäksi myös maa- ja metsätalous sekä tuntematon elinkeino ovat muuttovoittoisia toimialoja, mutta näiden toimialojen nettomuutto jää kuitenkin hyvin pieneksi. Toimialoittain tarkasteltuna Turku menettää eniten työllisiä julkisten ja muiden palveluiden toimialaryhmittymästä. Myös teollisuus ja rakennustoiminta ovat tappiollisia toimialoja, mutta niiden muuttotappio jää huomattavasti pienemmäksi kuin julkisten ja muiden palveluiden toimialaryhmittymässä. Julkiset ja muut palvelut – toimialaryhmittymä pitää sisällään useita eri toimialoja (taulukko 17), eivätkä nämä toimialat ole kokonaisuudesta huolimatta kuitenkaan kaikki tappiollisia. Julkisten ja muiden palveluiden toimialasektori pitää sisällään yksittäisiä toimialoja, joiden muuttajista Turku saa muuttovoittoa. Palvelusektorilta järjestötoiminta, kotitalouksien käyttämät palvelut ja puhtaanapito sekä ympäristöhuolto ovat toimialoja, jotka vetävät puoleensa muuttajia, ja Turku saa näiden toimialojen osalta hienoista muuttovoittoa.

Teollisuuden toimialaryhmittymä koostuu useista toimialoista, ja myös sen kohdalla on yksittäisiä toimialoja, joista Turku saa muuttovoittoa. Teollisuuden toimialoista muu teollisuus, muu metalliteollisuus ja kulkuneuvojen valmistus jäävät työllisten suhteen muuttovoittoisiksi, vaikkakin näiden toimialojen nettovoitto on verrattain pieniä. Yksittäisistä toimialoista suurimman muuttotappion Turku saa terveydenhuollon toimialan muuttajista, ja suurimman muuttovoiton Turku kerää puolestaan rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistöala sekä liike-elämän palveluista.

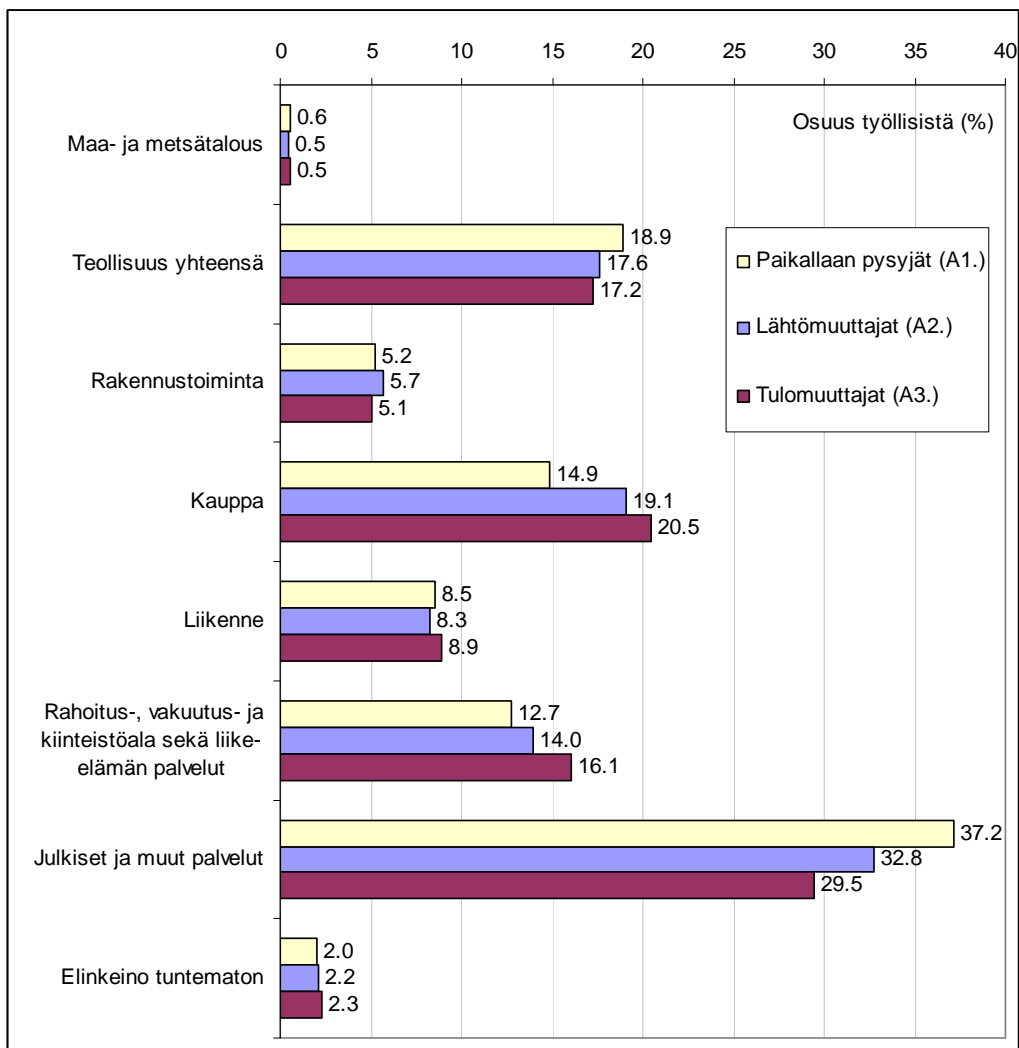
Muuttoliikkeen valikoivuutta voidaan tarkastella yhdistämällä lähtö- ja tulomuuttajien toimialatietojen tarkasteluun myös tiedot paikallaan pysyneiden toimialatiedoista. Seuraavaksi tarkastelen työllisten toimialatietoja vertailemalla kaikkien osajoukkojen työllisten osuuksia toisiinsa. Tarkastelen työllisten toimialarakennetta jakamalla lähtö- ja tulomuuttajien sekä paikallaan pysyneiden työllisten toimialat kolmeen erityyppiseen ryhmään.

Taulukko 17. Työllisten nettomuutto toimialoittain vuonna 2002 (Aineisto:Tilastokeskus).

Työlliset toimialoittain vuonna 2002	Nettomuutto
Työlliset yhteensä	-128
Maa- ja metsätalous	2
Maatalous	2
Metsätalous	0
Teollisuus yhteensä	-37
Metsäteollisuus	0
Metallituotteiden valmistus	-17
Koneiden ja laitteiden valmistus	-19
Sähköteknisten tuotteiden valmistus	-8
Kulkuneuvojen valmistus	1
Instrumenttien yms. valmistus	-13
Muu metalliteollisuus	2
Muu teollisuus	17
Rakennustoiminta	-31
Kauppa	31
Liikenne	14
Rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistöala sekä liike-elämän palvelut	66
Julkiset ja muut palvelut yhteensä	-175
Julkinen hallinto, maanpuolustus ja yleinen turvallisuus	-29
Puhtaanapito ja ympäristöhuolto	4
Opetus ja tutkimus	-48
Terveystenhoito	-72
Sosiaalihuolto	-37
Järjestötoiminta	21
Kulttuuritoiminta	-18
Kotitalouksien käyttämät palvelut	4
Elinkeino tuntematon	2

Julkisten ja muiden palveluiden, teollisuuden sekä rakennustoiminnan toimialat muodostavat *ensimmäisen ryhmän*. Tämän ryhmän toimialojen työllisten nettomuutto on tappiollista, ja toimialan kehitys vaarassa heikentyä. Jos toimialojen lähtömuuttajien määrä ylittää useana vuotena tulomuuttajien määrän, alkaa työllisten määrä laskea. Julkisten ja muiden palveluiden sekä teollisuuden osuus työllisistä on varsin korkea, ja näin ollen niiden merkityksen voidaan Turun talouden kannalta katsoa olevan varsin suuri. Tarkasteltavana ajanjaksona julkisten ja muiden palveluiden sekä teollisuuden toimialojen nettomuutto on selvästi tappiollista, ja näiden toimialojen työllisten määrä näyttää muuttoliikkeen johdosta laskevan. Myös rakennustoiminta on muuttajien määrän suhteen tappiollista, mutta toimialan muuttotappion merkitys ei ole kokonaisuuteen nähden kovin suuri. Rakennustoiminnan osuus paikallaan pysyneiden työllisten toimialoista on hieman yli viisi prosenttia, eikä muuttotappio myöskään ole määrällisesti kovin suuri (taulukko 17 ja kuva 18). Julkisten ja muiden palveluiden sekä teollisuuden

toimialaryhmittymät sisältävät useita toimialoja. Tarkemmat tiedot näiden toimialojen työllisten osuuksista ilmenevät tutkimuksen loppuun liitetystä taulukosta (liite 1).

Kuva 18. Tulo- ja lähtömuuttajien sekä paikallaan pysyneiden työllisten osuudet (%) toimialoittain vuonna 2002 (Aineisto:Tilastokeskus).

Toimialoista *toisen ryhmän* muodostavat rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistöalan sekä liike-elämän palveluiden, kaupan ja liikenteen toimialat. Turku saa näiden toimialojen työllisistä muuttovoittoa ja toimialojen työllisten määrä näyttää lisääntyvän muuttoliikkeen seurauksena. Rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistöalan sekä liike-elämän palveluiden toimialan nettomuutto on kaikista toimialoista selkeästi eniten voitollista, joten tämän toimialan voidaan nähdä houkuttelevan Turkuun muuttajia. Tämän ryhmän kaikkia muitakin toimialoja voidaan pitää Turun talouden kannalta merkittävinä, sillä niiden osuudet paikallaan pysyneistä työllisistä ovat kohdallisen korkeita.

Kolmanteen ryhmään kuuluvat puolestaan maa- ja metsätalouden sekä tuntemattoman elinkeinon toimialat. Näiden toimialojen osuus työllisistä on varsin alhainen, ja tämän lisäksi lähtö- ja tulomuuttajien määrä on hyvin samansuuruinen. Maa- ja metsätalouden nettomuutto on vain muutaman muuttajan verran voitollista, joten toimialojen nettomuuton voidaan sanoa olevan tasapainossa.

7 Muuttoliikkeen kannattavuuden tarkastelu

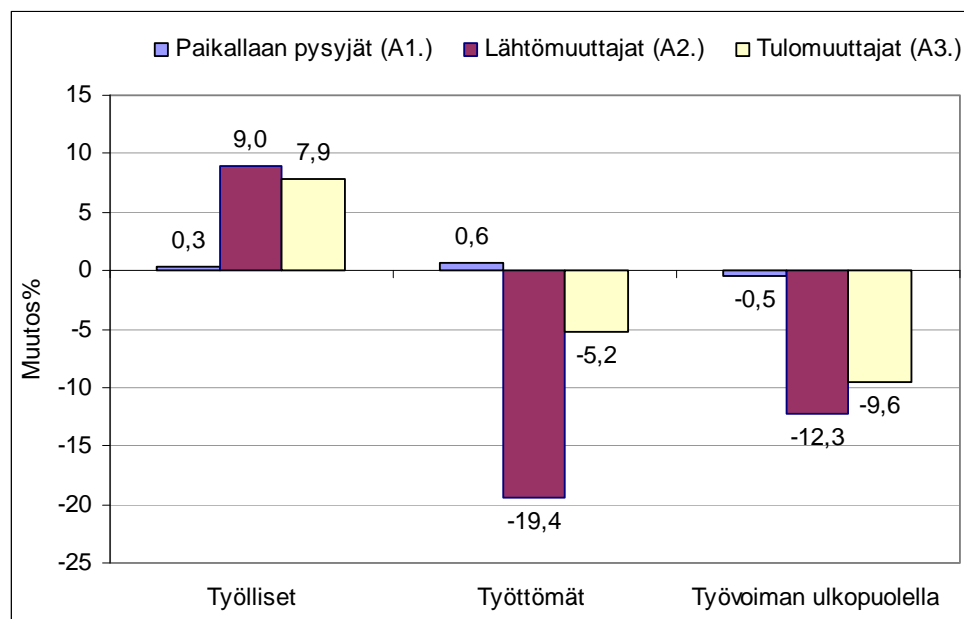
Muuttaminen ja erityisesti asuinkunnan vaihtaminen voi usein tarkoittaa muutoksia ihmisen pääasiallisessa toiminnassa. Muuttajien pääasiallisessa toiminnassa voi tapahtua hyvin monenlaisia muutoksia. Työllisten toimiala tai ammatti voi muuttamisen yhteydessä vaihtua, opiskelija voi siirtyä työelämään ja työtön voi muuttamisen kautta työllistyä. Pääasiallisessa toiminnassa tapahtuvat muutokset ovat kuitenkin usein myös sidoksissa muuton motiiveihin, ja erityisesti muuttoetäisyys ja suunta vaikuttavat pääasiallisessa toiminnassa tapahtuviin muutoksiin. Lähimuuttoissa korostuu tutkimusten mukaan asumiseen ja perhesyihin liittyvät tekijät, kun taas kaukomuuttoissa työsytyt nähdään tärkeimpänä muuttomotiivina (Korkiasaari & Söderling 2007:254). Lähimuuttoissa muuttajien pääasiallisessa toiminnassa ei välttämättä tapahdu muutoksia, sillä usein muutto perustuu asumiseen liittyviin tekijöihin. Alueen lähi-alueille, esimerkiksi kehyskuntiin, suuntautuvalla muuttoliikkeelle onkin usein tyypillistä, että muuttajat jatkavat muutosta huolimatta työntekoa keskuskaupungissa. Pääasiallisessa toiminnassa tapahtuvat muutokset näyttävätkin siis edellyttävän pidemmän matkan muuttoa.

Pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneita muutoksia voidaan virta-aineiston avulla tarkastella muuttovuoden (t) ja sitä seuraavan vuoden (t+1) tietoja vertailemalla. Muuttajien pääasiallisen toiminnan rakenne vaikuttaa merkittävästi sekä lähtö- että tuloalueiden väestö-, elinkeino- ja sosiaaliseen rakenteeseen. Muuttajien pääasiallisessa toiminnassa muuttovuoden jälkeen tapahtuneet muutokset ovat kuitenkin muuttoliikkeen kohdealueiden kannalta merkittävimmissä osassa. Työllisten ja työttömien pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneiden muutosten tarkasteleminen on muuttoliikkeen vaikutusten arvioinnin kannalta hyvin tärkeää, koska sen avulla voidaan nähdä, millaiseen suuntaan esimerkiksi muuttajien työllisyystilanne on muuttovuoden jälkeen lähtenyt kehittymään. Muuttajien pääasiallisen toiminnan rakenne voi alueen kannalta muuttua joko positiiviseen tai negatiiviseen suuntaan. Jos muuttajien työllisyystilanteessa on muuttovuoden jälkeen tapahtunut kehitystä ja työllisten määrä esimerkiksi kasvanut, eivät muuttoliikkeen vaikutukset ole lainkaan niin negatiivisia kuin mitä ne olisivat, jos työllisten määrä olisi muuttovuoden jälkeen esimerkiksi vähentynyt.

Työllisten osalta on myös tärkeä selvittää, kuinka suuri osa työllisistä on muuttovuoden jälkeen yhä työllisenä. Työllisten määrä ja työllisyysasemansa säilyttäneiden osuudet vaikuttavatkin merkittävästi alueen elinvoimaisuuteen. Alueen kannalta on kuitenkin myös tärkeä selvittää, kuinka suuri osa alueelle työttömänä muuttavista henkilöistä on muuttovuoden jälkeen yhä työt-

tömänä ja kuinka suuri osa työttömistä on työllistynyt. Alueen elinvoimaisuuteen vaikuttaa näin ollen paitsi muuttajien rakenne, myös se, millaisia muutoksia muuttajien pääasiallisessa toiminnassa muuttamisen jälkeen tapahtuu. Seuraavaksi tarkastelen, millaisia muutoksia Turkuun muuttaneiden ja Turussa paikallaan pysyneiden ihmisten pääasiallisessa toiminnassa on tapahtunut. Vertailun ja mielenkiinnon vuoksi taulukoissa näkyy myös lähtömuuttajien pääasiallisen toiminnan muutos. Tutkimukseen valitun näkökulman kannalta on kuitenkin mielekkäämpää keskittyä tarkastelemaan syvällisemmin vain tulomuuttajia sekä paikallaan pysyjä.

Pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneiden muutosten osalta voidaan sanoa, että muutto Turkuun on suureksi osaksi ollut kannattavampaa kuin paikallaan pysyjien kohdalla Turkuun jääminen (kuva 19). Sekä työllisten että työttömien osalta tulomuuttajien pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneet muutokset kertovat muuttojen olleen kannattavia, mutta paikallaan pysyjien pääasiallisessa toiminnassa ei ole juurikaan tapahtunut muutoksia. Lisäksi paikallaan pysyneiden pääasiallisen toiminnan vähäisetkin muutokset näyttävät olleen pääosin negatiivisia. Huomion arvoista on kuitenkin, että vaikka Turkuun muuttaneiden pääasiallisen toiminnan kehitys näyttää paikallaan pysyneisiin nähden kokonaisuudessaan varsin positiiviselta, on se lähtömuuttajiin verrattuna kuitenkin heikompaa. Erityisesti työttömien osalta lähtömuuttajien tilanne on kehittynyt huomattavasti parempaan suuntaan kuin tulomuuttajilla. Turkuun muuttaneiden työttömien määrä on vähentynyt muuttovuoden jälkeen runsaalla viidellä prosentilla, kun taas lähtömuuttajilla työttömien määrä on vähentynyt lähes 20 prosentin verran (kuva 19).

Kuva 19. Lähtö- ja tulomuuttajien sekä paikallaan pysyneiden pääasiallisessa toiminnassa vuosien 2002 ja 2003 välillä tapahtuneet muutokset (Aineisto:Tilastokeskus).

Paikallaan pysyneiden ja tulomuuttajien tarkastelu osoittaa, että paikallaan pysyneiden työllisten määrä on vuosien 2002–2003 välillä lisääntynyt selvästi tulomuuttajia vähemmän. Tämän lisäksi erityisesti työllisten miesten määrässä tapahtunut muutos on alueen kehityksen kannalta epäsuotuista. Paikallaan pysyneiden työllisten kokonaismäärän lisääntymisestä huolimatta työllisten miesten määrä on vuosien 2002–2003 välillä vähentynyt. Alueen työllisten määrä vähenee luonnollisesti eläkkeelle siirtymisten kautta, ja paikallaan pysyneistä miehistä osa onkin vuosien 2002–2003 välillä siirtynyt eläkkeelle. Työllisten miesten määrä on kuitenkin vähentynyt myös nuorempien ikäryhmien kohdalla, eikä eläkkeelle siirtyminen näin ollen selitä yksistään työllisten määrän vähentymistä. Työllisten miesten määrä on vähentynyt 35–44-vuotiaiden ja 45–54-vuotiaiden ikäryhmissä, jotka eivät ole vielä saavuttaneet eläkeikää. Näiden ikäryhmien osalta työllisten miesten määrän väheneminen vaikuttaa negatiivisesti alueen elinvoimaisuuteen. Jos työllisten määrä ei paikallaan pysyneiden keskuudessa lisäänty, korostuu työllisten tulomuuttajien tarpeellisuus entisestään.

Myös työttömien osalta pääasiallisen toiminnan muutokset näyttävät tulomuuttajien kohdalla olevan positiivisempia kuin paikallaan pysyneillä (kuva 19). Työttömien määrä on paikallaan pysyjien keskuudessa lisääntynyt vuosien 2002 ja 2003 välillä, kun taas Turkuun muuttaneiden osalta työttömien määrä on muuttovuoden jälkeen vähentynyt. Paikallaan pysyneiden työttömien määrän lisääntyminen on toki huolestuttavaa, mutta alueen kannalta tilannetta helpottaa kuitenkin se, että ainakin tulomuuttajien keskuudessa työttömien määrä on vähentynyt muuttovuoden jälkeen. Jos molempien osajoukkojen työttömien määrä olisi vuosien 2002 ja 2003 välillä lisääntynyt, olisi tilanne ollut Turun kannalta erityisen epäsuotuisa.

Työvoiman ulkopuolella olevien osuus on Turkuun muuttaneiden osalta kehittynyt myös varsin positiiviseen suuntaan. Työvoiman ulkopuolella olevien määrä on vuosien 2002 ja 2003 välillä vähentynyt. Turkuun muuttaneista opiskelijoista yli 30 prosenttia on työllistynyt, ja myös osa varusmiehistä on muuttovuoden jälkeen siirtynyt työelämäänsä. Nämä vaikuttavat osaltaan työvoiman ulkopuolella olevien määrän kehitykseen. Myös paikallaan pysyneiden keskuudessa työvoiman ulkopuolella olevien osuus on alentunut, mutta muutoksen suuruus on huomattavasti pienempi kuin tulomuuttajien kohdalla.

Kun tulomuuttajien ja paikallaan pysyjien pääasiallisen toiminnan rakennetta tarkastellaan työllisyysasemansa säilyttäneiden osalta, havaitaan, ettei paikallaan pysyjien työllisten tilanne olekaan niin huono. Paikallaan pysyneistä työllisistä lähes 90 prosenttia on säilyttänyt työpaikkansa vuosien 2002 ja 2003 välillä. Tämä tarkoittaa sitä, että hyvin suuri osa paikallaan pysyneistä työllisistä on yhä työllisenä, vain neljä prosenttia työllisistä oli vuoteen 2003 mennessä joutunut työttömäksi. Tulomuuttajien kohdalla työllisyysasemansa säilyttäneiden osuus on selvästi paikallaan pysyneitä matalampi ja tulomuuttajista työllisenä muuttovuoden jälkeen oli lähes 82 prosenttia. Tulomuuttajista hyvin suuri osa, peräti 9 prosenttia, oli muuttovuoden jälkeen siirtynyt opiskelijaksi, mutta myös työttömyyteen siirtyneiden määrä on melko korkea. Tulomuuttajista työttömäksi muuttovuoden jälkeen on joutunut runsaat kuusi prosenttia, kun paikallaan pysyneiden kohdalla luku on vain runsaat neljä prosenttia. Työllisten osalta paikallaan pysyneiden muuttamattomuus näyttäytyy varsin kannattavana, ja paikallaan pysyneiden työllisten rakenteen voidaan todeta olevan positiivisempi kuin tulomuuttajien kohdalla.

Työttömien paikallaan pysyneiden osalta tilanne ei Turussa olekaan enää yhtä positiivinen. Paikallaan pysyneistä työttömistä hyvin suuri osa oli molempina tarkasteluvuosina työttömänä. Työttömistä peräti 50 prosenttia oli yhä vuonna 2003 työttömänä eikä työllistyneiden osuus nouse myöskään kovin korkeaksi. Tulomuuttajien kohdalla muuttovuoden jälkeen yhä työttömänä olevien osuus on 37 prosenttia, joka on paikallaan pysyneiden tasoa huomattavasti alhaisempi. Työttömänä Turkuun muuttaneista suuri osa on työllistynyt (36 %) ja opiskelemaan siirtyneiden osuus on myös varsin korkea. Työttömistä tulomuuttajista peräti 16 prosenttia on muuttovuoden jälkeen siirtynyt opiskelemaan, kun paikallaan pysyneiden työttömien kohdalla luku on kahdeksan prosenttia. Työmarkkina-asemansa säilyttäneiden osalta näyttää siltä, että paikallaan pysyneiden kohdalla on todennäköistä, että työmarkkina-asetuksessa ei tapahdu suuria muutoksia. Työllisten osalta tällainen tilanne on varsin positiivinen, mutta työttömien kohdalla tilanne näyttää huonolta. Kunnan kannalta on epäsuotuisaa jos suuri osa työttömistä jatkaa pitkään työttömänä. Tulomuuttajien kohdalla tilanne ei näytä niin synkältä, ja tämä on alueen kehityspotentialin kannalta hyvin tärkeää. Vaikka työttömien nettomuutto on kokonaisuudessaan voitollista, on kunnan kannalta tärkeää havaita, että työttömistä tulomuuttajista suuri osa on kuitenkin muuttovuoden jälkeen työllistynyt alueelle. Näin ollen muuttoliikkeen rakenne ei työttömien tulomuuttajien kohdalla ole niin negatiivinen kuin mitä se olisi, jos työttömistä suurin osa olisi muuttovuoden jälkeen yhä työttömänä.

8 Johtopäätökset

Muuttoliike ja ihmisten liikkuvuus vaikuttavat merkittävästi alueen elinvoimaisuuteen ja kehityspotentiaaliin. Tämänhetkisessä muuttoliiketutkimuksessa kiinnitetään entistä enemmän huomiota muuttoliikkeen rakenteeseen, eikä enää vain muuttajien absoluuttiseen tai suhteelliseen määrään. Muuttajien määrä vaikuttaa toki muuttoliikkeen vaikutuksiin, mutta muuttajien rakenteella ja ominaisuuksilla on sitäkin suurempi merkitys. Voidaan sanoa, että määrällisestä muuttovoitosta huolimatta muuttoliikkeen rakenne voi kilpailukyvyn kannalta olla heikko ja näin ollen vaikuttaa negatiivisesti alueen elinvoimaisuuteen (Aro 2006a). Tutkimukseni tarkoituksena on ollut selvittää, poikkeavatko tulo- ja lähtömuuttajat sekä paikallaan pysyneet Turussa toisistaan iän, koulutuksen tai pääasiallisen toiminnan mukaan. Tutkimuksessa selvitettiin, miten muuttoliike vaikuttaa alueelliseen kehittyneisyyteen Turussa ja millaisia vaikutuksia muuttoliikkeen valikoinnilla on Turun väestörakenteeseen. Tutkimuksen toinen tärkeä tema liittyi muuttamisen aluetason kannattavuuden tarkasteluun. Kiinnitin tutkimuksessa huomiota siihen, millaisia muutoksia muuttajien pääasiallisessa toiminnassa oli muuttovuoden jälkeen tapahtunut ja miten hyvin muuttajat olivat sopeutuneet alueen työmarkkinoille. Tarkoitukseni oli selvittää, miten muuttajien työmarkkinoille sopeutuminen vaikutti muuttoliikkeen rakenteeseen ja alueen kehityspotentiaaliin Turussa.

Tutkimuksen perusteella havaitsin, että muuttoliike oli vuonna 2002 useiden muuttajien ominaisuuksien suhteen Turussa valikoivaa. Tulo- ja lähtömuuttajat erosivat ikärakenteen, koulutustaustan ja pääasiallisen toiminnan suhteen toisistaan. Kaikki aineiston 15–74-vuotiaat muuttajat huomioon ottaen Turku sai vuonna 2002 muuttovoittoa, mutta tarkasteltaessa muuttoliikkeen rakennetta yksityiskohtaisemmin havaittiin, että muuttoliike ei ollut määrällisestä muuttovoitosta huolimatta kaupungin elinvoimaisuutta tukevaa. Valikoinnista ongelmallisen tekee se, että Turku näyttää menettävän parhaassa työiässä olevia ja korkeasti koulutettuja muuttajia. Nettomuutto oli ikäryhmittäin tarkasteltuna aktiivisimpien työikäisten, 25–44-vuotiaiden, kohdalla selvästi tappiollista. Turun muuttovoitto perustui lähes yksinomaan 15–24-vuotiaiden nuorten muuttoliikkeeseen. Nuorten ikäryhmien ohella Turku sai muuttovoittoa myös eläkeikään ehtineistä. Vaikka Turku menetti muuttoliikkeen johdosta huomattavan määrän aktiivi-ikäistä työväestöä, voidaan nuorista ikäryhmistä saatua muuttovoittoa kuitenkin pitää alueen kehityspotentiaalilta kannalta hyvin tärkeänä. Oleellinen kysymys liittyy Turun kohdalla siihen pystyykö kaupunki pitämään alueelle muuttaneet nuoret kunnassa vielä tulevaisuudessakin. Tällä hetkellä vastavalmistuneiden muuttoliike suuntautuu suureksi osaksi pois

Turusta, eikä muuttoliikkeen rakenne näin ollen näytä Turun kannalta kovinkaan suotuisalta. Kehyskuntiin suuntautuvan muuttoliikkeen takana ovat usein asumiseen liittyvät syyt, sillä suurten kaupunkien omistusasuntojen hinnat ja vuokrataso ovat perheille liian korkeita. Suuri osa Turun muuttoliikkeestä suuntautuu lähialueiden kuntiin, mutta myös Helsinki, Tampere ja Espoo houkuttelevat muuttajia. Työssäkäyntialueen rajat ylittävien, pidemmälle suuntautuvien, muuttojen taustalla on usein työhön liittyviä tekijöitä, eikä Turusta pois päin suuntautuva muuttoliike näin ollen perustu yksistään asumiseen liittyviin tekijöihin.

Ikäryhmittäin tarkastellut nettomuuttoluvut antavat viitteitä myös muuttajien koulutusastekohtaisesta valikoitumisesta. Turun saadessa muuttovoittoa nuorten ikäryhmien muuttajista on hyvin luonnollista, että muuttajien nuori ikä näkyy myös koulutusastekohtaisessa tarkastelussa. Turku vastaanotti vuonna 2002 huomattavan määrän perus- ja keskiasteen koulutettuja muuttajia, ja näissä koulutusasteissa nettomuutto olikin Turussa selvästi voitollista. Korkeasteen koulutuksen suorittaneita muutti puolestaan enemmän Turusta pois kuin mitä alueelle saapui, ja korkea-asteen suorittaneiden osalta nettomuutto oli näin ollen tappiollista. Korkeasteen suorittaneiden osalta havaittiin kuitenkin, että nettomuutto ei ollut kaikkien korkeasteeksi luettujen koulutusasteiden osalta tappiollista. Perus- ja keskiasteen koulutuksen suorittaneiden lisäksi Turku sai muuttovoittoa alemman korkea-asteen muuttajista. Koulutusasteista suurin muuttotappio tuli alimman korkea-asteen muuttajista.

Myös muuttajien pääasiallisen toiminnan rakenne näyttää nettovaikutukseltaan Turun kannalta ongelmalliselta. Turku vastaanotti huomattavan määrän työvoiman ulkopuolella olevia ja työttömiä muuttajia, mutta työllisten suhteen nettomuutto oli tappiollista. Työllisistä saatu muuttotappio ei myöskään jakautunut tasaisesti kaikkien ikäryhmien kesken, vaan muuttotappio perustui Turussa pääosin 25–44-vuotiaiden muuttotappioon. Tämän ikäryhmän muuttajat ovat aktiivisimmassa työiässä sekä parhaita veronmaksajia, ja näin ollen muuttoliikkeen rakenne näyttää Turun kannalta epäedulliselta. Muuttoliikkeen rakenteen kannalta positiivisena voidaan kuitenkin pitää sitä, että työllisten nettomuutto ei ole tappiollista kaikkien ikäryhmien osalta. Positiiviseksi asian tekee se, että työllisten nettomuutto on voitollista nimenomaan nuorten ikäryhmissä. Turkuun näin ollen muuttaa työelämänsä alussa olevia muuttajia, ja heitä voidaan kaupungin kannalta pitää hyvin tärkeinä muuttajina.

Työllisten muuttokäyttäytyminen poikkesi ikärakenteellisten erojen lisäksi myös naisten ja miesten välillä. Työllisten nettomuuton tappiollisuus perustui lähes täysin miehistä saatavaan

muuttotappioon. Turku sai muuttotappiota myös työllisistä naisista, mutta naisten muuttotappion suuruus oli miehiin verrattuna huomattavasti pienempi. Kokonaisuudessaan miesten muuttoliike oli Turussa selvästi voitollista, ja näin ollen herää kysymys, miksi juuri työlliset miehet muuttavat näin innokkaasti pois Turusta.

Turku sai vuonna 2002 muuttovoittoa työvoiman ulkopuolisesta väestöstä ja työttömistä. Työvoiman ulkopuolella olevien muuttovoitto aiheutui pitkälti Turkuun muuttaneiden opiskelijoiden suuresta määrästä, vaikka myös eläkeläisten nettomuutto oli Turussa voitollista. Kuntatalouden näkökulmasta tilanne näyttää ongelmalliselta, koska työvoiman ulkopuolisen väestön muuttovoiton lisäksi työllisten nettomuutto oli kokonaisuudessaan tappiollista. Turku näin ollen vastaanotti huomattavan määrän työelämän ulkopuolella olevia muuttajia ja samanaikaisesti menetti työllisiä muuttajia. Tällainen tilanne on kuntatalouden kannalta varsin epäedullinen, ja pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna kunnan elinvoimaisuutta heikentävä. Turun kohdalla tilanteessa on kuitenkin nähtävissä myös positiivisia puolia, sillä työelämän ulkopuolella olevista muuttajista hyvin suuri osa oli opiskelijoita. Opiskelijoita voidaan nuorten työllisten tavoin pitää alueen tulevaisuuden kehityspotentiaalin kannalta tärkeinä muuttajina, sillä he ovat valmistumisensa jälkeen potentiaalista ja usein varsin korkeasti koulutettua työvoimaa. Turun kannalta olisikin tärkeä selvittää, millä keinoilla kaupunki pystyisi tarjoamaan valmistuneille riittävät edellytykset alueelle jäämiseen vielä työelämään siirtymisen ja perheellistymisen jälkeen. Kuntatalouden kannalta kestävämmässä vaihtoehdossa kunnan nettomuutto olisi tappiollista kaikkien ikäryhmien osalta.

Työttömien osalta nettomuutto on Turussa kaikkien ikäryhmien osalta voitollista. Suurimman muuttovoiton Turku kerää 20–24-vuotiaista työttömistä, ja työttömien nettovaikutuksen voidaan sanoa olevan suurimmillaan juuri nuorten ikäryhmien kohdalla. Työttömistä saatava muuttovoitto on alueen kehityksen kannalta epäsuotuisaa, varsinkin jos työttömien nettomuutto on useana vuonna selvästi voitollista. Mitä enemmän alueella on työttömiä työnhakijoita, sitä vaikeampi on kaikille löytää töitä. Työttömien muuttajien ikärakenne ei mielestäni kuitenkaan ole työmarkkinakehityksen kannalta heikoin mahdollinen. Nuorten työttömyyden taustalla on useita erilaisia syitä, ja valmistumisen jälkeen työn etsinnän välille saattaa ilmaantua lyhyitä työttömyysjaksoja, joita voidaan pitää varsin luonnollisina. Nuorten työttömien on oletettavasti kuitenkin helpompi työllistyä kuin pitkään työttömänä olleiden iäkkäämpien ihmisten, eikä näin ollen nuorista työttömistä saatu muuttovoitto aiheuta pitkällä aikavälillä tarkasteltuna välttämättä ongelmia. Turkuun muuttaneista työttömistä suuri osa onkin muutto-

vuoden jälkeen työllistynyt alueelle, eikä näin ollen tilanne työttömien muuttajien osalta ole niin ongelmallinen kuin se voisi olla. Turkuun muuttaneista työttömistä varsin suuri osa on myös siirtynyt opiskelemaan, ja mielestäni tätä voidaan pitää työttömyyteen nähden parempana vaihtoehtona.

Muuttamisen ja erityisesti asuinkunnan vaihtamisen yhteydessä saattaa usein muuttua myös ihmisen pääasiallisen toiminnan rakenne. Työllisten toimiala tai ammatti voi muuttamisen yhteydessä vaihtua; opiskelija voi siirtyä työelämään ja työtön voi työllistyä. Tutkimusaineisto mahdollisti muuttajien pääasiallisen toiminnan tarkastelemisen paitsi muuttovuonna, myös vuosi muuton jälkeen. Pääasiallisen toiminnan tarkastelussa keskityin tarkastelemaan tulomuuttajia ja paikallaan pysyneitä, koska tapahtuneet muutokset vaikuttavat eniten muuttoliikkeen kohdealueilla. Tämän tutkimuksen osalta mielenkiinto kohdistui nimenomaan Turun kaupunkiin ja siihen millaisena pääasiallisen toiminnan rakenteessa tapahtuneet muutokset näyttäytyivät Turun kannalta.

Tutkimuksen kannalta tärkeä havainto oli se, että muuttajien pääasiallisen toiminnan rakenteessa oli tapahtunut melko suuriakin muutoksia vuosien 2002 ja 2003 välillä. Työmarkkina-asemassa ja pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneet muutokset antoivat aihetta pohtia, miten muuttoliikkeen vaikutuksia ylipäätään tulisi tarkastella, jotta muuttoliikettä ja siitä aiheutuvia seurauksia voitaisiin ymmärtää entistä paremmin. Muuttajien sopeutuminen muuttoalueen työmarkkinoille tapahtuu tutkimusten perusteella varsin nopeasti, ja näin ollen muuttoliikkeen vaikutuksista voidaan pelkästään muuttovuoden tietoja tarkastelemalla saada usein hyvin harhaanjohtava kuva (Okko et al. 2000:34). Tässä tutkimuksessa muuttajien pääasiallisen toiminnan rakennetta tarkasteltiin muuttovuoden lisäksi myös vuosi muuton jälkeen, ja mielestäni tätä voidaan pitää tutkimuksen vahvuutena. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että muutto Turkuun näytti monelta osin olleen kannattavampi kuin paikallaan pysyneiden kohdalla Turkuun jääminen. Sekä työllisten että työttömien osalta tulomuuttajien pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneet muutokset olivat varsin positiivisia, kun taas paikallaan pysyneiden pääasiallisen toiminnan rakenteessa tapahtui vuosien 2002 ja 2003 välillä hyvin vähän muutoksia. Lähtömuuttajiin verrattaessa havaittiin kuitenkin, että tulomuuttajien pääasiallisen toiminnan muutokset eivät olleet kehittyneet niin positiivisesti kuin lähtömuuttajilla. Eriyisesti työttömien osalta tilanne Turkuun muuttaneiden kohdalla näytti selkeästi heikommalta kuin Turusta pois muuttaneilla. Työttömien määrä oli lähtömuuttajien kohdalla vähentynyt muuttovuoden jälkeen huomattavasti enemmän kuin tulomuuttajien kohdalla, ja näin ollen

voidaan sanoa, että Turusta poismuuttaneiden työttömien tilanne oli muuttovuoden jälkeen kehittynyt parempaan suuntaan kuin Turkuun muuttaneilla työttömillä. Turkuun muuttaneiden työttömien työmarkkina-asema oli muuttovuoden jälkeen kyllä kehittynyt selkeästi positiivisempaan suuntaan, mutta työttömien lähtömuuttajien tilanteeseen verrattuna muutoksen suuruus jäi Turussa huomattavasti alhaisemmaksi.

Pääasiallisessa toiminnassa vuosien 2002 ja 2003 välillä tapahtuneita muutoksia tai muuttomattomuutta tarkasteltiin myös työllisyysasemansa säilyttämisen näkökulmasta. Näin tehden paikallaan pysyneiden työllisten tilanne näytti Turussa huomattavasti valoisammalta kuin mitä pääasiallisessa toiminnassa tapahtuneiden muutosten tarkastelu antoi ymmärtää. Paikallaan pysyneistä työllisistä hyvin suuri osa, peräti 90 prosenttia, oli tarkasteluajanjakson aikana säilyttänyt työpaikkansa, eikä Turkuun jääminen ole tarkoittanut työmarkkina-aseman heikentymistä. Tulomuuttajilla vastaava osuus oli alhaisempi ja myös työllisyydestä työttömyyteen siirtyneiden osuus oli paikallaan pysyneitä korkeampi. Muuttamisen taustalla vaikuttavat työmarkkina-asemaan liittyvien tekijöiden ohella lukuisat muutkin tekijät, ja näin ollen on mielestäni varsin luonnollista, että paikallaan pysyneiden kohdalla työllisyysasemansa säilyttäneiden osuus oli korkeampi kuin tulomuuttajilla. Aviopuolison työllistymisen ja perheen muuton yhteydessä voi esimerkiksi syntyä tilanteita, joissa toiselle vanhemmista muutto uudelle alueelle ei ole työllisyystilanteen kannalta välttämättä heti kovinkaan kannattava. Tulomuuttajien ja paikallaan pysyneiden tilanteita ei näin ollen kaikilta osin voi verrata toisiinsa, mutta pääsääntöisesti voidaan sanoa, että Turussa paikallaan pysyneet säilyttivät tulomuuttajiin verrattaessa paremmin työmarkkina-asemansa vuosien 2002 ja 2003 välillä.

Työttömien kohdalla tilanne oli puolestaan aivan toisenlainen, ja työttömien osalta Turkuun jääminen ei ollut lainkaan niin kannattavaa kuin tulomuuttajilla Turkuun muuttaminen. Vuonna 2002 paikallaan pysyneistä työttömistä enemmistö (50,3 prosenttia) oli yhä vuonna 2003 työttömänä. Turkuun muuttaneiden kohdalla työttömistä vain 37 prosenttia oli yhä muuttovuoden jälkeen työttömänä, joten tulomuuttajien osalta työttömyydestä työllisyyteen siirtyneiden määrä oli selvästi paikallaan pysyneitä korkeampi. Työttömistä saadusta muuttovoitosta huolimatta Turun kaupungin kannalta positiivista oli nimenomaan se, että työttömien tulomuuttajien työllisyystilanne oli muuttovuoden jälkeen selvästi kohentunut. Työttömistä tulomuuttajista yli puolet oli kaiken kaikkiaan päässyt pois työttömyydestä. Työttömät olivat siirtyneet joko työelämään tai opiskelemaan, ja mielestäni nämä vaihtoehdot ovat työttömyyteen nähden varsin kannattavia.

Turussa muuttoliikkeen rakenteeseen vaikuttaa myös ulkomailta muuttaneiden suuri määrä. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin maan sisäistä, kuntien välistä muuttoliikettä, joten maahanmuuttajat tuovat tässä tutkimuksessa esitettyjen tulosten lisäksi omat haasteensa Turun muuttoliikkeen tarkasteluun. Alueelle ulkomailta muuttaneiden osalta tämän tutkimuksen kaltainen, kuntatason, tarkastelu olisi Turun näkökulmasta varsin mielekästä toteuttaa. Maahanmuuttajien sopeutumista suomalaisille työmarkkinoille on koko Suomen ja maakuntien tasolla kyllä tarkasteltu (Heikkilä & Pikkarainen 2008), mutta yksittäisten kuntien osalta maahanmuuttajien työmarkkina-asemassa tapahtuneiden muutosten tilastollinen tarkastelu antaisi varmasti tarpeellista lisätietoa Turun maahanmuuttajaväestön sopeutumisesta alueelle. Tässä tutkimuksessa tarkastelu rajattiin kuntien välisen muuttoliikkeen tarkasteluun, eikä tästä syystä ulkomailta Turkuun muuttaneita tarkasteltu tutkimuksessa erikseen. Ulkomaalaistaustaiset henkilöt olivat aineistossa mukana vain maan sisäisen muuttoliikkeen muodossa, mutta muuttajia ei kuitenkaan eroteltu kansalaisuuden tai syntymämaan mukaan. Tästä syystä kuntien välisen muuttoliikkeen tarkastelussa ulkomaalaistaustaisia muuttajia ei voitu tarkastella erikseen.

Muuttoliikkeestä aiheutuvien vaikutusten arviointiin vaikuttaa myös alueen työmatkaliikkuvuus. Alueiden kannalta ei ole yhdentekevää, tapahtuuko liikkuvuus muuttoliikkeen vai työmatkaliikkuvuuden muodossa (Holm et al. 2008:55). Tällä hetkellä suurten kaupunkien ympäruskunnat keräävät muuttajia, ja erityisesti korkeasti koulutetut muuttavat herkästi väljemmille asuinalueille. Kehyskuntiin suuntautuva muuttoliike näkyi myös Turussa, sillä suuri osa Turusta pois muuttaneista oli muuttanut asumaan nimenomaan Turun ympäruskuntiin ja saman työssäkäyntialueen sisälle. Tämänhetkinen muuttoliike levittää korkeasti koulutettujen työllisten mukana verotuloja Turun ympäruskuntiin, mutta inhimillisen pääoman kannalta tilanne ei ole kuitenkaan niin yksiselitteinen. Yksittäisen kunnan kannalta verotulojen menetyksellä on taloudellisesti suuri merkitys, mutta on hyvä muistaa, että suuri osa inhimillisestä pääomasta jää kuitenkin usein alueelle. Muuttajat jatkavat usein työskentelyä keskuskunnassa, eikä näin ollen muuttaminen välttämättä automaattisesti tarkoita alueen inhimillisen pääoman menetystä.

Muuttoliikkeen vaikutuksia voidaan arvioida hyvin monesta näkökulmasta, ja juuri tämä tekee muuttoliiketutkimuksesta varsin haasteellista. Muuttoliiketutkimukseen valitulla alueta-
solla ja näkökulmalla on hyvin suuri merkitys, ja tällä hetkellä tarkasteluun vaikuttavat lisäksi

kuntarakenteessa tapahtuvat muutokset. Kuntien lukumäärä vaikuttaa kuntien välisten muuttojen määrään ja tilastointitapaan, joten tapahtuvat kuntaliitokset tulevat osaltaan myös vaikuttamaan muuttoliikkeiden tutkimukseen ja vaikutusten arviointiin. Maan sisäinen muuttoliike sai vauhtia vuonna 1994 voimaan tulleesta kotikuntalaista, ja myös tällä hetkellä olemme muutosten edessä. Turun työssäkäyntialueella tähän mennessä tapahtuneiden kuntaliitosten lisäksi toteutuu vuonna 2009 useita kuntaliitoksia, jotka kaikki vaikuttavat osaltaan muuttolukuihin.

Tässä tutkimuksessa muuttoliikkeen valikoivuutta tarkasteltiin iän, koulutuksen ja pääasiallisen toiminnan kautta. Muuttoliikkeen valikoivaa luonnetta voitaisiin tarkastella myös muiden taustatekijöiden avulla, ja tarkastelussa voitaisiin ottaa huomioon esimerkiksi tulotasoon tai asumiseen liittyviä tekijöitä. Tiedot muuttajien tulotasosta ja asumismuodosta toisivat valikoivan muuttoliikkeen tutkimukseen lisäulottuvuuksia, ja niiden kautta pääasiallisen toiminnan tarkasteluun tulisi uusia elementtejä. Kuntatalouden kannalta on hyvin mielekästä selvittää, millainen on tulo- ja lähtömuuttajien tulorakenne, mutta mielestäni yhtä tärkeää on selvittää, kuinka suuri osa tulo- ja lähtömuuttajista ylipäättään on työllisenä ja kuinka suuri osa on työvoiman ulkopuolella. Muuttajien pääasiallisessa toiminnassa ja tulotasossa voi vuosien varrella tapahtua suuriakin muutoksia, eivätkä ne yksistään riitä kuvaamaan kunnan elinvoimaisuuden nykytilannetta tai kehityksen suuntaa. Muuttoliikkeen valikoivuuden tarkastelussa yksi tärkeimmistä elementeistä liittyy mielestäni muuttajien ikärakenteeseen ja siihen, miten paljon tulo- ja lähtömuuttajan poikkeavat iän perusteella toisistaan. Jos muuttajat poikkeavat vuosittain paljon toisistaan, alkaa kunnan ikärakenne vinoutua, ja vaikutukset näkyvät pitkällä aikavälillä huoltosuhteen heikkenemisenä ja vanhusten määrän suhteellisenä kasvuna. Ikä liittyy olennaisesti myös lähes kaikkiin tässä tutkimuksessa havaittuihin valikoivuuden piirteisiin. Ikä yhdistettynä elämäntilanteeseen on muuttajien taustatekijöistä mielestäni tärkein, mutta sekään ei yksistään riitä kuvaamaan muuttoliikkeen valikoivaa luonnetta. Muuttoliike on ilmiönä niin moniulotteinen, että myös sen tarkastelussa tarvitaan useiden taustamuuttajien selvittämistä.

Tämän tutkimuksen perusteella muuttoliike on Turussa iän, koulutusasteen ja pääasiallisen toiminnan suhteen varsin valikoivaa, mutta valikoivan muuttoliikkeen rakennetta ei voida täysin yksiselitteisesti pitää alueen kehityspotentiaalia heikentävänä. Tulo- ja lähtömuuttajien toisistaan poikkeava rakenne on monilta osin Turussa varsin ongelmallinen, mutta alueelle myös muuttaa tulevaisuuden kehityksen kannalta tärkeitä muuttajia. Jos muuttoliikkeen ra-

kenne kuitenkin jatkuu Turussa tutkimuksessa esitetyn kaltaisena, voi muuttoliikkeestä aiheutua pitkällä aikavälillä tarkasteltuna alueen kehityspotentiaalia heikentävä tekijä. Alueen kehityspotentiaaliin vaikuttavat muuttoliikkeen rinnalla lukuisat muutkin asiat, mutta ilman sopivaa väestöpohjaa alueen taloudellinen toiminta on haavoittuvaista (Heikkilä & Pikkarainen 2008:34). Tällä hetkellä muuttoliike näyttää Turun kehityksen kannalta varsin ongelmalliselta, mutta on tärkeä muistaa, että Turussa kehitykselle on kuitenkin edellytyksiä. Valikoivan muuttoliikkeen tutkimusta voisi laajentaa paitsi muuttajien tulotasoon ja asumiseen liittyvien tietojen tutkimiseen, ja olisi myös hyvin tärkeä tarkastella valikoivan muuttoliikkeen taustalla vaikuttavia syitä. Ilmiön tunnistamisen jälkeen olisikin tärkeä selvittää, miten muuttoliikettä voitaisiin ohjata suuntaan, joka olisi paitsi Turun myös koko seutukunnan kehitystä tukevaa.

Lähteet

- Andersson, H. (1993). Rakennettu ympäristö – kaupunkirakentamisen modernina projektina. 116 s. *Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:10*. Painosalama Oy, Turku.
- Aro, T. (2006a). Maassamuutto valikoituu kaupunkiseutujen sisällä. *Kuntalehti 2006:16*. 35-37.
- Aro, T. (2006b). 2000-luvun maassamuuton profiili ja vaikutukset. *Tilastokeskuksen asiakaslehti Stat.fi 4/06*.4-5.
- Aro, T. (2007a). Julkinen valta ja maassamuuttoa edistävät ja rajoittavat tekijät Suomessa 1880- luvulta 2000-luvulle. 324 s. *Koulutussosiologian tutkimuskeskuksen raportti 69*, Turku.
- Aro, T. (2007b). Suurten kaupunkiseutujen valikoiva muuttoliike. Helsingin kaupungin tietokeskuksen neljännesvuosijulkaisu, *Kvartti 1/2007*, 25-33.
- Aro, T. (2007c). Valikoiva muuttoliike osana pitkän aikavälin maassamuuttokehitystä. *Yhteiskuntapolitiikka 4/2007*. Stakes, 371-379.
- Berry, B. (1976). Urbanization and Counterurbanization. *Urban Affairs Annual Reviews 11*, 7-31.
- Bogue, D.J. (1969). *Principles of Demography*. 917 s. , New York.
- Broberg, A. (2007). *Valikoiva muuttoliike Uudellamaalla*. 79 + 43 liitesivua. Maantieteen laitos, Helsingin Yliopisto.
- Bråma, Å. (2006). Studies in the Dynamics of Residential Segregation. 56 s. *Geografiska Regionstudier 67*, Uppsala
- Christaller, W. (1966). *Central places in Southern Germany*. Translated from Die zentralen Orte in Süddeutschland (1933) by Englewood C. 230 s.
- Fischer, P., Holm, E., Malmberg, G. & T. Straubhaar (2000). Why Do People Stay? Insider Advantages and Immobility. Hamburgisches Welt-Wirtschafts-Archiv (HWWA). *Hamburg Institute of International Economics 112/2000*.
- Ford, T. & T. Champion (2000). Who moves into, out of and within London? An analysis based on the 1991 Census 2% Sample of Anonymised Records. *Area 32: 3*, 259-270.
- Geyer, H.S. & T. Kontuly (1993). A Theoretical Foundation of the Concept of Differential Urbanization. *International Regional Science Review 15 (2)*, 157-177.
- Hakamäki, S. (1978). Maaseudulle muutto muuttoliikkeen osana. 175 s. University of Jyväskylä, *Jyväskylä studies in education, psychology and social research 38*. Jyväskylä.
- Halme, T. (1999). Muuttuva alue- ja yhdyskuntarakenne. Paikkatietoon perustuva tulkinta. 150 s. *Nordia Geographical Publications 28:1*. Oulu University Press, Oulu.
- Hautamäki, L. (1986). Alueellisen kehitysmekanismien teoreettisia perusteita. Tampereen yliopisto, *Aluetiede, Tiedonantoja 26*.43 s.
- Haveri, A., Laamanen, E. & K. Majoinen (2003). Kuntarakenne muutoksessa? Tutkimus kuntajaon muutostarpeista tulevaisuudessa. 120 s. Suomen kuntaliitto, *Acta 155*. Helsinki.
- Heikkilä, E. (2003). Differential urbanisation in Finland. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie 94: 1*, 49–63.
- Heikkilä, E. & M. Pikkarainen (2008). Väestön ja työvoiman kansainvälistyminen nyt ja tulevaisuudessa. 219 s. *Siirtolaisuustutkimuksia A 30*. Siirtolaisuusinstituutti, Turku.
- Holm, P., Nivalainen S. & R. Volk (2008). Työvoiman alueellisen liikkuvuuden kannustavuus. 108 s. *Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja 206*. Helsinki.

- Häkkinen, I. (2000). Muuttopäätös ja aluevalinta Suomen sisäisessä muuttoliikkeessä. 72 s. *Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, tutkimuksia* 65. Helsinki.
- Jauhiainen, J. (1990). Asuminen Turun keskustassa. 145 s. *Turun yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja* 128. Turku.
- Järvinen, T. (2000). Alueellisen kehittyneisyyden ja muuttoliikkeen välinen problematiikka. *Siirtolaisuus- Migration* 3/2000. 27-31. Vammalan Kirjapaino Oy.
- Kallio, O., Meklin, P., Siitonen, P. & J-P. Martikainen (2001). *Muuttoliike ja kuntatalous*. Suomen kuntaliitto. 94 s. Kuntatalon painatuskeskus, Helsinki.
- Karjalainen, E. (1986). Muuttoliike ja sen vaikutukset Kuhmon alueelliseen väestönkehitykseen 1959-84. 211 s. Oulun yliopisto, *Pohjois-Suomen tutkimuslaitoksen julkaisuja* B 6, Oulu.
- Karjalainen, E. (1989). Muuttoliike ja alueellinen kehitys Kainuun maalaiskunnissa 1980-85. 166 s. Oulun yliopisto, *Pohjois-Suomen tutkimuslaitoksen raportteja* 96. Oulu.
- Klaassen, L.H. & G. Scimemi (1981). Theoretical issues in urban dynamics. *Teoksessa* Klaassen, L.H., W.T.M. Molle & J.H.P. Paelinck (toim.): *Dynamics of Urban Development*. 8-28.
- Korkiasaari, J. (1991). Liikkuvuus ja rakennemuutos. Maassamuutto ja työvoiman liikkuvuus osana yhteiskunnan rakennemuutosta. 185 s. *Työministeriön työpoliittinen tutkimus* 11. Helsinki.
- Korkiasaari J. & I. Söderling (2007). Muuttoliike. *Teoksessa* Koskinen, S., Martelin, T., Notkola I-L., Notkola, V. , Pitkänen, K., Jalovaara, M., Mäenpää, E., Ruokolainen, A., Ryyänen, M. & Söderling I. (toim.): *Suomen väestö*. 239-270. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Kotiranta, M. (2005). Satakunnan muuttoliike 2000-luvun alussa – kuntatalouden näkökulma. 124 s. *Satakunnan TE-keskuksen julkaisusarja* 1/2005. Eura.
- Kultalahti, O. (1996). Aivovientiä vai aivovuotoa Suomesta? *Teoksessa* Koivukangas, O., Korpela, K. ja R. Narjus (toim.) *Suomi Euroopassa – maassamuuton uudet ulottuvuudet*. Siirtolaisuustutkimuksia A 18. Siirtolaisuusinstituutti.
- Kumpulainen, M. (1993). Maallemuuttajat. Tutkimus Joensuusta ympäristökuntiin suuntautuvista muutoista. 157 s. *Kulttuuri- ja suunnittelumaantieteen tutkimuksia* 3, Joensuun yliopiston monistuskuskeskus.
- Kytö, H. (1998). Muuttajan muuttuvat motiivit eräissä suomalaisissa kaupungeissa 1980- ja 1990-luvuilla. Muuttoaiheet hyvinvointiteoreettisesta näkökulmasta. 310 s. Suomen kuntaliitto, *Acta* 100. Helsinki.
- Laakso, S. (1998). Alueiden välinen muutto Suomessa. Muuttajien sopeutuminen työ- ja asuntomarkkinoille vuosina 1993-96. 92 s. *Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia* 1998:4. Helsinki.
- Laakso, S. & H.A. Loikkanen (2004). *Kaupunkitalous. Johdatus kaupungistumiseen, kaupunkien maankäyttöön sekä yritysten ja kotitalouksien sijoittumiseen*. 472 s. Gaudeamus Kirja/ Oy Yliopistokustannus, Tampere.
- Lankinen, M. (1998). Muuttoliikkeen vaikutukset kunnan menoihin. *Teoksessa* Helin, H., Laakso, S., Lankinen, M. & I. Susiluoto (toim.) *Muuttoliike ja kunnat*. Kunnallisalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut 15, Vammala.
- Lankinen, M. (2002). Muuttoliike ja kunnan talous. 68 s. *Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia* 3:2002. Helsinki.
- Lee, E.S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3:1. 47-57.
- Lewis G.D. (1982). *Human migration*. 220 s. Billing and Sons, Lontoo.
- Mangalam, J.J. (1968). *Human migration. A guide to migration literature in English 1955-1962*. 194 s. University of Kentucky press, Lexington.

- Marttinen, J. (2004). *Harmaantuva Varsinais-Suomi. Selvitys Varsinais-Suomen väestön ja työvoiman ikärakenteen muutoksesta ja sen vaikutuksista vuoteen 2015*. 57 s. Varsinais-Suomen liitto.
- Maula, J. (1985). Nykyiset kaupungit. TTKK Arkkitehtuurin osasto, Yhdyskuntasuunnittelun laitos. *Raportti* 85. 77 s.
- Mäkinen, R. & K. Korhonen (1999). Oppilaitos työvoimapumppuna. *Teoksessa* Vähäpassi, A. & S. Moitus (toim.) *Korkeakoulut alueidensa vetureina. Viisi näkökulmaa vaikuttavuuteen*. 53-61. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 2:1999. Helsinki.
- Myrskylä, P. (2004). Muuttoliikkeen vaikutukset pienenevät ja leviävät. Tilastokeskus, *Tietoaika* 9/2004.
- Myrskylä, P. (2006). Muuttoliike ja työmarkkinat. *Työpoliittinen tutkimus* 321. 148 s. Työministeriö, Helsinki.
- Myrskylä, P. (2008). Pendelöinti muokkaa kuntarakennetta ja asumista. Tilastokeskus, *Hyvinvointikatsaus* 1/2008.
- Okko, P., A. Miettälä & E. Oikarinen (2000). Muuttoliike pakottaa rakennemuutokseen. 101 s. *Kunnallissalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisu*, 24. Vammalan Kirjapaino Oy, Vammala.
- Pacione, M. (1984). *Rural Geography*. 384 s. Harper & Row, London.
- Pehkonen, A. (2001). Miten paluu- ja tulomuuttoprosessit onnistuvat maaseudulle? *Teoksessa* Heikkilä, E. (toim.) *Muuttaako Onni maalle? Suurten ikäluokkien valinta*. Siirtolaisuustutkimuksia A 28, Siirtolaisuusinstituutti, Turku 2006.
- Peltola, O. (1992). Suomen suurimpien kaupunkiseutujen väestömuutokset 1970-1990. *Proceedings of the university of Vaasa. Discussion papers* 144. 17 s. Vaasa.
- Ravenstein, E.G. (1885). The laws of migration. *Journal of the Royal Statistical Society* 48, 167-235.
- Rossi, P.H. (1955). *Why Families Move: A Study in the Social Psychology of Urban Residential Mobility*. 220 s. Glencoe, Illinois.
- Ryynänen, M. & V. Notkola (2007). Väestönkehitys ja sen ennustaminen. *Teoksessa* Koskinen, S., Martelin, T., Notkola I-L., Notkola, V., Pitkänen, K., Jalovaara, M., Mäenpää, E., Ruokolainen, A., Ryynänen, M. & Söderling I. (toim.): *Suomen väestö*. 271-298. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Simpanen, M. (1985). Turun lähtömuuttotutkimus. Turusta vuonna 1984 muualle Suomeen muuttaneet. 108 s. *Siirtolaisuusinstituutin tutkimuksia* 4. Turku.
- Suomen kuutoskaupungit (2007). Tilastollisia erityispiirteitä 2007. 50 s. Helsinki.
- Suuret kaupunkimme (2004). Väestö. Suuret kaupunkimme – tilastollisia erityispiirteitä 2004. 7-10. Helsinki.
- Söderling, I. (1983). Maassamuutto ja muuttovirrat. Vuosina 1977-78 kunnasta toiseen muuttaneiden elinolosuhdetutkimus. 430 s. *Siirtolaisuusinstituutti, Siirtolaisuustutkimuksia* A 11. Turku.
- Söderling, I. (1988). Maassamuuton ulottuvuudet. Yksilö-, alue-, ja yhteiskuntatason tarkastelu Suomessa vuosina 1977-1978 maassamuuttaneista. *Turun yliopiston julkaisuja* C:65:279 s.
- Taylor, R.C. (1969). Migration and Motivation: A study of determinants and types. In Jackson, J.A. (ed.): *Migration. Sociological studies* 2.
- Tilastokeskus (1999). Koulutusluokitus 1997. Tilastokeskuksen käsikirjoja 1.
- Tilastokeskus (2007a). 27.11.2007. Käsitteet ja määritelmät. Koulutusaste. <<http://www.stat.fi/meta/kas/index.html>>.
- Tilastokeskus (2007b). 27.11.2007. Käsitteet ja määritelmät. Pääasiallinen toiminta. <<http://www.stat.fi/meta/kas/index.html>>.

- Tilastokeskus (2007c). 3.12.2007. Työvoimatutkimus. <<http://www.stat.fi/til/tyti/index.html>>
- Tilastokeskus (2008d). 4.4.2008. Verkkokoulu.
<<http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/tvt/05/02/index.html>>
- Vaattovaara, M. (1998): Pääkaupunkiseudun sosiaalinen erilaistuminen. 178 s. *Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia* 1998:7.
- Vaattovaara, M. & P. Vuori (2002). Väestörakenteen ja alueellisen eriytymisen vaikutus Helsingin ve-
ropohjaan. 33 s. *Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuskatsauksia*, 2002:1.
- Williams, A. M. (2005). What Human Capital, Which Migrants? Returned Skilled Migration to Slova-
kia From the UK. *International Migration Review* 39:2, 439-468.
- Wrage, P. (1981). The effects of internal migration on regional wage and unemployment disparities in
Canada. *Journal of Regional Science* 21:1, 51-63.
- Yousfi, S. (2005). Kahdenuranperheet työmarkkinoilla ja aluedynamiikassa. Siirtolaisuusinstituutti,
Siirtolaisuustutkimuksia A 27. 183 s.
- Zelinsky, W. (1971). The hypothesis of the mobility transition. *The geographical review* 61, 219-249.

Tilastolähteet:

- Tilastokeskus (2008a). StatFin-tilastotietokanta. Väestö. Työssäkäynti. Väestö pääasiallisen toiminnan
ja sukupuolen mukaan 1990–2006. 31.3.2008.
<http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/databasetree_fi.asp>, Tilastokeskus.
- Tilastokeskus (2008b). StatFin-tilastotietokanta. Väestö. Muuttoliike. Väestömuutokset alueittain
1980–2006. 31.3.2008. <http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/databasetree_fi.asp>, Tilastokes-
kus.
- Tilastokeskus (2008c). StatFin-tilastotietokanta. Väestö. Muuttoliike. Kuntien välinen muuttoliike
suunnan mukaan alueittain 1987–2006. 31.3.2008.
<http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/databasetree_fi.asp>, Tilastokeskus.

Liite 1. Tulo- ja lähtömuuttajien sekä paikallaan pysyjien työllisten osuudet (%) toimialoittain vuonna 2002 (Aineisto: Tilastokeskus).

